

Załącznik do:

Uchwały Nr XXVII/107/08

Rady Gminy Gilowice

z dnia 27 października 2008 r.

STRATEGIA
ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW
SPOŁECZNYCH GMINY GILOWICE
NA LATA 2008-2020

Gilowice 2008

SPIS TREŚCI	2
1. CZĘŚĆ WSTĘPNA	3
1.1. Wybrane zagadnienia związane z zasadami ustroju i mechanizmem sprawowania władzy.....	3
1.2. Zakres działania i zadania samorządu terytorialnego.....	5
1.3. Zasady i cele lokalnej polityki społecznej.....	16
1.4. Strategie lokalnej polityki społecznej.....	17
1.5. Przesłanki wynikające z dokumentów strategicznych.....	22
2. CZĘŚĆ DIAGNOSTYCZNA	38
2.1. Charakterystyka gminy	38
2.2. Krótki rys historyczny.....	39
2.3. Oświata, kultura, sport i propozycje turystyczne	40
2.4. Sytuacja społeczna, demograficzna i ruch naturalny w Gminie Gilowice.....	42
2.5. Struktura zatrudnienia i utrzymania w Gminie Gilowice.....	42
2.6. Problemy społeczne w perspektywie ośrodka pomocy społecznej	45
2.7. Kwestia bezrobocia w Gminie Gilowice.....	55
2.8. Kwestia dziecka w gminie.....	63
2.9. Kwestia niepełnosprawności.....	66
2.10. Rozwiązywanie problemów alkoholowych.....	69
2.11. Kwestia przestępczości.....	75
2.12. Identyfikacja najważniejszych problemów społecznych.....	76
2.13. Analiza SWOT.....	77
2.14. Zasoby umożliwiające rozwiązywanie problemów społecznych.....	91
2.15. Podsumowanie części diagnostycznej.....	93
3. CZĘŚĆ PROGRAMOWA	94
3.1. Priorytety polityki społecznej Gminy Gilowice	94
3.2. Cele główne (misja).....	96
3.3. Cele strategiczne.....	97
3.4. Monitoring i wdrażanie strategii.....	107
4. UWAGI KOŃCOWE	109

1. CZĘŚĆ WSTĘPNA

Część wstępna zawiera elementarne informacje dotyczące zasad konstruowania dokumentu. Przedstawione w niej zostały aspekty prawne, będące podstawą działania samorządu lokalnego, zasady i wartości, na których opiera się lokalna polityka społeczna oraz najważniejsze informacje dotyczące metodyki pracy nad strategią. Został tutaj także ukazany związek analizy z innymi dokumentami strategicznymi, funkcjonującymi na różnych poziomach administrowania i zarządzania.

1.1. Wybrane zagadnienia związane z zasadami ustroju i mechanizmem sprawowania władzy

„Każda konstytucja określa pewne zasady podstawowe, które rozstrzygają o charakterze ustrojowym danego państwa i określają panujący w im system władzy. Suma tych zasad składa się na tożsamość konstytucyjną państwa. Zasady te wskazują przede wszystkim tego, do kogo należy władza w państwie (określają suwerena), ustanawiają podstawowe formy wykonywania tej władzy i rodzaje (typy) organów państwowych do tego powołanych. Zasady te określają podstawowe sposoby (płaszczyzna formalna) i treści (płaszczyzna materialna) wykonywania władzy, wskazując idee i cele, jakie powinny być w tym procesie urzeczywistniane”.¹

W Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r.² samorząd terytorialny został uregulowany w sposób nieznanym poprzednim konstytucjom. Za sprawą nowej konstytucji zasada samorządu terytorialnego i decentralizacji władzy publicznej uzyskała rangę naczelnej zasady ustrojowej wyrażonej w rozdziale I zatytułowanym „Rzeczypospolita” (art. 15 i 16). Zgodnie z art. 15 ust. 1: „Ustrój terytorialny Rzeczypospolitej Polskiej zapewnia decentralizację władzy publicznej”. Natomiast art. 16 ust. 2 Konstytucji zawiera regułę, iż samorząd terytorialny uczestniczy w sprawowaniu władzy publicznej. Przysługującą mu w ramach ustaw

¹ L.Garlicki : Polskie prawo konstytucyjne zarys wykładu, wydanie 7, LIBER Warszawa 2003.

² Dz. U. Nr 78, poz. 483.

Zadania samorządu mają postać „zadań publicznych” rozumianych jako służących zaspokojeniu potrzeb wspólnoty samorządowej. Można tutaj porównać art. 163 Konstytucji RP i art. 2 ust. 1 ustawy o samorządzie gminnym (zwaną dalej u. s. g.), art. 2 ust. 2 ustawy o samorządzie wojewódzkim (zwaną dalej u. s. w.). Podzielił to również Trybunał Konstytucyjny stwierdzając, że „wszelkie zadania samorządu terytorialnego mają charakter zadań publicznych w tym znaczeniu, że służą zaspokajaniu potrzeb zbiorowych społeczności”.³ Organy samorządu przy realizacji zadań powinny kierować się dobrem ogólnym mieszkańców – co wynika także z art. 3 ust. 1 Europejskiej Karty Samorządu Terytorialnego z 1985 r. „Samorząd terytorialny oznacza prawa i zdolność społeczności lokalnych w granicach określonych prawem (ustawami) do kierowania i zarządzania zasadniczą częścią spraw publicznych na ich własną odpowiedzialność i w interesie ich mieszkańców”.⁴

Ustrój Rzeczypospolitej Polskiej zapewnia **decentralizację** władzy publicznej, system w którym samorząd terytorialny ma prawnie zagwarantowaną samodzielność poprzez brak hierarchicznego podporządkowania administracji rządowej. Wzajemne relacje zachodzące pomiędzy jednostkami samorządowymi oparte są na drugim obok decentralizacji założeniu reform ustrojowych z 1998 r., to jest na **subsydiarności**. Zgodnie z tą zasadą, nigdy nie należy powierzać jednostce większej (powiat) tego, co może zrobić równie wydajnie jednostka mniejsza (gmina), a z drugiej strony jednostki większe powinny działać wyłącznie w tych dziedzinach, w których wielkość daje im przewagę nad jednostkami mniejszymi w postaci efektywności tego działania. Oznacza ona zatem przyjęcie takiego systemu kształtowania podziału kompetencji w których najpierw rozważone są potrzeby społeczności lokalnych , a następnie większych wspólnot aż do ogólnonarodowej włącznie.

Zasada subsydiarności i pomocniczości gwarantuje samodzielność zadaniową subsydiarności znajduje swe odbicie w Europejskiej Karcie Samorządu Terytorialnego⁵ i w Traktacie o Unii Europejskiej⁶. Zasada pomocniczości wyrażona

³ Uchwała z dnia 27 września 1994 r. w 10/93 Wspólnota 1994, nr 47, s. 17.

⁴ EKST /Dz. U. z 1994 r. , nr 124, poz. 607 /.

⁵ EKST podpisana 15 października 1985 r., ratyfikowana przez Polskę 26 kwietnia 1993r. / Dz. U z 1994 r., nr 126, poz. 607).

została w preambule Konstytucji RP, co jeszcze bardziej podkreśla jej znaczenie. Konkretyzacji zasad decentralizacji władzy publicznej oraz uczestniczenia samorządu w wykonywaniu zadań publicznych dokonał Trybunał Konstytucyjny w wielu orzeczeniach. Już w 1994 r. stwierdził, iż: „Zasada udziału samorządu terytorialnego w sprawowaniu władzy nie może być rozumiana absolutnie, gdzie uzna to za stosowne, biorąc za kryteria tylko to że dana kwestia dotyczy spraw lokalnych. Samorząd wykonuje część administracji publicznej nie zastrzeżonej ustawowo do kompetencji administracji rządowej”.⁷

1.2 Zakres działania i zadania samorządu terytorialnego

Konstytucja RP w art. 166 utrzymała podział zadań samorządu terytorialnego na własne i zlecone.

Zadaniami własnymi są wykonywane przez jednostki samorządu terytorialnego zadania publiczne służące zaspokajaniu potrzeb wspólnoty samorządowej (art. 166 ust.1). Są one wykonywane przez samorządy w imieniu własnym i na własną odpowiedzialność (art. 16 ust. 2 Konstytucji).

Jeżeli wynika to z uzasadnionych potrzeb państwa, ustawa może zlecić jednostkom samorządu terytorialnego wykonywanie innych zadań publicznych. Ustawa określa tryb przekazywania i sposób wykonywania **zadań zleconych** (art. 166 ust. 2). „Konstytucja utrzymując podział na zadania własne i zlecone daje możliwość zlecenia zadań na rzecz jednostek samorządu terytorialnego i nie przewiduje możliwości odwrotnej. Oznacza to, że nie można uszczuplić zadania i kompetencje administracji rządowej, nie można ich odejmować administracji samorządowej”.

„Zadania samorządu mają postać **„zadań publicznych”**- rozumianych jako służących zaspokojeniu potrzeb wspólnoty samorządowej (por. art. 163 Konstytucji RP i art. 2 ust. 1 u. s. g., art. 2 ust. 1 u. s. p., art. 2 ust. 2 u. s. w.). Potwierdził to również Trybunał Konstytucyjny stwierdzając „że wszelkie zadania samorządu

⁶ Traktat z Maastricht z 7 lutego 1992 r., wszedł w życie 1 listopada 1993 r., wprowadzając szereg istotnych zmian do Traktatu Rzymskiego z 1957 r.

⁷ Wyrok z dnia 28 czerwca 1994 r. w sprawie K. 14/93, OTK 1994 r., cz. I, poz. 13.

terytorialnego mają charakter zadań publicznych w tym znaczeniu, że służą zaspakajaniu potrzeb zbiorowych społeczności. Organy samorządu przy realizacji zadań powinny kierować się dobrem ogólnym mieszkańców – co wynika także z art. 3 ust. 1 Europejskiej Karty Samorządu Terytorialnego z 1985 r. ”⁸ „Samorząd terytorialny oznacza prawo i zdolność społeczności lokalnych w granicach określonych prawem (ustawami) do kierowania i zarządzania zasadniczą częścią spraw publicznych na ich własną odpowiedzialność i w interesie ich mieszkańców”.⁹

Ustawa o samorządzie gminnym w sposób szerszy definiuje zadania własne . Znamienne w tej mierze są dwa artykuły tejże ustawy art. 7 ust. 1 i art. 6 ust 1 u. s. g. W świetle art. 7 ust. 1 u. s .g. **do zadań własnych należy** zaspokojenie zbiorowych potrzeb wspólnoty samorządowej. Właściwy sens tej normy ujawnia się dopiero na tle art. 6 ust. 1 u. s. g. , który stanowi, że: „do zakresu działania gminy należą wszystkie sprawy publiczne o znaczeniu lokalnym, nie zastrzeżone ustawami na rzecz innych podmiotów”.

Art. 6 ust. 1 u. s. g. wprowadza zatem domniemanie kompetencji na rzecz gminy w stosunku do spraw publicznych o znaczeniu lokalnym i polegających na zaspokojeniu zbiorowych potrzeb. To właśnie zadania własne są zadaniami podstawowymi, warunkującymi istnienie samorządu terytorialnego. Przedmiotowy wykaz własnych zadań gminy daje art. 7 u. s. g. Ustawodawca formułując treść tego przepisu posłużył się formą „w szczególności”- co oznacza, że określenie tej kategorii zadań jest możliwe dopiero po analizie odpowiednich przepisów prawa materialnego i ustrojowego.

Zadania własne gminy mogą mieć charakter obowiązkowy lub fakultatywny, co wynika z art. 7 ust. 2 u.s.g. O tym , które z zadań własnych mogą mieć charakter obowiązkowy decyduje ustawodawca, a określają je ustawy szczególne (art. 7 ust. 1 u.s.g.). Poprzez wprowadzenie zadań obowiązkowych, ustawodawca zabezpiecza ich realizację. Inaczej więc niż w przypadku zadań własnych fakultatywnych, które realizuje gmina w takim zakresie w jakim jest to możliwe, ze

⁸ D. Kurzyna –Chmiel: Nadzór wojewody nad samorządem terytorialnym, Bielsko-Biała 2003,s.55

⁹ EKST (Dz. U. z 1994, nr 124, poz.607).

względu na środki finansowe w budżecie na zadania obligatoryjne, gmina musi każdorazowo zabezpieczyć je w budżecie.

W ramach konstytucyjnego podziału zadań samorządu na własne i zlecone powstaje obecnie problem rozdziału zadań i kompetencji pomiędzy poszczególne szczeble samorządu. Istnieją bowiem „**zadania o wymiarze lokalnym**”, to jest takie, których bezpośrednim adresatem jest obywatel-mieszkaniec określonej wspólnoty samorządowej. Polegają one w szczególności na świadczeniu usług o charakterze powszechnym, jak na przykład szkolnictwo do średniego włącznie, ochrona zdrowia (lecznictwo otwarte i zamknięte o podstawowym profilu), pomocy społecznej (pomoc doraźna i domy pomocy), kultury (lokalne biblioteki, domy kultury, teatry), a także usługi polegające na udostępnianiu urządzeń infrastruktury technicznej: dróg lokalnych, lokalnej komunikacji zbiorowej, dostawy mediów (wody, ogrzewania, gazu, energii elektrycznej) i tym podobne.

W naszym ustawodawstwie są one wskazane w ustawie o samorządzie gminnym i samorządzie powiatowym i mają charakter albo materialny (administracja świadcząca), albo czysto decyzyjny (administracja orzecznicza), której przykładami są kwestie geodezji i gospodarki nieruchomościami, prawa budowlanego czy czynności wykonywane w urzędzie stanu cywilnego”.¹⁰ Zadania te wykonywane są na dwóch poziomach: gminnym i powiatowym (dotychczas był to poziom rejonu administracji rządowej i specjalnej).

Podmiot samorządu tworzy społeczność lokalna zamieszkała na danym terytorium, zorganizowana w terytorialny związek samorządowy zgodnie z art. 16 ust. 1 Konstytucji RP. W art. 16 Konstytucji zdefiniowano **wspólnotę samorządową**, która z mocy prawa tworzy „ogół mieszkańców”. Należy zatem przyjąć, iż w skład owej wspólnoty wchodzi nie tylko obywatele polscy ale również cudzoziemcy (jednak na razie bez praw wyborczych). Art. 1 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym wprowadza podstawowe określenia: „wspólnotę samorządową tworzą z mocy prawa mieszkańcy gminy, a gminę tworzy wspólnota samorządowa oraz odpowiednie terytorium”. Należy zauważyć, że wspólnota

samorządowa w tym przypadku odnosi się do obywateli zamieszkałych na terenie gminy. Analogicznie definiować należy powiat i samorządowe województwo .

Przynależność do związku samorządowego powstaje z mocy prawa w związku z zamieszkiwaniem na określonym terenie. Zamieszkiwanie jest w zasadzie jedynym (poza obywatelskim) wymogiem przynależności do terytorialnego związku samorządowego. O tym , kto jest mieszkańcem gminy rozstrzyga art. 25 Kc. Stosownie do cytowanego przepisu jest nim osoba fizyczna, która przebywa na terytorium gminy z zamiarem stałego pobytu i nie wystarczy zameldowanie na pobyt stały. Wspólnota samorządowa przejmuje do realizacji sprawy, które można rozdzielić na zadania własne oraz zlecone.

Zadania własne gmina realizuje samodzielnie, bez ingerencji ze strony administracji państwowej, poddając się jedynie nadzorowi w zakresie zgodności działania z obowiązującym prawem. Decyzje podejmowane są więc przez organy samorządowe, nadzór organów rządowych jest ograniczony do kontroli legalności (art. 171 ust.1 Konstytucji), a realizacja zadań własnych powinna być finansowana przede wszystkim z dochodów własnych i subwencji. Przepisy konstytucyjne wyznaczają zakres zadań własnych tylko w sposób ogólny, wskazując, że powinny one obejmować zadania publiczne służące zaspokajaniu potrzeb wspólnoty samorządowej (art. 166 ust. 1).

Ustawa o samorządzie gminnym w art. 7 określa 20 rodzajów spraw związanych z zaspokajaniem zbiorowych potrzeb gminy.

Sprawy te M. Miłek podzielił na trzy kategorie dotyczące:,,

infrastruktury technicznej: wodociągi, transport lokalny ,drogi, telekomunikację;

infrastruktury społecznej: szkoły, kultura, biblioteki, kultura fizyczna, opieka społeczna, ochrona zdrowia, budownictwo komunalne: porządku i bezpieczeństwa publicznego: ochrona przeciwpożarowa, przeciwpowodziowa i tym podobne, ład

¹⁰ B.Dolnicki: Samorząd terytorialny, op.cit.,s.64.

przestrzenny i ekologiczny, gospodarka terenami, oczyszczalnie, wysypiska śmieci, ochrona środowiska itd.”¹¹

Zadania własne można podzielić jeszcze na dwie grupy:

obligatoryjne- do ich realizacji zmusza ustawa, oraz **nieobowiązkowe-fakultatywne**- to jest takie, które gmina może podjąć , ale nie ma nakazu ustawowego do ich realizacji.

Obecnie wszystkie szczeble samorządu terytorialnego, w tym i gmina mają konstytucyjne gwarancje, że wraz z nowymi zadaniami muszą być ustalone ich źródła finansowania. Art. 164 ust 4 Konstytucji RP stanowi: „Zmiany w zakresie zadań i kompetencji jednostek samorządu terytorialnego następują wraz z odpowiednimi zmianami w podziale dochodów publicznych”

„ Na przykład w odniesieniu do szczebla gminnego, art. 7 u.s.g. (jak wskazuje Zygmunt Niewiadomski) obejmuje zakresem zadań własnych gminy cztery podstawowe grupy spraw dotyczących:

infrastruktury technicznej (drogi, wodociągi, komunikacja publiczna);

infrastruktury społecznej (szkolnictwo podstawowe, ochrona zdrowia, opieka społeczna);

porządku i bezpieczeństwa publicznego (ochrona przeciwpożarowa, bezpieczeństwo sanitarne i tym podobne.);

ładu przestrzennego i ekologicznego (gospodarka terenowa, ochrona środowiska).

Jest to wyliczenie tylko przykładowe, a niektóre zadania z tego zakresu są też rozdzielone pomiędzy administracje rządową a samorządową”.¹² Pełen zakres zadań własnych jest wyznaczony przez ustawy, to ustawodawca może też modyfikować ich zakres, co często oznacza nakładanie nowych zadań własnych na jednostki samorządu terytorialnego.

¹¹ M.Milek: Wybrane problemy administracji publicznej, Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Sulechowie 2004, s. 21.

¹² L.Garlicki: Polskie prawo konstytucyjne ,zarys wykładu ,wydanie 7, LIBER, Warszawa 2003, s. 325

„Zadania zlecone to zadania przynależne administracji rządowej, ale wykonywane przez jednostki samorządu terytorialnego. Nie zachodzi tu więc jednolitość podmiotowo- przedmiotowa (jak w przypadku zadań własnych), bo w sensie podmiotowym są to zadania samorządu, a w sensie przedmiotowym- administracji rządowej. Tym samym zadania zlecone nie stają się zadaniami, które jednostka samorządu terytorialnego wykonuje we własnym imieniu i na własną odpowiedzialność (uchwała SN III CZP 163/95 z 29 listopada 1995 r.). Poruczenie samorządom wykonywania zadań zleconych jest typowe zarówno dla tradycyjnej, jak i dla współczesnej koncepcji ustroju władz lokalnych. Konsekwencją poza samorządowego charakteru zadań zleconych jest poddanie ich innym rygorom prawnym niż zadań własnych. Znajduje to wyraz zwłaszcza w :

sposobie określania zadań zleconych, których zakres jest wyznaczony ustawami, w znacznej mierze tak zwaną I ustawą kompetencyjną z 1990 r.; jednostki samorządu terytorialnego mogą też zawierać porozumienia z organami administracji rządowej i tą drogą przejmować nowe zadania zlecone. Nowa Konstytucja ograniczyła jednak swobodę ustawodawczą, stanowiąc, że tworzenie zadań zleconych może następować tylko, jeżeli wynika to z uzasadnionych potrzeb państwa (art. 166 ust. 2); sposobie finansowania zadań zleconych (jednostka samorządu terytorialnego musi otrzymywać środki finansowe niezbędne do realizacji zadań zleconych); określeniu środków nadzoru oraz weryfikacji aktów i decyzji administracyjnych podjętych w realizacji tych zadań (np. art. 17 kpa) ”.¹³

Dla rozdzielenia zadań między poszczególnymi szczeblami samorządu terytorialnego znaczenie podstawowe ma przyznanie gminie charakteru podstawowej jednostki samorządu terytorialnego (art. 164 ust. 1 Konstytucji). Wynika stąd między innymi domniemanie kompetencji na rzecz gminy: art. 164 ust. 3 stanowi, że gmina wykonuje wszystkie zadania samorządu terytorialnego nie zastrzeżone dla innych jednostek tego samorządu.

Utworzenie w 1998 r. nowych szczebli samorządu terytorialnego mogło prowadzić do ograniczenia zakresu działania gmin- samorządowe zadania powiatu i województw

powstały w wyniku odpowiedniego ograniczenia zakresu zadań administracji rządowej, a nie dlatego, że odebrano je gminom.

Administracja publiczna i jej zadania.

Termin „administracja ” wywodzi się od łacińskiego słowa: ministrare- służyć. Administracja jest zatem czymś, co jest przeznaczone „ do służenia”- z jednej strony władzy zwierzchniej, z drugiej strony obywatelowi. Proporcje służenia władzy zwierzchniej lub obywatelowi zależą od systemu rządów w państwie. W dwóch podstawowych systemach władzy: centralistycznym oraz demokratycznym proporcje te będą odwrotne.

W systemie demokratycznym pojawia się obok administracji państwowej, administracja samorządowa, tworząc łącznie administrację publiczną. Organy administracji samorządowej są wybierane i kontrolowane przez społeczności lokalne. W systemie demokratycznym zarówno administracja państwowa jak i samorządowa służy społeczeństwu , pełniąc bardzo różnorodne funkcje. Z uwagi na różnorodność funkcji jakie spełnia administracja brak jest jednoznacznego określenia, definicji odpowiedniej na pytanie „co to jest administracja publiczna” Definicja M. Miłka **„administracja publiczna realizuje działalność państwowo-publiczną, która nie jest działalnością ustawodawczą ani wymiarem sprawiedliwości”**.¹⁴

Administracja samorządowa w Polsce pojawiła się na najniższym szczeblu dopiero w latach 90- tych, po powstaniu gmin. W demokratycznym państwie –Obywatel staje się podmiotem wszelkich działań. Państwo już nie narzuca „jedynie słusznych rozwiązań”, ale tworzy stabilne i bezpieczne ramy działalności jednostek lub zorganizowanych zbiorowości jednostek. W ten sposób otwiera pole do własnej inicjatywy obywateli lub grup obywateli, którzy sami mogą kształtować swoje otoczenie oraz tworzyć warunki rozwoju społeczności lokalnej. Zasada porządkująca działanie państwa w stosunku do obywateli jest zasada pomocniczości (subsydiarności). Zasada ta głosi, że wszystkie instytucje powinny być tworzone jako pomocnicze w stosunku do działań obywatelskich- jest to zatem zasada organizacji

¹³ Ibid..s.326.

¹⁴ M.Miłek : Op. cit., s. 10.

państwa. Państwo powinno zajmować się tylko tym czym musi. Zasada ta obowiązuje w krajach Unii Europejskiej (zwana w dalszych częściach UE) i jest zgodna, co też jest istotne, ze społeczną nauką Kościoła Katolickiego.

Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym, w art. 7 ust.1 określa zadania własne gminy. Wśród zadań tych znajdują się tak zwane zadania infrastruktury społecznej służącej rozwiązywaniu problemów społecznych.

Do zadań społecznych można zaliczyć zadania z zakresu: szkół, kultury, bibliotek, kultury fizycznej, współpracy z organizacjami pozarządowymi, polityki pro rodzinnej, pomocy społecznej, ochrony zdrowia, budownictwa komunalnego. Można też zaliczyć zadania częściowo przekazane przez powiat w drodze porozumienia z zakresu polityki społecznej: między innymi : przeciwdziałanie bezrobociu, edukacji publicznej, wspieranie osób niepełnosprawnych.

W sferze pomocy społecznej istnieją priorytetowe zadania do rozwiązywania problemów społecznych takich jak: ubóstwo, sieroctwo, bezdomność, bezrobocie, problemy związane z niepełnosprawnością, długotrwałą lub ciężką chorobą, przemocą w rodzinie, alkoholizmem i narkomanią, polityką pro rodzinną.

Rozważając zadania społeczne samorządu terytorialnego gminy musimy je odnosić do występujących na danym terenie lub jego części problemów społecznych. Aby dane zjawisko mogło spowodować intelektualne i emocjonalne zaangażowanie szerszego zbioru ludzi, a więc-aby mogło stać się problemem społecznym- musi istnieć przekonanie, że jest ono możliwe do przezwyciężenia. Chodzi tu raczej nie o rozwiązanie teoretyczne lecz praktyczne. Problem społeczny może być rozwiązany tylko przez działania zbiorowe i zaangażowanie wielu ludzi oraz masowe poparcie danej społeczności.

Problemem społecznym w znaczeniu szerszym – jest wszystko to, co stanowi przedmiot zainteresowania nauk społecznych; **Problemem społecznym w znaczeniu węższym** – to zjawisko występujące w społeczeństwie (lub poszczególnych społecznościach), które są tak ważne w jego życiu lub też tak bulwersujące, że wywołują określony oddźwięk w świadomości ludzi. W kontekście tego realizacja zadań sędowanych na gminy nie może być efektywna bez szczegółowego rozpoznania głównych problemów społecznych występujących w gminach, bez

zbadań potrzeb poszczególnych środowisk, grup i instytucji oraz bez zapoznania się z działaniami już podjętymi przez gminy i zasobami, jakimi one dysponują. Ale przede wszystkim żadne działania nie mogą być skuteczne, jeżeli nie zostanie wykorzystany potencjał administracji publicznej, organizacji pozarządowych i wszystkich mieszkańców gminy.

Nie dopracowaliśmy się jeszcze w Polsce odpowiednich narzędzi diagnostycznych, okresowych ekspertyz oraz wzorów innych dokumentów wspierających planowanie społeczne i decyzje w tej dziedzinie, co sprzyja bagatelizowaniu lub wręcz marginalizowaniu przez władze samorządowe działań profilaktyczno - promujących służących wzmocnieniu potencjału jednostkowego i społecznego, a także wspieraniu programów służących eliminowaniu zagrożeń ze strony zjawisk dewiacyjnych i patologicznych.

Procesy makroekonomiczne, mające wieloletnią perspektywę, w małym stopniu uwzględniają jednakże doraźne konsekwencje i dolegliwości, jakie niosą ze sobą dla konkretnej jednostki, rodziny, społeczności i szerszych struktur państwa. Zbyt długie utrzymywanie stanu zaniechania zmian w tak istotnych dla jakości życia dziedzinach, jak ochrona zdrowia, zatrudnienie, zabezpieczenie na wypadek choroby, starości, niepełnosprawności, dostęp do kształcenia, wypoczynek i tym podobne, zagraża efektywności całego układu gospodarczego. Rozwiązania zdecydowanej większości palących problemów społecznych nie da się bowiem odłożyć- powrócą one po pewnym czasie ze zdwojoną siłą w innych obszarach, co wymagać wówczas będzie zwiększonego nakładu środków i wysiłku organizacyjnego całej społeczności.

Sprawa jest poważna, jeżeli zważyć zobowiązania naszego kraju wynikające z parafowanych dokumentów organizacji międzynarodowych (Organizacja Narodów Zjednoczonych, Światowa Organizacja Zdrowia, UNICEF), a także rozwiązania w polityce społecznej zalecane krajom członkowskim Rady Europy oraz Unii Europejskiej i państwom kandydującym do tej wspólnoty.

Definiując politykę społeczną można ją określić jako opartą na określonych zasobach, normach i wartościach przewodnik działania państwa / władz publicznych rozmaitych szczebli oraz innych podmiotów społecznych w celu: „

- kształtowania warunków życia ludności oraz stosunków międzyludzkich, ogólnych warunków rozwoju (zdrowie, oświata, kultura, środowisko pracy, mieszkania);
- harmonizowania i godzenia rozbieżności interesów różnych grup społecznych, a tym samym tworzenia warunków dla pokoju społecznego między kapitałem a pracą”¹⁵
- „obrony człowieka przed niezaspokojeniem jego potrzeb-od najbardziej podstawowych do wyższego rzędu, rozwojowych;
- tworzenia warunków do postępu społecznego;
- wpływania na ewolucje i zaspokajanie potrzeb”¹⁶;
- sprostowania aktualnym problemom i przyszłym nieprzewidywalnym, nieoczekiwanym sytuacjom.

Zadaniem polityki społecznej jest zatem z jednej strony kształtowanie zasad podziału, regulowanie instytucjonalnej struktury sfery społecznej, regulowanie systemów finansowo-ekonomicznych i ich funkcjonowania- inaczej mówiąc, określenie sposobu wydawania publicznych pieniędzy, by efektywnie zaspokajać potrzeby jednostek i grup i/ lub rozwiązywać problemy społeczne. Z drugiej strony potrzeba zdefiniowania kategorii korzystających (beneficjentów) z systemu wsparcia społecznego oraz zasady współuczestnictwa (partycypacji) odbiorców świadczeń i usług socjalnych.

Ciężar działalności związanej z realizowaniem polityki społecznej przenosi się współcześnie- zgodnie z zasadą pomocniczości - na samorząd terytorialny różnych szczebli, organizacje społeczne i sektor prywatny oraz na podstawowe grupy społeczne. W polityce społecznej określeniem węższym jest „**kwestia społeczna**”- oznacza się tym terminem konkretny problem o szczególnie wysokim stopniu dotkliwości dla życia i współdziałania członków społeczności pomiędzy zasadami obowiązującymi w danym społeczeństwie, formacji ustrojowej czy nawet cywilizacji, a dążeniem jednostki i zbiorowości do godnego życia. Przyjmuje się ,że źródła

¹⁵ A.Rajkiewicz , J.Supińska , M.Księżopolski (red); Polityka społeczna. Materiały do studiowania, Interart, Warszawa 1996, s.24.

¹⁶ J.Supińska (red), Polityka społeczna dziś i jutro. Opinie ekspertów , Instytut Spraw Publicznych, Warszawa 1999, s. 23 i nast.

kwestii społecznych tkwią wewnątrz społeczeństwa, w mechanizmach życia zbiorowego i mogą być jak każdy problem społeczny – ograniczone i rozwiązywane we wszystkich skalach współżycia: od rodziny poprzez środowiska lokalne i zawodowe po skalę ogólnopolską czy międzynarodową.

Mechanizmy powstawania problemów społecznych i kwestii społecznych upatrywać należy w funkcjonowaniu społeczeństwa. Są nimi przede wszystkim:

- dezorganizacja społeczeństwa;
- gwałtowna zmiana społeczna;
- opóźnienie kulturowe;
- przemiany gospodarcze wyprzedzające przemiany w sposobie myślenia i działania;
- złe funkcjonowanie instytucji politycznych czy administracyjnych;
- niekompetencja polityków czy urzędników państwowych;
- dysfunkcjonalność instytucji społecznych;
- dominacja grup społecznych, eksploatacja, wyzysk;
- nierówności społeczne, nieprawidłowość społeczna;
- złe funkcjonowanie instytucji edukacyjnych;
- nieprzystosowanie do pełnienia określonych ról społecznych.

Funkcjonujące w środowisku lokalnym kwestie i problemy społeczne prowadzą do wykluczenia społecznego, czyli sytuacji uniemożliwiającej lub znacznie utrudniającej jednostce lub grupie zgodnie z prawem pełnienie ról społecznych, korzystanie z dóbr publicznych i infrastruktury społecznej, gromadzenie zasobów i zdobywanie dochodów w godny sposób. Środkiem umożliwiającym przeciwdziałanie tej sytuacji jest ingerencja społeczna oparta na zasadach dialogu i równorzędności. Podejmowane w tym celu działania wspólnotowe służą budowie społeczeństwa opartego na demokratycznym współuczestnictwie, rządach prawa i poszanowania różnorodności kulturowej. W społeczeństwie tym obowiązują i są realizowane podstawowe prawa człowieka i obywatela oraz skutecznie wspomaga się jednostki i grupy w realizacji ich celów życiowych.

Przygotowując dokument programowy, wskazujący kierunki działań samorządu w kształtowaniu i realizacji lokalnej polityki społecznej, nie można nie wspomnieć o wartości podstawowej, która winna być fundamentem przy jego opracowaniu. Wartością tą jest zasada wspierania rodziny jako najważniejszej komórki społecznej.

1.3. Zasady i cele lokalnej polityki społecznej

Polityką społeczną jest wszystko, co władze publiczne (rząd, samorząd) robią lub od robienia czego się świadomie powstrzymują w sferach decydujących o jakości życia, zaspokajania potrzeb obywateli oraz rozwiązywaniu problemów społeczności. Nadchodzi moment, w którym realizowanie aktywnych form polityki społecznej przestaje być wyłącznie przejawem woli politycznej i przechodzi w sferę konieczności.

Kreatorzy zarówno globalnej, jak i lokalnej polityki zmuszeni są coraz częściej przez szybko zmieniające się wydarzenia i procesy społeczne do uruchomienia wszystkich dostępnych zasobów społeczności w procesie budowania funkcjonalnego systemu instytucji i poczucia bezpieczeństwa socjalnego obywateli oraz poprawy funkcjonowania na obszarach decydujących o jakości życia społeczności (szeroki, uniwersalistyczny kontekst polityki społecznej). Każda społeczność wypracowuje także właściwe dla siebie systemy uruchamiane w przypadku pojawienia się problemów społecznych lub wówczas, gdy jednostka lub grupa znajduje się w trudnej sytuacji życiowej, której przezwyciężenie wykracza poza ich własne środki i uprawnienia. Celem głównym władz publicznych w tej sferze działania socjalnego jest zatem dbałość o to, by jednostki i rodziny (zwłaszcza żyjące w trudnych warunkach) miały dostęp do systemu wsparcia społecznego i zasobów społecznych umożliwiających osiągnięcie potencjału koniecznego do samodzielnego funkcjonowania (węższy, selektywny kontekst polityki społecznej). W tej sytuacji konieczne stało się poszerzenie pola gwarancji bezpieczeństwa socjalnego przez uzupełnienie zasady wspierania w zagrożeniu stosowaniem taktyki wyprzedzania zdarzeń. Wypracowanie przez władze publiczne polityki społecznej opartej na wyznaczonych przez **wartości granicach** będzie pomocne w procesie dokonywania wyboru i podejmowania decyzji w przewidywalnych oraz często nieznanym

warunkach, które mogą pojawić się w przyszłości. Polityka stanie się przewodnikiem, wskazówką działania, a zadeklarowane w zasadach wartości określą i wyjaśnią możliwości i cele osiągnięć organizacyjnych / instytucjonalnych. Wymusi ona odpowiednie zachowania, nakreślając przydział odpowiedzialności i towarzyszącą temu deklarację kompetencji (władzy) na wszystkie poziomy organizacyjne.

Tworzone na bazie tej polityki programy będą zarazem:

- inwestycją- ludzie i ich potencjał stanowią warunek rozwoju gospodarczego;
- zapobieganiem- ograniczeniem źródła ubóstwa i przyczyn patologii społecznej, promocją zaradności i samodzielności w rozwiązywaniu własnych problemów.

Tak rozumiana polityka społeczna stanowi istotne wsparcie w podejmowaniu decyzji- służy planowaniu przyszłego biegu zdarzeń: ułatwia kierowniczą koordynację działań i kontrolę efektów, dostarcza podstaw do oszacowania (ewaluacja nakładów i efektów) podejmowanych decyzji kierowniczych.

1.4 Strategie lokalnej polityki społecznej

Strategia kojarzona jest zawsze z podejmowaniem decyzji, zawiera bowiem istotne z punktu widzenia celów wzory działania i pociąga za sobą adekwatne dla realizacji celów rozmieszczenie zasobów i decyzji. Polityka wskazuje, jak określona strategia winna być realizowana, czego oczekuje się od jej realizacji i jakie obejmuje możliwości i cele. Natomiast strategia wskazuje drogę osiągnięcia celów w konkretnych warunkach i z wykorzystaniem posiadanych zasobów, odzwierciedlając środki, za pomocą których cele te będą osiągnięte. Strategia służy zatem redukcji niepewności, bowiem minimalizuje nieoczekiwany i / lub nieprzewidywalny przebieg działań (na ogół tworzy się programy alternatywne), służy także osiągnięciu zdolności rozwiązywania problemów wywołanych przez zdarzenia i czynniki zewnętrzne w oparciu o zasoby i działania generowane wewnątrz własnej struktury.

Tadeusz Szumlicz kreśli cztery modele tejże polityki:

- **interwencji społecznej** - usuwanie luk, braków i negatywnych zjawisk społecznych oraz rozładowanie napięć społecznych;
- **antycypacji społecznej** - działania uprzedzające zagrożenia;
- **dystrybucji społecznej** – dostęp do dóbr i usług społecznych według preferencji społecznych;
- **integracji społecznej** – wspieranie czynników sprzyjających integracji i eliminowanie (osłabianie), neutralizowanie dezintegracji społeczności.¹⁷

Niektóre zasady polityki społecznej są tożsame z wartościami. Zasady to ogólnie doktryny i normy działania, którymi powinny kierować się podmioty polityki społecznej w realizacji podstawowego celu, jakim jest zaspokajanie potrzeb. Zasady, które są najczęściej artykułowane bądź realizowane w polityce społecznej, a które stają się dla twórców strategii podstawowymi fundamentami budowania społeczności lokalnej wolnej od zagrożeń i problemów społecznych, to:

Zasada samopomocy – przejawia się w istnieniu i rozwoju pomocy wzajemnej ludzi zmagających się z podobnymi problemami życiowymi oraz pomocy silniejszych dla słabszych; zazwyczaj w ramach niewielkich nieformalnych grup.

Zasada przezorności – oznacza, że bezpieczeństwo socjalne jednostki nie może być tylko efektem świadczeń ze strony społeczeństwa, ale wynikać powinno także z odpowiedzialności człowieka za przyszłość własną i rodziny.

Zasada solidarności społecznej – najczęściej rozumiana jako przenoszenie konsekwencji, niekiedy utożsamiana z solidaryzmem społecznym, oznaczającym wyższość wspólnych interesów członków społeczeństwa nad interesami poszczególnych klas lub warstw.

Zasada pomocniczości – oznacza przyjęcie określonego porządku, w jakim różne instytucje społeczne dostarczają jednostce wsparcia, gdy samodzielnie nie jest w stanie zaspokoić swoich potrzeb; w pierwszej kolejności pomoc powinna pochodzić od rodziny, a następnie od społeczności lokalnej, a na końcu od państwa.

¹⁷T. Szumlicz : Modele polityki społecznej, SGH, Monografie i opracowania nr 376, Warszawa 1994.

Zasada partycypacji – wyraża się w takiej organizacji życia społecznego, która poszczególnym ludziom zapewnia możliwość pełnej realizacji swoich ról społecznych, natomiast poszczególnym grupom pozwala zająć równoprawne z innymi miejsce w społeczeństwie.

Zasada samorządności – stanowi realizację takich wartości, jak wolność i podmiotowość człowieka, a wyraża się w takiej organizacji życia społecznego, która jednostkom i grupom gwarantuje prawo do aktywnego udziału w istniejących instytucjach społecznych oraz tworzenia nowych instytucji w celu skuteczniejszego zaspokajania potrzeb i realizacji interesów.

Zasada dobra wspólnego – przejawia się w takich działaniach władz publicznych, które uwzględniają korzyści i interesy wszystkich obywateli i polegają na poszukiwaniu kompromisów tam, gdzie interesy te są sprzeczne.

Zasada wielosektorowości – polega na równoczesnym funkcjonowaniu publicznych podmiotów polityki społecznej, organizacji pozarządowych i instytucji rynkowych, które dostarczają środków i usług służących zaspokajaniu potrzeb społeczeństwa.

Z wymienionych powyżej zasad wynikają podstawowe cele, które powinny kształtować politykę społeczną w danym środowisku lokalnym. Są to przede wszystkim:

- dążenie do poprawy położenia materialnego i wyrównywanie szans życiowych grup społeczeństwa ekonomicznie i socjalnie najuboższych;
- prowadzenie bieżących działań osłonowych;
- dostrzeganie zagrożeń społecznych z wyprzedzeniem;
- dorównywanie do standardów unijnych i międzynarodowych.

Polityka społeczna Unii Europejskiej opiera swoje założenia na działaniach związanych z polepszeniem warunków życia, pracy i kształcenia, zapewnieniem powszechności prawa do zatrudnienia i wykształcenia, a wreszcie stworzeniem systemu zabezpieczenia społecznego. Z uwagi na przystąpienie naszego kraju do tej struktury społeczno-gospodarczej jest rzeczą oczywistą i zrozumiałą, że właśnie te wartości i zasady stanowią fundament budowy dokumentu wskazującego lokalne

problemy społeczne i metody ich rozwiązywania.

W polityce społecznej terminem **problemy społeczne** oznacza się wszelkiego rodzaju dolegliwości, zakłócenia, niedogodności występujące w życiu zbiorowym. Natomiast określeniem **kwestia społeczna** wyróżnia się wśród nich te, które:

- oznaczają się szczególną dotkliwością dla potencjału osobowego społeczeństwa;
- są następstwem niedostosowania sposobu, w jakim funkcjonuje społeczeństwo, do podstawowych potrzeb indywidualnych i zbiorowych;
- nie są możliwe do rozwiązania siłami pojedynczych grup ludzkich.

Przyjmuje się, że źródła kwestii społecznych tkwią wewnątrz społeczeństwa, w mechanizmach życia zbiorowego i mogą być jak każdy problem społeczny ograniczane i rozwiązywane we wszystkich skalach współżycia: od rodziny poprzez środowisko lokalne i zawodowe po skalę ogólnopolską czy międzynarodową. Mechanizmów powstawania problemów i kwestii społecznych upatrywać należy w funkcjonowaniu społeczeństwa. Są nimi przede wszystkim:

- dezorganizacja społeczeństwa;
- gwałtowna zmiana społeczna;
- opóźnienie kulturowe;
- przemiany gospodarcze wyprzedzające w sposobie myślenia i działania;
- złe funkcjonowanie instytucji politycznych czy administracyjnych;
- niekompetencja polityków czy urzędników państwowych;
- dysfunkcjonalność instytucji społecznych;
- dominacja grup społecznych, eksploatacja, wyzysk;
- nierówności społeczne, niesprawiedliwość społeczna;
- złe funkcjonowanie instytucji edukacyjnych;
- nieprzystosowanie do pełnienia określonych ról społecznych.

Funkcjonujące w środowisku lokalnym kwestie i problemy społeczne prowadzą do wykluczenia społecznego, czyli sytuacji uniemożliwiającej lub znacznie utrudniającej jednostce lub grupie zgodnie z prawem pełnienie ról społecznych, korzystanie z dóbr publicznych.

Obowiązek opracowania Strategii Integracji i Rozwiązywania Problemów Społecznych wynika wprost z art. 17 ust. 1 ustawy o pomocy społecznej z dnia 12 marca 2004 r. / tekst jed. Dz. U. 2008 r., Nr 115, poz. 728./ Strategia ta ma stanowić podstawę do realizacji trwałych wzorów interwencji społecznych podejmowanych w celu zmiany (poprawy) tych stanów (zjawisk) występujących w obrębie danej społeczności, które ocenia się negatywnie. Dokument charakteryzuje w szczególności działania publicznych i prywatnych instytucji rozwiązujących kwestie społeczne podejmowane do poprawy warunków zaspokajania potrzeb przez wybrane kategorie osób i rodzin.

Różnorodność problemów społecznych występujących w gminie powoduje konieczność wzięcia pod uwagę także innych aktów prawnych, które mają istotny wpływ na konstrukcję dokumentu i rozwiązywanie zadań społecznych w przyszłości. Są to między innymi:

- ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (Dz. U. z 2003 r., Nr 96, poz. 873 z późn. zm.),
- ustawa z dnia 13 czerwca 2003 r. o zatrudnieniu socjalnym (Dz. U. z 2003 r., Nr 122, poz. 1143 z późn. zm.),
- ustawa z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (Dz. U. z 2004 r., Nr 99, poz. 1001 z późn. zm.),
- ustawa z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (Dz. U. z 2002 r. Nr 147, poz. 1231 z późn. zm.),
- ustawa z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz. U. z 1997 r., Nr 123, poz. 776 z późn. zm.),
- ustawa z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych (Dz. U. z 2003 r., Nr 228, poz. 2255 z późn. zm.),
- ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii (Dz. U. z 2005 r., Nr 179, poz. 1485 z późn. zm.),
- ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz. U. z 2005 r. Nr 180 poz. 1493).

Oprócz wspomnianych aktów prawnych przy realizacji strategii może zachodzić potrzeba odwołania się również do ustaw i aktów wykonawczych z zakresu ochrony zdrowia, oświaty, edukacji publicznej, budownictwa socjalnego.

1.5. Przesłanki wynikające z dokumentów strategicznych.

Strategie rozwiązywania problemów społecznych to względnie trwałe wzorce interwencji społecznych podejmowanych w celu zmiany (poprawy) tych stanów rzeczy (zjawisk), występujących w obrębie danej społeczności, które oceniane są negatywnie. Mówiąc o gminnej strategii rozwiązywania problemów społecznych, należy mieć na myśli w szczególności działania publicznych i prywatnych instytucji pomocy społecznej (i pokrewnych), prowadzone na terenie gminy, podejmowane dla poprawy warunków zaspokojenia potrzeb przez wybrane kategorie osób i rodzin. Konstruując strategię integracji i rozwiązywania problemów społecznych gminy, należy pamiętać, że nie jest to jedyny dokument w obszarze polityki społecznej, którego skutki będą dotyczyły jej mieszkańców. Krytyczna analiza dokumentów programowych powstających na poziomie kraju, województwa czy powiatu pozwala na skuteczniejsze programowanie działań na poziomie lokalnym w taki sposób, by nie powielać pewnych działań, ale wpisywać się własnymi propozycjami programowymi w już funkcjonującą rzeczywistość formalnoprawną.

Europejska polityka społeczna została określona w głównej mierze podczas Szczytu Lizbońskiego w 2000 r., na którym kraje członkowskie Unii Europejskiej uznały, że zwalczanie ubóstwa i wykluczenia społecznego będzie centralnym elementem w procesie modernizacji europejskiego modelu społecznego. W roku 2001 uzgodniony został przez Radę, Parlament i Komisję Europejską Wspólnotowy program na rzecz walki z wykluczeniem społecznym na lata 2002 – 2006 : Jego celem jest wsparcie współpracy pomiędzy krajami Unii Europejskiej i zwiększenie skuteczności przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu.

Polska zgłosiła gotowość przystąpienia do programu, w efekcie, czego podjęła prace nad przygotowaniem Memorandum w sprawie Integracji Społecznej (Joint Inclusion Memorandum – JIM), Narodowej Strategii Integracji Społecznej oraz

Krajowego Planu Działania na rzecz Integracji Społecznej. Powołany przez Prezesa Rady Ministrów w roku 2003. Zespół Zadaniowy do spraw Reintegracji Społecznej opracował dokument pt.: „Narodowa Strategia Integracji Społecznej dla Polski”. Autorzy tego dokumentu podjęli próbę dokonania całościowej analizy sytuacji społecznej w Polsce, wskazania priorytetowych problemów oraz dobrych praktyk na rzecz inkluzji osób i grup. Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej Województwa Śląskiego wspólnie z Akademią Ekonomiczną im. Karola Adamieckiego w Katowicach wydał publikację pt. „Zapobieganie wykluczeniu społecznemu” pod redakcją naukową prof. Lucyny Frąckiewicz. Książka powstała w 2005 r. w toku prac nad Strategią Polityki Społecznej Województwa Śląskiego. Znalazły się w niej artykuły dotyczące problematyki ekskluzji społecznej oraz metod i form przeciwdziałania temu zjawisku.

Opracowując lokalną strategię integracji i rozwiązywania problemów społecznych, należy uwzględnić dokumenty programowe, w których akcentuje się konieczność zapewnienia dialogu i partnerskiej współpracy instytucji rządowych, samorządowych, organizacji pozarządowych oraz biznesu. Uznaje się także za niezbędną partnerską współpracę z osobami podlegającymi wykluczeniu społecznemu.

Wspomniane dokumenty to przede wszystkim:

- Narodowy Plan Rozwoju na lata 2004-2006 oraz założenia do Narodowego Planu Rozwoju na lata 2007-2013,
- Zintegrowany Program Operacyjny Rozwoju Regionalnego,
- Sektorowy Program Operacyjny Rozwoju Zasobów Ludzkich.

Konstruując strategię integracji i rozwiązywania problemów społecznych gminy, należy pamiętać, że nie jest to jedyny dokument w obszarze polityki społecznej, którego skutki będą dotyczyły jej mieszkańców.

Strategia Integracji I Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Gilowice na lata 2008-2020 koresponduje z obszarami wsparcia uwzględnianymi przez fundusze strukturalne, w tym Europejski Fundusz Społeczny oraz Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego. Wpisuje się także w Europejski Model Polityki Społecznej uwzględniając zasady realizacji funduszy strukturalnych.

Uwzględnia rekomendację sformułowane w następujących dokumentach

programowych:

- Narodowa Strategia Integracji Społecznej,
- Narodowa Strategia Spójności,
- Program –Zatrudnienie i Integracja Społeczna,
- Strategia Polityki Społecznej na lata 2002-2005. Praca i zabezpieczenie społeczne,
- Strategia Państwa dla Młodzieży na lata 2003-2012,
- Narodowy Plan Rozwoju na lata –2004-2006,
- Narodowy Plan Rozwoju na lata –2007-2013,
- Strategia Rozwoju Kraju na lata 2007-2015,
- Krajowy Plan Działań na rzecz Integracji Społecznej na lata 2004-2006,
- Narodowa Strategia Rozwoju Kultury na lata 2004- 2013,
- Strategia Polityki Społecznej na lata 2007- 2013,
- Strategia Rozwoju Edukacji na lata 2007 – 2013,
- Strategia Wspierania Rozwoju Społeczeństwa Obywatelskiego na lata 2007-2013,
- Krajowy Program Na Rzecz Zabezpieczenia Społecznego i Integracji Społecznej na lata 2006-2008,
- Program Operacyjny Kapitał Ludzki,
- Strategia Polityki Społecznej Województwa Śląskiego 2006-2020,
- Narodowa Strategia Polityki Społecznej na lata 2007-2013,
- Powiatowa Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych na lata 2005-2010.

1.5.1. NARODOWY PLAN ROZWOJU NA LATA 2007-2013

Narodowy Plan Rozwoju na lata 2007-2013 jest kompleksowym programem rozwoju społeczno-gospodarczego Polski. Przygotowanie i realizacja NPR ma spowodować skuteczne włączenie Polski w kształtowanie Unii Europejskiej, której jednym z konstytucyjnych fundamentów jest zasada spójności społecznej, gospodarczej i przestrzennej. Obecność Polski w Unii Europejskiej stwarza naszemu krajowi ogromną szansę na zmniejszenie dystansu do najwyżej rozwiniętych społeczeństw.

Narodowy Plan Rozwoju (NPR) na lata 2007-2013 spaja wszystkie przedsięwzięcia o charakterze rozwojowym. Jest on koncepcją modernizacji polskiej gospodarki oraz

propozycją takich zmian instytucjonalnych, które umożliwią tę modernizację. Ostateczny projekt Narodowego Planu Rozwoju na lata 2007-2013 został przyjęty przez Radę Ministrów 6 września 2005 r. Misją NPR jest podjęcie i uruchomienie przedsięwzięć, które zapewnią wysoki wzrost gospodarczy, spowodują umocnienie konkurencyjności regionów i przedsiębiorstw oraz przyczynią się do wzrostu zatrudnienia przy zapewnieniu wyższego poziomu spójności społecznej, gospodarczej i przestrzennej.

Narodowy Plan Rozwoju na lata 2007-2013 formułuje trzy cele strategiczne:

1. Utrzymanie kraju na ścieżce wysokiego tempa wzrostu gospodarczego.

Rozwiązywanie zasadniczych problemów gospodarczych i społecznych będzie możliwe jedynie pod warunkiem utrzymywania wysokiego poziomu wzrostu gospodarczego, gdyż Polska gospodarka posiada znaczny potencjał rozwojowy, ale też szereg strukturalnych zapóźnień i deficytów.

2. Wzmocnienie konkurencyjności regionów i przedsiębiorstw oraz wzrost zatrudnienia.

W 2004 r. polska gospodarka wyszła z okresu stagnacji i spowolnionego tempa wzrostu gospodarczego. Można przewidywać, że tempo wzrostu gospodarczego zbliży się do poziomu 6 procent. Właśnie teraz niezbędne staje się podejmowanie procedur i uruchamianie przedsięwzięć, które umocnią mikroekonomiczne fundamenty gospodarki oraz utrwalą tendencję wzrostową.

3. Podniesienie poziomu spójności społecznej, gospodarczej i przestrzennej.

Transformacja ustrojowa w latach 1989-2004 wiązała się z występowaniem negatywnych zjawisk społeczno-gospodarczych. Wysokie bezrobocie, pogłębiające i poszerzające się ubóstwo, wykluczenie społeczne, dezintegracja społeczna, marginalizacja wielu wspólnot lokalnych i peryferyzacja niektórych regionów stanowią zagrożenie i przeszkodę w rozwoju społeczeństwa obywatelskiego oraz stają się źródłem konfliktów społecznych. Jednocześnie zjawiska te ograniczają potencjał rozwojowy gospodarki i możliwości awansu cywilizacyjnego. Stąd rozwój społeczno-gospodarczy musi respektować m.in. zasadę zrównoważonego rozwoju. Miarami

realizacji tego celu będą: zróżnicowanie poziomu dochodów i rozwoju regionalnego oraz dostępność komunikacyjna do regionów peryferyjnych.

Narodowy Plan Rozwoju na lata 2007-2013 jest kontynuacją planu na lata 2004-2006.

1.5.2. NARODOWA STRATEGIA INTEGRACJI SPOŁECZNEJ

Cele polityki integracji społecznej w Polsce wynikają przede wszystkim z priorytetów określonych w przyjętej w czerwcu 2004 r. Narodowej Strategii Integracji Społecznej. Wynikają również z założeń w zakresie zwalczania ubóstwa i wykluczenia społecznego przyjętych w grudniu 2000 r. przez Radę Europejską w Nicei. Polska w pełni zaakceptowała ich zasadność, co zostało oficjalnie potwierdzone poprzez przyjęcie w grudniu 2003 r. Wspólnego Memorandum Polski i Unii Europejskiej o Integracji Społecznej (Joint Inclusion Memorandum).

Zarówno Krajowy Plan Działania na rzecz Integracji Społecznej, jak i Wspólne Memorandum są elementami realizacji Strategii Lizbońskiej, która została przyjęta przez piętnaście krajów członkowskich w marcu 2000 roku.

Priorytety Narodowej Strategii Integracji Społecznej stworzone zostały z perspektywą ich realizacji do 2010 roku. Krajowy Plan Działania uwzględnia te priorytety, których realizacja jest szczególnie pilna. Wynikają one także z przedstawionej analizy sytuacji ekonomiczno-społecznej ilustrującej podstawowe przyczyny ubóstwa i zagrożenia wykluczeniem społecznym.

Priorytety zawarte w NSIS w zakresie realizacji **prawa do edukacji** są następujące:

- wzrost uczestnictwa dzieci w wychowaniu przedszkolnym;
- poprawa jakości kształcenia na poziomie gimnazjalnym i średnim;
- upowszechnienie kształcenia na poziomie wyższym i jego lepsze dostosowanie do potrzeb rynku pracy;
- rekompensowanie deficytów rozwoju intelektualnego i sprawnościowego dzieci;
- upowszechnienie kształcenia ustawicznego.

W zakresie realizacji **prawa do zabezpieczenia socjalnego**:

- radykalne ograniczenie ubóstwa skrajnego, którego poziom jest obecnie nieakceptowany i wymaga podjęcia zdecydowanych działań;
- ograniczenie tendencji wzrostowych rozwarstwiania dochodowego, tak aby różnice te

nie odbiegały od przeciętnego poziomu w krajach UE.

Bezrobocie jest jedną z form wykluczenia społecznego silnie powiązaną z innymi jego przejawami, np. ubóstwem, w warunkach niskiej skuteczności systemu zabezpieczenia socjalnego dla osób bezrobotnych i ich rodzin. Dlatego też w Narodowej Strategii Integracji Społecznej cztery z dwudziestu priorytetów odnoszą się do sfery działań dotyczących realizacji **prawa do pracy**:

- ograniczenie bezrobocia długookresowego;
- zmniejszenie bezrobocia młodzieży;
- zwiększenie poziomu zatrudnienia wśród niepełnosprawnych;
- zwiększanie liczby uczestników aktywnej polityki rynku pracy.

W zakresie realizacji **prawa do ochrony zdrowia**:

- wydłużenie przeciętnego trwania życia w sprawności;
- upowszechnienie dostępu do świadczeń opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych;
- zwiększenie zakresu objęcia kobiet i dzieci programami zdrowia publicznego.

W zakresie realizacji **innych praw społecznych**:

- zwiększenie dostępu do lokali (mieszkań) dla grup najbardziej zagrożonych bezdomnością;
- zapewnienie lepszego dostępu do pracowników socjalnych;
- rozwinięcie pomocy środowiskowej i zwiększenie liczby osób objętych jej usługami;
- zwiększenie zaangażowania obywateli w działalność społeczną;
- realizacja Narodowej Strategii Integracji Społecznej przez samorzady terytorialne;
- zwiększenie dostępu do informacji obywatelskiej i poradnictwa.

1.5.3. KRAJOWY PLAN DZIAŁANIA NA RZECZ INTEGRACJI SPOŁECZNEJ

Krajowy Plan Działania na rzecz Integracji Społecznej to program poprawy dostępu do praw społecznych i zwiększania poziomu ich realizacji. Jest to również zasadniczy instrument osiągania integracji społecznej w europejskim modelu społecznym. Realizacja praw społecznych wymaga oczywiście poniesienia określonych kosztów, tak samo jak realizacja wszystkich innych kategorii praw człowieka zawartych w prawie

międzynarodowym i krajowym. Należy więc zapewnić w sposób trwały zasoby finansowe, kadrowe, lokalowe, rzeczowe i inne instytucjom odpowiedzialnym za realizację tych praw.

Prawa społeczne powinny mieć obecnie priorytet w wydatkach publicznych. Ich realizacja znacznie się pogorszyła w ostatnich latach, a więc zmniejsza się poziom integracji społecznej i zwiększa się skala i zasięg procesów wykluczenia społecznego. W Krajowym Planie Działań na rzecz Integracji Społecznej za najważniejsze uznano:

- działania edukacyjne, socjalne i zdrowotne zapobiegające wykluczeniu oraz wspierające grupy zagrożone;
- budowę systemu bezpieczeństwa socjalnego i przeciwdziałanie ubóstwu i wykluczeniu społecznemu;
- realizację prawa do pracy dla każdego, w tym szczególnie dla grup defaworyzowanych na rynku pracy poprzez odpowiednią politykę makroekonomiczną i politykę zatrudnienia;
- rozwój systemu instytucjonalnego z jasnym podziałem odpowiedzialności instytucji rządowych i samorządowych, otwierającego przestrzeń dla aktywności obywatelskiej i upodmiotowienia osób korzystających z usług społecznych, świadczonych zarówno przez państwo, jak i przez organizacje pozarządowe.

Na poziomie operacyjnym ważne jest, że polska polityka integracji społecznej musi być realizowana **we współpracy z szeroko rozumianymi partnerami społecznymi**. Szczególnie chodzi tu o związki zawodowe i związki pracodawców, organizacje pozarządowe, samorządy lokalne oraz odpowiednie charytatywne instytucje kościołów i związków wyznaniowych. Niezależnie od osiągniętego poziomu zamożności oraz stanu koniunktury gospodarczej państwo nie jest w stanie zrealizować celów tej polityki bez partnerstwa z innymi instytucjami.

W tym kontekście ustalono następujące priorytety na najbliższe lata:

- zaangażowanie obywateli w działalność społeczną, głównie poprzez zwiększenie ich uczestnictwa w działalności organizacji pozarządowych i innych formach pracy społecznej oraz samopomocy;
- wzrost liczby samorządów, które z pełną wrażliwością i zaangażowaniem podejmą się tworzenia lokalnych strategii przeciwdziałania ubóstwu i wykluczeniu społecznemu,

a następnie zrealizują ich założenia.

1.5.4. STRATEGIA POLITYKI SPOŁECZNEJ WOJEWÓDZTWA ŚLĄSKIEGO NA LATA 2006-2020

Ze względu na swój dalekosiężny charakter strategia budowana na poziomie lokalnym musi uwzględniać i brać pod uwagę przesłanki zawarte w dokumentach strategicznych podmiotów, z którymi gmina współpracuje na zasadzie partnerstwa. Jednym z nich jest samorząd województwa. Strategia Wojewódzka w Zakresie Polityki Społecznej pozwala zaplanować działania województwa w taki sposób, aby przeciwdziałać najistotniejszym zagrożeniom społecznym przy aktywnym udziale samorządów lokalnych i organizacji pozarządowych. Zagrożenia takie, jak negatywne skutki ubóstwa i zjawisko wykluczenia społecznego, to wyzwania nie tylko dla Śląska, ale również dla społeczeństwa współczesnej Europy. Rozwiązywanie problemów społecznych to nie tylko zadanie samorządu województwa. To przede wszystkim organizowanie wsparcia i pomocy osobom potrzebującym w miejscu ich zamieszkania, a więc przy udziale jednostek organizacyjnych samorządów lokalnych. Województwo poprzez działalność Regionalnego Ośrodka Pomocy Społecznej pełni rolę wspierającą, aktywizującą, koordynującą i inicjującą nowe rozwiązania, zmierzające tym samym do wyrównywania poziomu życia mieszkańców województwa śląskiego. Strategia określa główne działania samorządu województwa zgodnie z przypisanymi województwu zadaniami z zakresu pomocy społecznej.

Misją powyższej Strategii jest: podnoszenie jakości życia wśród tych mieszkańców regionu, którzy ze względu na trudną sytuację życiową, nie są w stanie samodzielnie zaspokoić podstawowych potrzeb bytowych, a przez to nie mogą uczestniczyć lub mają ograniczony udział w życiu rodzinnym, zawodowym i społecznym.

Celem pośrednim jest stworzenie spójnego systemu realizacji zadań polityki społecznej.

1.5.5. POWIATOWA STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH W POWIECIE ŻYWIECKIM

Tworząc strategię rozwiązywania problemów społecznych w powiecie żywieckim przyjęto horyzont czasowy od roku 2005 do 2010 r. Okres ten pozwoli na

zrealizowanie zaplanowanych zamierzeń, dokonanie oceny skuteczności obranych kierunków zmian oraz umożliwi ocenę efektywności tworzonych nowych struktur pomocy społecznej na terenie powiatu.

Misją Powiatu Żywieckiego w zakresie rozwiązywania problemów społecznych jest stworzenie spójnego systemu pomocy instytucjonalnej i pozainstytucjonalnej w celu zapewnienia warunków dla godnego życia i rozwoju osób i rodzin, w ich miejscu zamieszkania, przy równoczesnym wykorzystaniu własnych zasobów i możliwości mieszkańców Żywiecczyny.

Główny cel strategii

Wsparcie rodziny w odbudowywaniu prawidłowych relacji w rodzinie oraz we właściwym wypełnianiu ról społecznych przez jej członków, poprzez usamodzielnienie rodzin w oparciu o zasadę pomocniczości.

Główne cele operacyjne

1. Zapewnienie godnych warunków życia mieszkańcom powiatu żywieckiego.
2. Zapewnienie odpowiednich warunków rozwoju dzieci, młodzieży oraz kształtowania wartości i norm związanych z ich wychowaniem.
3. Życiowego usamodzielnienia osób i rodzin poprzez przezwyciężanie trudnych sytuacji życiowych przy wykorzystaniu własnych zasobów oraz zasobów środowiska.
4. Wsparcie osoby w rodzinie, w środowisku lokalnym przy wykorzystaniu grup samopomocowych, Kościołów, organizacji pozarządowych.
5. Przeciwdziałanie negatywnym skutkom lub minimalizowanie wpływu tych czynników (problemów), które nie mogą być usunięte lub zmienione,
6. Wsparcie instytucjonalne w sytuacji, gdy osoba, jej otoczenie, rodzina, środowisko lokalne, staje przed problemami, których samodzielnie nie potrafi rozwiązać.
7. Integracja i współdziałanie instytucji, organizacji i osób w celu rozwiązywania problemów społecznych.
8. Inicjowanie, wspieranie i promowanie wszystkich programów mających na celu przeciwdziałanie, ograniczenie lub likwidację problemów społecznych.
9. Wspólne diagnozowanie potrzeb i problemów społeczności lokalnych.

10. Wspomaganie inicjatyw społecznych i inspirowanie rozwoju idei samopomocy i wolontariatu.

Strategiczne rozwiązania poszczególnych problemów społecznych

I. UBÓSTWO

Cel strategiczny

Wypracowanie zasad i form skutecznej polityki społecznej w powiecie żywieckiej, inicjującej i wspierającej działania mające na celu eliminację lub minimalizację skutków różnorodnych problemów społecznych doprowadzających do ubożenia mieszkańców powiatu.

Cele operacyjne

1. Wspomaganie osób i rodzin we wzmacnianiu lub odzyskiwaniu zdolności realizacji potrzeb życiowych i uczestnictwa w życiu społecznym.
2. Kompleksowe działania wszystkich instytucji i organizacji w celu skutecznego przeciwdziałania skutkom pojawiających się problemów społecznych.
3. Likwidacji rejonów biedy.
4. Pomoc finansowa świadczona przez ośrodki pomocy społecznej.
5. Propagowanie i wspieranie działań pracowników socjalnych w środowisku ukierunkowanych na uaktywnienie grup społecznych szczególnie zagrożonych ubóstwem, w celu zmiany ich sytuacji.
6. Przyjęcie systemowych rozwiązań w sferze polityki społecznej na szczeblu lokalnym.

II. BEZROBOCIE

Cel strategiczny

Przeciwdziałanie i eliminowanie negatywnych skutków psychospołecznych wynikających z bezrobocia (zwłaszcza długotrwałego) oraz zwiększenie szans na podjęcie pracy zawodowej.

Cele operacyjne

1. Zorganizowanie sieci współpracy między instytucjami i organizacjami pozarządowymi działającymi na rzecz rozwiązywania problemu bezrobocia.
2. Stworzenie ogólnodostępnego banku danych o możliwościach pomocy osobom bezrobotnym, dostępnych ofertach pracy oraz szkoleniach i kursach.
3. Rozwój poradnictwa zawodowego oraz struktur inicjujących i wspierających działania osób bezrobotnych w poszukiwaniu pracy.
4. Przeciwdziałanie i eliminowanie negatywnych skutków psychospołecznych bezrobocia.
5. Wypracowanie form i zasad wspierania rodzin osób bezrobotnych.
6. Wyrównywanie szans różnych grup społecznych na rynku pracy.
7. Promowanie i wspieranie programów preferencyjnych dla pracodawców zatrudniających absolwentów, długotrwale bezrobotnych, niepełnosprawnych.
8. Wspieranie wszelkich działań mających na celu pomoc osobom niepełnosprawnym.

III. NIEPEŁNOSPRAWNOŚĆ I DŁUGOTRWAŁA CHOROBA

Cel strategiczny

Zapewnienie osobom niepełnosprawnym i ich rodzinom pełnych i równoprawnych warunków do samodzielnego, aktywnego i niezależnego uczestnictwa w każdej sferze życia społecznego.

Cele operacyjne

1. Podjęcie działań zmierzających do zapobiegania, ograniczenia i łagodzenia skutków niepełnosprawności.
2. Kształtowanie w społeczności lokalnej postaw i zachowań sprzyjających integracji z osobami niepełnosprawnymi.
3. Wyrównywanie szans osób niepełnosprawnych w życiu społecznym, pracy zawodowej, kulturze i rekreacji poprzez tworzenie warunków do rozwoju, edukacji, leczenia i rehabilitacji fizycznej, psychicznej, zawodowej i społecznej.

4. Zorganizowanie i wspieranie sieci współpracy między instytucjami i organizacjami pozarządowymi działającymi na rzecz osób niepełnosprawnych.
5. Inicjowanie, wspieranie i promowanie różnego rodzaju programów działań na rzecz osób niepełnosprawnych.
6. Stałe diagnozowanie i monitorowanie sytuacji osób niepełnosprawnych na terenie powiatu żywieckiego.
7. Podejmowanie działań w kierunku wyrównywania różnic pomiędzy regionami powiatu w dostępie do różnych form pomocy osobom niepełnosprawnym.
8. Wspieranie wszelkich działań i inicjatyw mających na celu pomoc osobom niepełnosprawnym.

IV. ZABURZENIA PSYCHICZNE

Cel strategiczny

Wspieranie i rozwijanie umiejętności niezbędnych do samodzielnego życia osób z zaburzeniami psychicznymi.

Cele operacyjne

1. Podjęcie działań zmierzających do zapobiegania, ograniczenia i łagodzenia skutków zaburzeń psychicznych.
2. Kształtowanie w społeczności lokalnej postaw i zachowań sprzyjających integracji z osobami z zaburzeniami psychicznymi. Edukacja społeczna na temat zaburzeń psychicznych.
3. Stworzenie na terenie powiatu środowiskowego systemu pomocy i wsparcia dla osób z zaburzeniami psychicznymi.
4. Wyrównywanie szans osób z zaburzeniami psychicznymi w życiu społecznym, pracy zawodowej, kulturze i rekreacji poprzez tworzenie warunków do rozwoju, edukacji, leczenia i rehabilitacji fizycznej, psychicznej, zawodowej i społecznej.
5. Podjęcie działań zmierzających do usprawnienia funkcjonowania w społeczeństwie osób z zaburzeniami psychicznymi, poprzez udzielanie wsparcia

psychologiczno-pedagogicznego i terapeutyczno-edukacyjnego zarówno osobom chorym, jak i ich rodzinom.

6. Wspieranie programów edukacyjnych, profilaktycznych i wspierających przeznaczonych dla osób z zaburzeniami psychicznymi i ich rodzin.
7. Stworzenie bazy pomocowej dla osób z zaburzeniami psychicznymi oraz wspieranie już istniejących instytucji.

V. STAROŚĆ

Cel strategiczny

Przeciwdziałanie izolacji i wykluczeniu społecznemu ludzi starych poprzez stworzenie im pełni warunków do aktywności życiowej w miejscu zamieszkania oraz łagodzenie trudności wynikających z wieku.

Cele operacyjne

1. Przeciwdziałanie wykluczeniu osób starszych z życia społecznego.
2. Edukacja społeczna na temat starości i starzenia się społeczeństwa.
3. Zapewnienie odpowiednich form leczenia, rehabilitacji, opieki i wsparcia osobom starszym i aktywizowanie ich do udziału w życiu społecznym.
4. Aktywizacja rodzin na rzecz zapewnienia opieki swoim najbliższym, a także środowiska do tworzenia grup samopomocowych i grup wsparcia itp.
5. Wspieranie wszelkich działań mających na celu pomoc osobom starszym.

VI. BEZDOMNOŚĆ

Cel strategiczny

Przeciwdziałanie marginalizacji społecznej osób bezdomnych i ich reintegracja ze środowiskiem.

Cele operacyjne

1. Zapobieganie bezdomności poprzez rozbudowę systemu pomocy i wczesnego diagnozowania, inicjowanie, promowanie i wspieranie programów wychodzenia z bezdomności i przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu.

2. Aktywizacja instytucji, organizacji pozarządowych oraz społeczności lokalnej w celu minimalizacji problemu marginalizacji i wykluczenia społecznego osób bezdomnych.
3. Opracowywanie i aktywne wdrażanie indywidualnych programów wyjścia z bezdomności.
4. Reintegracja osób bezdomnych ze środowiskiem.
5. Stworzenie bazy pomocowej dla osób bezdomnych (hostele, schroniska, pomoc socjalna i terapeutyczna).
6. Rozwój infrastruktury mieszkaniowej i budownictwa socjalnego.
7. Wspieranie osób i rodzin po ich powrocie do miejsca zamieszkania.
8. Wspieranie wszelkich działań mających na celu pomoc osobom bezdomnym.

VII. BEZRADNOŚĆ W SPRAWACH OPIEKUŃCZO WYCHOWAWCZYCH ORAZ SIEROCTWO SPOŁECZNE

Cel strategiczny

Stworzenie systemu pomocy dziecku i rodzinie pozwalającego na utrzymanie dziecka w rodzinie naturalnej lub zapewnienie opieki i wychowania poza rodziną naturalną z zachowaniem założeń polityki prorodzinnej.

Cele operacyjne

1. Pomoc rodzinom niewydolnym wychowawczo w przewyciężaniu problemów opiekuńczo-wychowawczych poprzez utworzenie lub wzmocnienie ich funkcji.
2. Zapewnienie dzieciom i młodzieży odpowiednich warunków do godnego życia i rozwoju.
3. Przeciwdziałanie pojawianiu się patologii wśród dzieci i młodzieży.
4. Zapewnienie opieki i wychowania dzieciom pozbawionym częściowo lub całkowicie opieki rodziców.
5. Stworzenie możliwości pracy z rodzinami naturalnymi dziećmi.

6. Zorganizowanie na terenie powiatu systemu oparcia społecznego dla dzieci i młodzieży opuszczającej rodziny zastępcze i placówki opiekuńczo-wychowawcze.
7. Umożliwienie równego dostępu do edukacji, leczenia, rehabilitacji i wypoczynku dzieciom i młodzieży pochodzącym z rodzin dysfunkcyjnych.
8. Współpraca z instytucjami i organizacjami zajmującymi się opieką i pomocą rodzinie.

VIII. UZALEŻNIENIA

Cel strategiczny

Promowanie wolnego od środków uzależniających zdrowego stylu życia, eliminowanie

i minimalizowanie skutków uzależnień oraz profilaktyka i edukacja w zakresie problemów alkoholowych i uzależnienia od narkotyków.

Cele operacyjne

1. Zwiększenie dostępności pomocy terapeutycznej i rehabilitacyjnej dla osób uzależnionych od alkoholu i narkotyków oraz członków ich rodzin.
2. Zorganizowana działalność profilaktyczna, informacyjna i edukacyjna, w zakresie problemów alkoholowych i przeciwdziałaniu narkomanii, w szczególności dla dzieci i młodzieży.
3. Udzielanie rodzinom, w których występują problemy alkoholowe, pomocy psychospołecznej i prawnej, a w szczególności ochrona przed przemocą w rodzinie.
4. Wspomaganie działalności instytucji, stowarzyszeń i osób fizycznych, służącej rozwiązywaniu problemów uzależnienia.

IX. PRZEMOC W RODZINIE

Cel strategiczny

Stworzenie spójnego systemu pomocy i przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz minimalizacja jej skutków.

Cele operacyjne

1. Zbudowanie spójnego systemu pomocy ofiarom przemocy domowej poprzez zawiązanie koalicji pomiędzy wszystkimi organizacjami i instytucjami udzielającymi pomocy ofiarą przemocy.
2. Zapobieganie oraz powstrzymywanie zjawiska przemocy w rodzinie poprzez działania instytucjonalne oraz edukację i profilaktykę.
3. Zorganizowanie kompleksowej pomocy dla rodzin i osób w kryzysie.
4. Promowanie i popieranie wszelkich działań mających na celu zapobieganie przemocy w rodzinie i niwelowanie jej skutków.

X. PRZESTĘPCZOŚĆ

Cel strategiczny

Zwiększenie poczucia bezpieczeństwa mieszkańców powiatu oraz podjęcie intensywnych, wielopłaszczyznowych działań w kierunku przeciwdziałania przestępczości i likwidacji jej skutków.

Cele operacyjne

1. Stworzenie spójnego systemu walki z przestępczością.
2. Podjęcie szeroko zakrojonych działań profilaktycznych i edukacyjnych.
3. Stworzenie Centrum Pomocy ofiarom przestępstw.
4. Stały monitoring obszarów i środowisk szczególnie zagrożonych przestępczością.¹⁸

¹⁸ Powiatowa Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych w Powiecie Żywieckim, Uchwała Nr XXVII/290/05 Rady Powiatu w Żywcu z dnia 28 lutego 2005 r.

2. CZĘŚĆ DIAGNOSTYCZNA

2.1 Charakterystyka ominv

Rysunek 1. Lokalizacja Gminy Gilowice.

Źródło : www.gminy.pl

Gmina Gilowice położona jest w Kotlinie Żywieckiej wśród malowniczych wzgórz pokrytych lasami, na terenie Zewnętrznych Karpat Zachodnich, w naturalnym obniżeniu terenu pomiędzy wzniesieniami Beskidu Małego na północy oraz Beskidu Makowskiego związanego Beskidem Średnim na południu. W skład Gminy wchodzi dwa sołectwa: Gilowice i Rychwałd. Gmina Gilowice zajmuje powierzchnię 28.19 km² i znajduje się w dorzeczu rzeki Łękawki, przy drodze Żywiec - Sucha

Beskidzka, w odległości 12 km od Żywca. Gmina graniczy od północy z Gminą Łękawica, od strony wschodniej z gminą Ślemień, od południa z gminą Świna, od zachodu z miastem Żywiec. Gmina Gilowice ma typowo rolniczy charakter. Większość powierzchni zajmują grunty wykorzystywane rolniczo.

2.2 Krótki rys historyczny.

Gmina Gilowice jest jednym z najstarszych zakątków Żywiecczyzny. Na obszar gminy składają się dwie miejscowości Gilowice oraz Rychwałd. Gilowice są jedną z najstarszych wsi na Żywiecczyźnie. Nazwa wsi Gilowice według kronikarza żywieckiego Jana Komonieckiego pochodzi stąd..., „iż w tym polu koło rzeki, gdzie wieś jest osadzona, gilów ptaków było i gnieździło się najwięcej”¹⁹. Powstała ona w latach 1325-1327 w pobliżu Żywca, które wchodziło w skład księstwa oświęcimskiego od XIII do połowy XV wieku. Wzmianki kronik biskupich z Krakowa wskazują na jej wcześniejsze istnienie, że wzięła swój początek od osady i przybyłych osadników pod Starym Dworem. Oni to przybywszy z Małopolski i Śląska zaludnili te tereny i przystąpili do karczowania lasów i wyrabiania nowych gruntów. W tym okresie powstało 48 wsi, w tym także Gilowice²⁰. Głównie mieszkańcy gminy zajmowali się hodowlą owiec i uprawą roli. Na terenie Gminy znajduje się szereg zabytków do których zalicza się m.in. najstarszy zabytek typu śląsko –małopolskiego na tym terenie drewniany kościółek z I połowy XVII wieku, znajduje się w nim późnobarokowy ołtarz, XIV wieczny posąg Matki Bożej. We wsi Rychwałd należącej do Gminy Gilowice godny zwiedzenia jest XVIII-wieczny, kościół oraz popularne Sanktuarium Maryjne z cudownym obrazem Matki Boskiej Rychwałdzkiej, znajdującym się w gestii Ojców Franciszkanów. W pobliżu kościoła, w 5-hektarowym parku usytuowany jest Dwór, funkcjonujący obecnie jako hotel. Dwór oraz będący częścią zabudowy spichlerz w stylu klasycystycznym, został wybudowany z inicjatywy Walentego Miliewskiego między 1831 r., a 1834. W latach osiemdziesiątych Dwór przejęła kopalnia „Budryk”. Po gruntownym remoncie funkcjonował on jako ośrodek wczasowy. Obecnie pozostaje ośrodkiem wczasowym

¹⁹ Komoniecki A.: *Dziejopis Żywiecki*, Żywiec 1987, s. 374

²⁰ Stanek Z.: *Z dziejów Ziemi Oświęcimskiej*, Kraków 1959, s.74.

pod prywatnym zarządem. Obok XIV kościoła znajduje się stary cmentarz i pomnik poświęcony poległym gilowiczantom w czasie I wojny światowej. Wieś Rychwałd ulokowała się w malowniczo położonej dolinie potoku Nawieśnik, wpadającego do Łękawki. W skład wsi wchodzi osiedla kolonie: Marchwatów i Nowa Wieś. W otoczeniu wsi pagórki od 450 - 650 m n.p.m. Ośrodek kultu maryjnego Matki Bożej Królowej od Aniołów, powszechnie znany jako Matki Boskiej Rychwałdzkiej - najstarszy na Żywiecczyźnie. Początki parafii w Rychwałdzie sięgają lat 1328 - 1355. Na miejscu pierwszego kościoła drewnianego Krzysztof Komorowski - dziedzic rychwałdzki w 1545 roku wybudował nową świątynię drewnianą. W roku 1756 w Rychwałdzie oddano do użytku wzniesiony kosztem Franciszka, a potem Hieronima Wielopolskiego nowy kościół murowany z dwoma wieżami. Stary zaś został przeniesiony do Gilowic. Dawny kościół rychwałdzki w Gilowicach, w latach 1933 - 1934 został rozbudowany. W roku 1644 Katarzyna z Komorowskich - Grudzińska - pani na Ślemieniu ofiarowała kościołowi parafialnemu w Rychwałdzie obraz Matki Bożej, przywieziony z Wielkopolski przez jej męża Samuela Grudzińskiego, który zasłynął licznymi łaskami i cudami. Cudowny obraz przeniesiono do nowego kościoła. W 1946 roku parafię przejęli OO Franciszkanie, którzy od 1994 roku budują tu swój klasztor. W okolicy kościoła - sanktuarium, znajduje się 6 kaplic pochodzących z XVII, XVIII i XIX wieku. Od XVII wieku licząc, Sanktuarium Maryjne w Rychwałdzie jest miejscem licznych pielgrzymek z Żywiecczyzny, a także innych stron naszego kraju oraz ze Słowacji. Gmina Gilowice zarówno w rysie historycznym jak i obecnie była typową gminą rolniczą, brak na jej terenie, struktury przemysłowej. :Podstawową charakterystykę Gminy określają znajdujące się na jej terenie zabytki sztuki sakralnej oraz jej turystyczna specyfika.

2.3 Oświata, zdrowie, kultura, sport i propozycje turystyczne.

Obecnie na terenie Gminy funkcjonują : Szkoła Podstawowa i Gimnazjum w Gilowicach, Zespół Szkół w Rychwałdzie, dwa przedszkola, Warsztaty Terapii Zajęciowej dla Osób Niepełnosprawnych. W kompetencji Gminy znajdują się dwa Ośrodki Zdrowia, Gminna Biblioteka Publiczna wraz filią oraz Gminny Ośrodek Kultury (zwany dalej GOK). Przy GOK działa świetlica, Dziecięcy Zespół

„Groniczek” oraz zespół „Dolanie”. W GOK prowadzone są różnorodne zajęcia, m.in. bibułkarstwo, malowanie na szkle, szkółka gry na unikatowych instrumentach pasterskich, ludowych. Na terenie Gminy działa także Stowarzyszenie Regionalnego Zespołu Pieśni i Tańca „Gilowianka” oraz orkiestra dęta Ochotniczej Straży Pożarnej Gilowice. Różnorodne formy pożytecznego spędzania czasu wolnego oraz imprezy cykliczne organizowane przez GOK, szkoły integrują nie tylko lokalną, ale i przyciągają turystów. Szeroko rozpropagowana działalność sportowa, zrzesza dzieci i młodzież i starszych w kręgach klubów sportowych: LKS „Beskid” Gilowice, LKS „Krokus” Rychwałd, LUKS Gilowice, UKS Rychwałd, „Cios” Adamek oraz Parafialnego Klubu Sportowego „Olimpijczyk”, który jest organizatorem licznych imprez integracyjnych. Istniejąca baza sportowa w postaci sali gimnastycznej, przyszkolnego boiska sportowego, kompleksu małych boisk, obiektu do lekkoatletyki oraz stadionu „Grapka Park” dostępnego zarówno dla mieszkańców, jak i przyjezdnych. Atuty Gminy to: atrakcyjnie widoki, czyste środowisko, spokój i cisza sprzyjająca wypoczynkowi. Na terenie Gminy istnieje możliwość organizowania obozów sportowych, szkoleń, kursów, imprez dla firm i osób prywatnych. Istnieje tutaj kompleks rekreacyjno- wypoczynkowy „Beskidek” w Gilowicach na terenie którego znajdują się domki agroturystyczne, kort tenisowy, basen odkryty, boiska sportowe. Dwór w Rychwałdzie także posiada bogate zaplecze jak: kort tenisowy, odkryty basen, saunę i siłownię. Sprzyjające położenie geograficzne, sąsiedztwo Jeziora Żywieckiego stwarza możliwość korzystania ze sportów wodnych, jest świetną bazą wypadową w Beskidy.

Ze względu na wysokie walory krajobrazowe i przyrodnicze oraz położenie w Parku Krajobrazowym Beskidu Małego, jak również w pobliżu Jeziora Żywieckiego, gmina może stanowić atrakcyjny ośrodek turystyczny, rekreacyjny i wypoczynkowy. Jednak obecnie bazą noclegową są głównie prywatne kwatery: ośrodki wczasowo-szkoleniowe „BUDRYK”, „BESKIDEK”. Bazy gastronomiczne, kawiarnie i bary zaspokajają głównie potrzeby mieszkańców. Odpowiednie wykorzystanie bazy noclegowej, powstanie sieci pensjonatów, moteli oraz wyznaczenie ścieżek rowerowych i spacerowych niewątpliwie podniesie atrakcyjność gminy.

2.4 Sytuacja społeczna, demograficzna i ruch naturalny w Gminie Gilowice.

Gmina Gilowice zajmuje obszar o powierzchni ok. 28 km² i jest gminą wiejską. Liczba ludności gminy wynosiła na dzień 31.12. 2005 r. 5654 osób, natomiast na dzień 31.12.2007 r. 5830 osób. Analizując strukturę wiekową mieszkańców gminy według płci należy stwierdzić przewagę kobiet w wieku przedszkolnym, nieznaczną przewagę mężczyzn w wieku szkolnym i produkcyjnym ,oraz znaczną przewagę kobiet w wieku poprodukcyjnym. Analizując dane statystyczne na dzień 31.12. 2005 r. w Gminie Gilowice zamieszkiwało: **1330 osób w wieku przedprodukcyjnym** /w tym 664 kobiety/, **3441 osób w wieku produkcyjnym** / w tym 1621 kobiet/, **883 osoby w wieku poprodukcyjnym** /w tym 600 kobiet/.

Natomiast na dzień 31.12.2007 r. sytuacja przedstawiała się następująco 1285 osób w wieku przedprodukcyjnym, w wieku produkcyjnym 3661 /w tym 1711 kobiet/, w wieku poprodukcyjnym 884 / w tym 614 kobiet.

Gmina Gilowice odznacza się stosunkowo niewielkim dodatnim przyrostem naturalnym / 0,2 na 1000 mieszkańców/ W gminie znajdowało się 1711 mieszkań zasiedlonych z domami prywatnymi włącznie. Powierzchnia przypadająca na jedną osobę wynosi 26,4 m². Średnia gęstość zaludnienia wynosi około 201 osoby na 1 km². Obszar ten charakteryzuje wzrastające saldo migracji i postępujący wzrost liczby zatrudnionych.

2.5 Struktura zatrudnienia i utrzymania w Gminie Gilowice.

Działalność gospodarcza

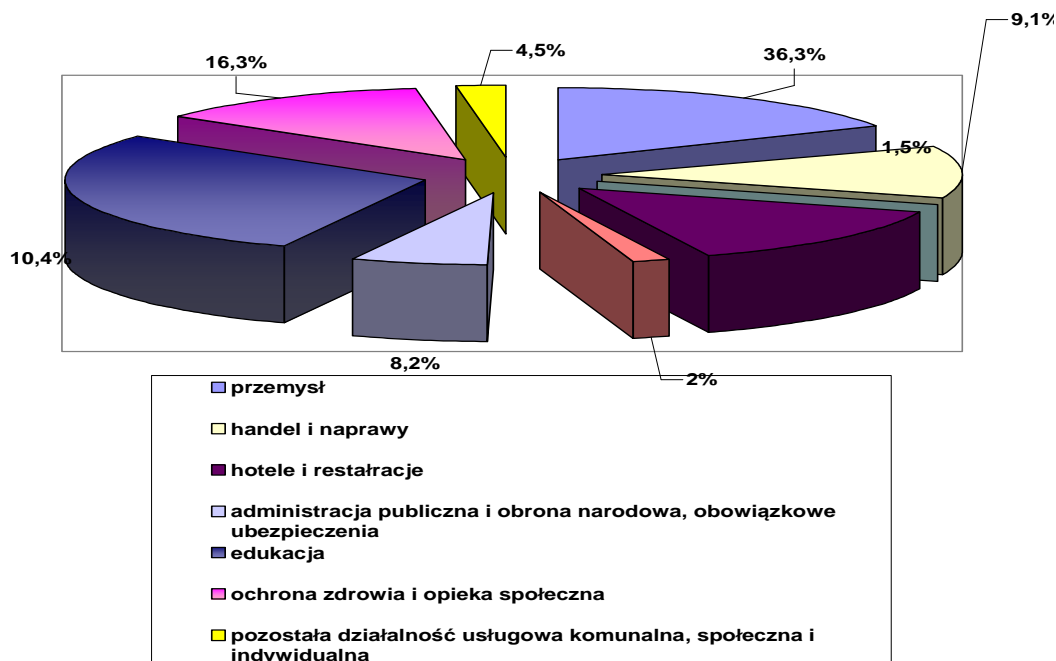
W Gminie Gilowice jest 316 podmiotów gospodarki narodowej (stan na koniec roku 2001 wg danych uzyskanych z Narodowego Spisu Powszechnego) zarejestrowanych w krajowym rejestrze urzędowym podmiotów gospodarki narodowej – regon, z czego najwięcej przypada na handel i naprawy (ok.33,3%), szerokie grono zatrudnionych jest w budownictwie (ok. 18,5%), w przemyśle (17,1%) podmioty funkcjonujące innych gałęziach gospodarki (7,9%), podmiotów funkcjonujących w transporcie i gospodarce magazynowej jest (6,6%). Pozostała działalność rozkłada się następująco: obsługa nieruchomości (5,3%), zatrudnionych w rolnictwie (4,7%),

ochrona zdrowia (3,8%), hotele i restauracje (3,5%) .Przeważająca ilość firm funkcjonuje w sektorze prywatnym (ok. 96%) przy zaledwie (ok.4%) sektorze publicznym. Wśród prowadzonej działalności są to głównie osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą, stanowiące ok. 73,1% ogółu firm sektora prywatnego. Głównym źródłem utrzymania / faktyczne stałe miejsce pracy / na obszarze Gminy Gilowice jest przemysł – około 36,3% ogółu zatrudnionych. Znacznie mniejszy udział w strukturze utrzymania ma ochrona zdrowia - 16,3% ogółu zatrudnionych, oraz: edukacja – ok. 10,4%, obsługa nieruchomości i firm – ok. 9,1%, handel i naprawy – 8,9%, transport – 6,4%, pozostałe – 4,5%, administracja publiczna i obrona narodowa – 3,9%, pośrednictwo finansowe – 2%, budownictwo – 1,9%, hotele i restauracje 1,7%.

Natomiast według danych Urzędu Statystycznego w Katowicach na dzień 31.12.2005 r. na terenie Gminy Gilowice było zarejestrowanych w krajowym rejestrze 326 podmiotów gospodarki narodowej w tym: 104 to handel i naprawy, 58-budownictwo, 39- przemysł w tym przetwórczy /37/, 21- transport, 20-obsługa nieruchomości, 15- rolnictwo, łowiectwo i leśnictwo, 13- hotele i restauracje, 3-pośrednictwo finansowe., pozostałe 53 /bez osób prowadzących gospodarstwa indywidualne w rolnictwie/.

Na terenie Gminy Gilowice funkcjonują większe przedsiębiorstwa takie jak :

- Przedsiębiorstwo Produkcyjne s.c. „Tuńczyk”- przetwórnia ryb morskich,
- „Eko-Piek”- piekarnia- Gilowice.
- „Siwek” Zakład Przetwórstwa Mięsnego
- Zakład Przetwórstwa Mięsnego Marek Łoboda- Gilowice
- „Matal-Styl” w Gilowicach
- Gminna Spółdzielnia „S.C.H.” Gilowice w Gilowicach
- „Drew Imed” Firma Budowlana –Rychwałd

Wykres 1. Struktura utrzymania i zatrudnienia - opracowanie własne na podstawie rocznika statystycznego województwa śląskiego z 2002 r. i danych z Urzędu Gminy Gilowice.

Według danych Narodowego Spisu Powszechnego 28,2 % mieszkańców gminy utrzymuje się z dochodów z pracy, w tym pracy najemnej. 30,4 % zaspakaja swoje potrzeby korzystając z pozostałych źródeł utrzymania (emerytury, renty). 41,1% ludności pozostaje na utrzymaniu. 0,3% nie ustalono źródła utrzymania. Aktywność ekonomiczną osób w wieku 15 i więcej lat przedstawia się następująco. 40,8 % mieszkańców pracuje zawodowo, 50,9 % stanowią osoby bierne zawodowo, łącznie z nieustalonym statusem na rynku, 8,3 % stanowią osoby bezrobotne. W skali województwa śląskiego wyniki aktywności ekonomicznej Gminy Gilowice są lepsze: większy procent ludności pracuje i jest mniejszy procent bezrobocia.

Według danych Urzędu Statystycznego w Katowicach na dzień 31.12.2005 r. na terenie Gminy Gilowice pracowało: 427 osób w tym 377 kobiet w tym w sektorze publicznym-182, prywatnym-245 / bez podmiotów gospodarczych o liczbie pracujących do 9 osób oraz pracujących w gospodarstwach indywidualnych w rolnictwie/.

Analizując strukturę wiekową mieszkańców Gminy Gilowice należy stwierdzić, że wskaźnik procentowy osób w wieku przedprodukcyjnym jest wyższy niż wojewódzki i zbliżony do ogólnokrajowego, natomiast niższy jest wskaźnik procentowy mieszkańców gminy (o kilka punktów) w wieku produkcyjnym w porównaniu z strukturą demograficzną województwa i całej Polski. W wieku poprodukcyjnym wskaźnik ten jest wyższy niż w województwie i kraju. Z danych procentowych wynika, że struktura wiekowa mieszkańców Gilowic jest korzystna, co przejawia się w większej liczbie osób w wieku przedprodukcyjnym w porównaniu z osobami w wieku produkcyjnym. Struktura wiekowa ulega nieustannym zmianom, zmniejszająca się dzietność polskich rodzin w połączeniu z wydłużeniem życia mieszkańców sprawia, że społeczeństwo starzeje się, co jest niekorzystnym zjawiskiem demograficznym i społecznym.

2.6 Problemy społeczne w perspektywie ośrodka pomocy społecznej.

Według ustawy o pomocy społecznej (zwaną dalej u. o p.s.) pomoc społeczna jest instytucją polityki społecznej państwa, mającą na celu umożliwienie osobom i rodzinom przezwyciężanie trudnych sytuacji życiowych, których nie są one w stanie pokonać, wykorzystując własne uprawnienia, zasoby i możliwości (art. 2. 1 u. o p. s.). Wskazując inne elementy definicji pomocy społecznej należałoby stwierdzić, iż jest to pomoc organizowana przez organy administracji rządowej i samorządowej, we współpracy z innymi podmiotami (np. kościołami, stowarzyszeniami, osobami fizycznymi i prawnymi), w formie zróżnicowanych i zmiennych w czasie świadczeń (zarówno w formie pieniężnej jak i nie pieniężnej), finansowanych ze źródeł publicznych, realizowanych na zasadzie pomocniczości (subsydiarności) i indywidualizacji, uzasadniających ich udzielenie występowaniem trudnej sytuacji życiowej osób (rodzin). Jej celem jest zarówno zaspokajanie niezbędnych potrzeb życiowych osób i rodzin oraz umożliwienie im bytowania w warunkach odpowiadających godności człowieka jak też zapobieganie dysfunkcjom. Rolą pomocy społecznej jest budowanie poczucia bezpieczeństwa socjalnego poprzez wypełnianie niedostatków systemu emerytalno-rentowego, systemu wynagrodzeń i zasiłków dla bezrobotnych, zasiłków rodzinnych oraz innych systemów zabezpieczenia społecznego. W odniesieniu do instytucji pomocy społecznej można

mówić o jej zasadach konstytucyjnych i ustawowych. Dla pomocy społecznej podstawowe znaczenie mają zasady zawarte w preambule Konstytucji RP, a wśród nich: zasada urzeczywistniania sprawiedliwości społecznej, zasada przyrodniej i niezbywalnej godności człowieka oraz zasada pomocniczości. Fundamentalną podstawą pomocy społecznej jest sprawiedliwość społeczna. Postanowienia preambuły oraz art. 30 Konstytucji wskazują przyrodnią i niezbywalną godność człowieka jako źródło jego wolności i praw. Przyznają jej atrybut nienaruszalności, a władzom publicznym nakazują jej poszanowanie i ochronę. Istotną zasadą jest zasada pomocniczości. Jej rozwinięciem jest rozdział 7 Konstytucji, który dotyczy funkcjonowania samorządu terytorialnego. Wedle tejże zasady społeczność wyższego rzędu nie powinna ingerować w wewnętrzne sprawy społeczności niższego rzędu, pozbawiając ją kompetencji, lecz powinna wspierać ją w razie konieczności. Pozwala zatem wzmacniać uprawnienia obywateli i ich wspólnot, a więc ma istotne znaczenie dla pomocy społecznej. Ustawowe zasady ogólne pomocy społecznej znajdujemy w ustawie o pomocy społecznej i kodeksie postępowania administracyjnego. Wśród zasad ogólnych zawartych w ustawie wyróżniamy zasadę pomocniczości (art.2 ust.1) w myśl której dopiero niemożność pokonania przez osoby (rodziny) trudności przy wykorzystaniu własnych zasobów, możliwości i uprawnień stanowi przesłankę włączenia się państwa i jednostek samorządu terytorialnego; zasadę udzielania pomocy z powodu wystąpienia trudnej sytuacji życiowej (art. 7) w szczególności z powodu: 1) ubóstwa; 2) sieroctwa; 3) bezdomności; 4) bezrobocia; 5) niepełnosprawności; 6) długotrwałej lub ciężkiej choroby; 7) przemocy w rodzinie; 8) potrzeby ochrony macierzyństwa lub wielodzietności; 9) bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego, zwłaszcza w rodzinach niepełnych lub wielodzietnych; 10) braku umiejętności w przystosowaniu do życia młodzieży opuszczającej placówki opiekuńczo-wychowawcze; 11) trudności w integracji osób, które otrzymały status uchodźcy; 12) trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego; 13) alkoholizmu lub narkomanii; 14) zdarzenia losowego i sytuacji kryzysowej; 15) klęski żywiołowej lub ekologicznej; zasadę obowiązku współdziałania korzystających z pomocy społecznej w rozwiązywaniu ich trudnej sytuacji życiowej z jednostkami organizacyjnymi

pomocy społecznej i pracownikiem socjalnym (art. 4 oraz art. 11 ust.2); zasadę indywidualizacji, polegającą na indywidualnym rozpoznawaniu okoliczności uzasadniających przyznanie lub odmowę przyznania świadczenia oraz dostosowaniu rodzaju, formy i rozmiaru świadczeń do indywidualnych właściwości świadczeniobiorcy oraz fakultatywności wyrażającej się niemożnością domagania się przez świadczeniobiorców świadczenia określonego rodzaju, formy i rozmiaru; zasadę uwzględniania potrzeb osób i rodzin odpowiadającym celom i możliwościom pomocy społecznej, zwłaszcza finansowym(art. 3 ust. 3 i 4); zasadę uwarunkowania prawa do wszystkich świadczeń pieniężnych występowaniem trudnej sytuacji życiowej w połączeniu z brakiem niezbędnych dochodów (art.8), zasadę przeciwdziałania pogorszeniu sytuacji osób będących na utrzymaniu tych, którym ogranicza się świadczenia lub odmawia ich przyznania ze względu na brak współdziałania (art.11).

Organy prowadzące postępowanie w sprawach świadczeń pomocy społecznej winny przestrzegać zasad ogólnych zawartych w Kodeksie postępowania administracyjnego, a przede wszystkim: zasadę praworządności, czyli działania na podstawie prawa powszechnie obowiązującego; zasadę dochodzenia prawdy obiektywnej, czyli ustalenie przy pomocy wywiadu środowiskowego, opinii biegłych, zeznań świadków, czy stan faktyczny, od którego ustawa uzależnia przyznanie świadczenia, rzeczywiście istnieje; zasadę uwzględniania interesu społecznego i słusznego interesu strony (wyważenia w każdej sprawie interesów obu rodzajów); zasadę pogłębiania zaufania obywateli do organów państwa (także organów jednostek samorządu terytorialnego), które winny sprawnie przyznać świadczenie i zachować anonimowość osób korzystających z pomocy; zasadę czynnego udziału stron w postępowaniu administracyjnym, zwłaszcza w sytuacji wszczęcia postępowania z urzędu; zasadę informowania, która zobowiązuje organy prowadzące postępowania do należytego i wyczerpującego informowania osób ubiegających o świadczenia o ich sytuacji faktycznej i prawnej; zasadę szybkości i prostoty postępowania; zasadę pisemności; zasadę dwuinstancyjności postępowania oraz zasadę sądowej kontroli decyzji administracyjnych.

Za realizację zadań z zakresu pomocy społecznej na terenie gminy odpowiedzialny jest Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej (zwany w dalszych częściach GOPS). Do jego obowiązków należy:

- prowadzenie diagnostyki jednostkowej i środowiskowej;
- bezpośrednie i pośrednie udzielanie świadczeń (w tym organizowanie opieki i usług domowych);
- współpraca z organizacjami i instytucjami, a zwłaszcza z samorządem lokalnym;
- aktywizowanie środowiska lokalnego,
- zapobieganie powstawaniu marginalizacji osób i rodzin poprzez szeroko rozumianą profilaktykę i współdziałaniem z innymi podmiotami.

Osoby objęte pomocą społeczną w latach 2003- 2007 w ramach zadań zleconych i własnych, którym decyzją przyznano świadczenie z uwzględnieniem liczby osób w rodzinach.

Ogółem na przestrzeni lat 2003-2007 pomocą społeczną w Gminie Gilowice objęto następującą liczbę osób w których rodzinach było :

w 2003 r. - 335 w których rodzinach było 930 osób,

w 2004 r. - 254 w których rodzinach były 772 osoby,

w 2005 r. - 279 w których rodzinach było 566 osób,

w 2006 r. - 386 w których rodzinach było 647 osób.

w 2007 r. - 356 w których rodzinach było 674 osób.

Z uwagi na przejście części świadczeniobiorców w roku 2004 do systemu świadczeń rodzinnych liczba osób korzystających z pomocy GOPS zmniejszyła się. Uwzględniając liczbę osób w rodzinach można zauważyć także, że zmienił się rodzaj świadczeniobiorców. Najliczniejszą grupą są osoby bezrobotne, bez prawa do zasiłku, oraz rodziny w których członkowie są osobami bezrobotnymi. Na drugim miejscu są rodziny w których przynajmniej jedna osoba pracuje, lecz osiągnane dochody nie zabezpieczają podstawowych potrzeb rodziny. Trzecią grupę stanowią osoby i rodziny utrzymujące się z niskich świadczeń emerytalno-rentowych. Czwartą grupę stanowią osoby niepełnosprawne, które nie nabyły uprawnień do świadczeń rentowych. Nową grupą świadczeniobiorców są rodziny w których obydwój małżonkowie pracują, lecz

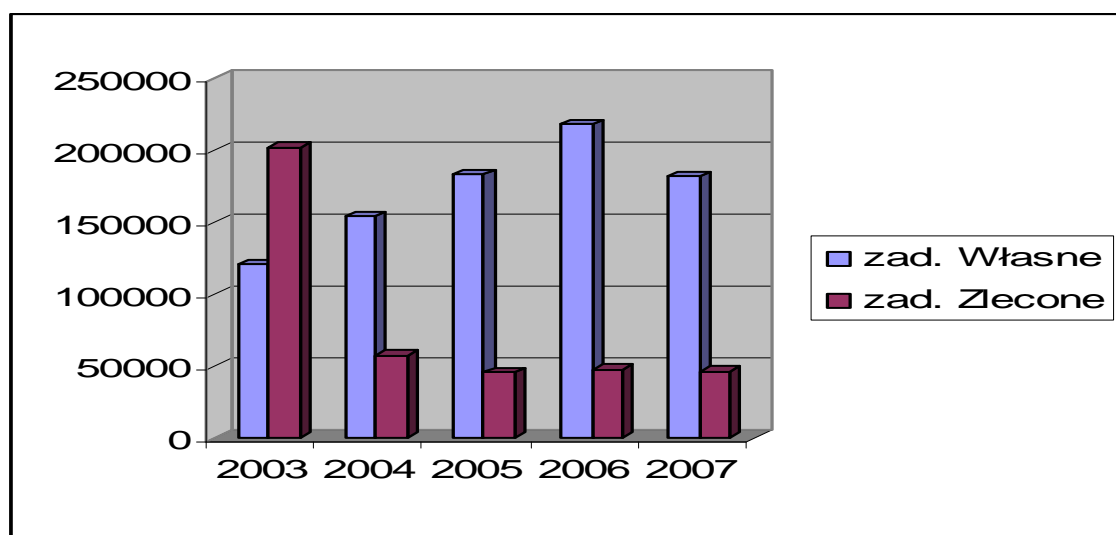
ich dochód jest niski i mieści się w kryteriach ustawowych. Dokonując analizy struktury demograficznej wszystkich beneficjentów ośrodka pomocy społecznej, okazało się, że najliczniejszą grupę stanowią osoby najmłodsze poniżej 15 lat. Drugą grupą są ludzie młodzi w wieku średnim, produkcyjnym. Natomiast najmniejszą grupą są osoby w wieku poprodukcyjnym. Zauważa się jednak, że zwiększa się także liczba świadczeniobiorców w wieku poprodukcyjnym. Powodem są niskie świadczenia lub ich brak.

Analizując wydatki na świadczenia w ramach zadań własnych i zleconych sytuacja w Gminie Gilowice przedstawia się następująco:

- W 2003 r. na wypłatę świadczeń w ramach zadań własnych wydano 120 875 zł. Natomiast na świadczenia w ramach zadań zleconych 202 515 zł.

W następnych latach sytuacja kształtowała się następująco:

- 2004 r.: zadania własne - 154 601 zł., zadania zlecone - 57 430 zł.,
- 2005 r.: zadania własne - 183 293 zł., zadania zlecone - 45 196 zł.,
- 2006 r.: zadania własne - 218 157 zł., zadania zlecone - 47 506 zł.,
- 2007 r.: zadania własne- 182 520 zł., zadania zlecone - 46 460 zł.

Wykres 2. Wyplata świadczeń w ramach zadań własnych i zleconych- opracowanie własne na podstawie danych GOPS Gilowice.

W związku ze zmianą ustawy o pomocy społecznej w 2004 r. część zadań zleconych przeszła na zadania własne gminy, co dodatkowo w 2005 roku znacznie obciążało budżet gminy. Wraz z tymi zmianami gmina otrzymała dotację budżetową na realizację tych zadań. Analizując wysokość nakładów na świadczenia w gminie można zauważyć, że zmniejsza się kwota wydatków na świadczenia w ramach zadań zleconych, wzrasta natomiast na świadczenia w ramach zadań własnych pomimo zmniejszenia liczby świadczeniobiorców. Świadczy to o przekazywaniu gminom coraz większej ilości zadań bez pełnego pokrycia kosztów ich realizacji, oraz o ubożeniu osób i rodzin, które potrzebują większej pomocy na zabezpieczenie większości podstawowych potrzeb. GOPS w Gilowicach udzielał pomocy w formie: pieniężnej, rzeczowej, usług opiekuńczych, schronienia, poradnictwa specjalistycznego, pracy socjalnej, pomocy żywnościowej w ramach programu PEAD, realizuje wypłatę świadczeń rodzinnych. Praca socjalna ujęta jest jako swoista forma pomocy nastawiona na pomoc osobie i rodzinie w przezwyciężeniu trudnych sytuacji życiowych, jak również działalność inicjująca odbudowę pozytywnych relacji w rodzinie, środowisku i nauka samo zaradności. Tendencja wzrostowa tej kategorii pomocy może świadczyć o wzrastającej liczbie osób, które nie radzą sobie z występującymi problemami społecznymi i potrzebują pomocy. W celu dokładnego zobrazowania form pomocy i wydatkowanych na ten cel środków finansowych przedstawimy analizę wykonania budżetu za 2007 r.

Dział Pomocy Społecznej:

1. Ze środków zleconych realizowało się wypłatę zasiłków stałych oraz opłacało składki zdrowotne od zasiłkobiorców stałych i osób otrzymujących świadczenie pielęgnacyjne. W ramach tych zadań w roku 2007 r. udzielono pomocy finansowej w formie zasiłków stałych dla 15 osób. Wypłacono 137 świadczenia na sumę 46 460 zł. Składki zdrowotne opłacono dla 12 osób otrzymujących zasiłki stałe oraz dla 6 osób otrzymujących świadczenie pielęgnacyjne ze świadczeń rodzinnych, na łączną kwotę 5 214 zł.

2. Dotacje celowe do zadań własnych.

W 2007 r. roku GOPS otrzymał dotację celową na realizację Rządowego Programu „Posiłek dla potrzebujących” W ramach tego programu udziela się pomocy w formie dożywiania dla dzieci w szkołach oraz pomocy dla rodzin i osób samotnych w formie zasiłków celowych na zakup żywności. W ramach programu objęto :

- **dożywianiem** : 109 dzieci z 54 rodzin na ogólną kwotę 28 216 zł.,
w tym z dotacji celowej **14 950 zł** , ze środków własnych 13 266 zł.
- **pomocą w formie zasiłków celowych na zakup żywności**: 306 osób z 89 rodzin. Wyplacono 259 świadczeń na łączną kwotę 62 230 zł, w tym z dotacji celowej **33 050 zł**, ze środków własnych 29 180 zł.

Ogółem dotacja celowa do zadania „Posiłek dla potrzebujących wyniosła 48 000 zł.

W roku 2007 gmina otrzymała także dotację celową na wypłatę zasiłków okresowych. Pomocą w tym zakresie objęto 43 rodzin dla których wypłacono 188 świadczeń na kwotę 37 105 zł.

Z dotacji celowej wypłacono na ten cel 23 763 zł., ze środków własnych 13 342 zł.

Łączna kwota wydatkowanych środków zleconych i z dotacji celowej w dziale pomocy społecznej wyniosła 123 437 zł.

3. Realizacja pomocy w ramach zadań własnych gminy.

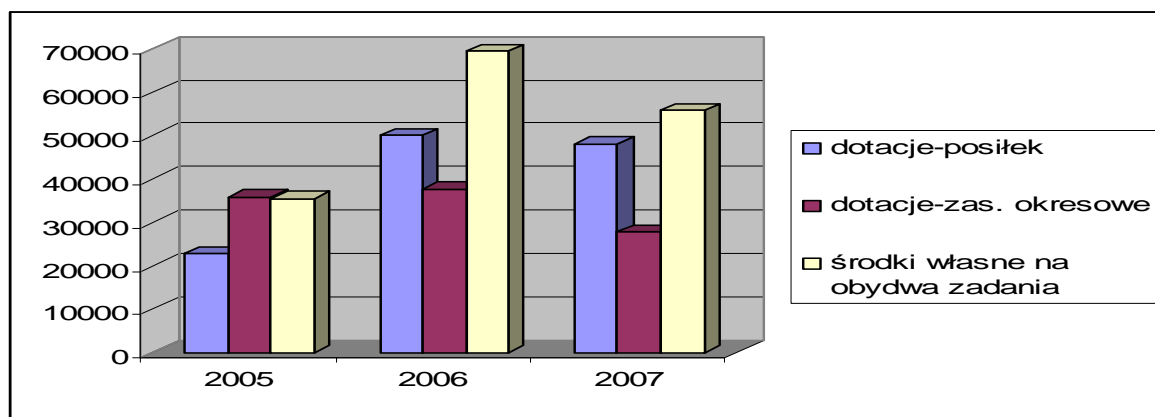
Ze środków własnych gminy udzielono pomocy na kwotę 118 317 zł., w formie:

- **Zasiłków okresowych dla 43 rodzin na kwotę 13 342 zł**
/ z dotacji 23 763 zł/, /koszt zadania 37 105 zł/.
- **Świadczeń w formie posiłku w szkołach dla 109 dzieci z 54 rodzin.**
Wydatkowano na ten cel 13 266 zł.
/ z dotacji 14 950 zł/. Łączny koszt zadania 28 216 zł.
- **Pomocy dla 109 rodzin w formie zasiłków celowych, świadczeń w naturze w formie opału, opłaty energii elektrycznej na kwotę 72 645 zł.**
- **W roku 2007 udzielono także pomocy w formie opłaty za pobyt w domu pomocy społecznej dla 2 osób na kwotę 15 225 zł.**

- Pomocy w formie **schronienia** udzielono dla 1 osoby. **Wydatkowano na ten cel 2 265 zł.**
- Pomocy w formie **dotatków mieszkaniowych** dla 1 rodziny **na kwotę 1574 zł.**

Usługi opiekuńcze realizowano dla 2 osób przez okres 12 miesięcy przez zatrudnioną opiekunkę w ramach umowy o pracę 3/4 etatu. Wydatkowano na ten cel 9 240 zł.

W okresie od stycznia do grudnia 2007 r udzielono poradnictwa / prawnego, psychologicznego, rodzinnego/ dla 60 rodzin. Pomocy wyłącznie w formie pracy socjalnej dla 78 rodzin.

Wykres 3. Realizacja pomocy w ramach zadań własnych z udziałem dotacji celowych- opracowanie własne na podstawie danych GOPS Gilowice.

4. Dział Świadczeń Rodzinnych.

W zakresie świadczeń rodzinnych w 2007 r. pomocą finansowa na ogólną sumę **1 159 989 zł.** zostało objętych **370** rodzin .

Zasiłki rodzinne wypłacono na ogólna sumę 443 869 zł dla 340 rodzin.

Dodatki do zasiłków rodzinnych wypłacone na kwotę - 410 664 zł, w tym z tytułu:

- urodzenia dziecka -27 000 zł dla 27 rodzin,
- opieki nad dzieckiem w okresie korzystania z urlopu wychowawczego- 106 414 zł dla 49 rodzin,

- samotnego wychowywania dziecka i utraty prawa do zasiłku dla bezrobotnych na skutek upływu ustawowego okresu jego pobierania - 4 800 zł dla 1 rodziny,
- samotnego wychowywania dziecka -52 190 zł dla 37 rodzin,
- rozpoczęcia a roku szkolnego- 40 100 zł dla 268 rodzin
- podjęcia przez dziecko nauki w szkole poza miejscem zamieszkania na pokrycie wydatków związanych z dojazdem do miejscowości, w której znajduje się szkoła- 57 440 zł dla 135 rodzin,
- wychowywania dziecka w rodzinie wielodzietnej - 106 400 zł dla 116 rodzin.
- Kształcenia i rehabilitacji dziecka niepełnosprawnego – 16 320 zł dla 28 rodzin.

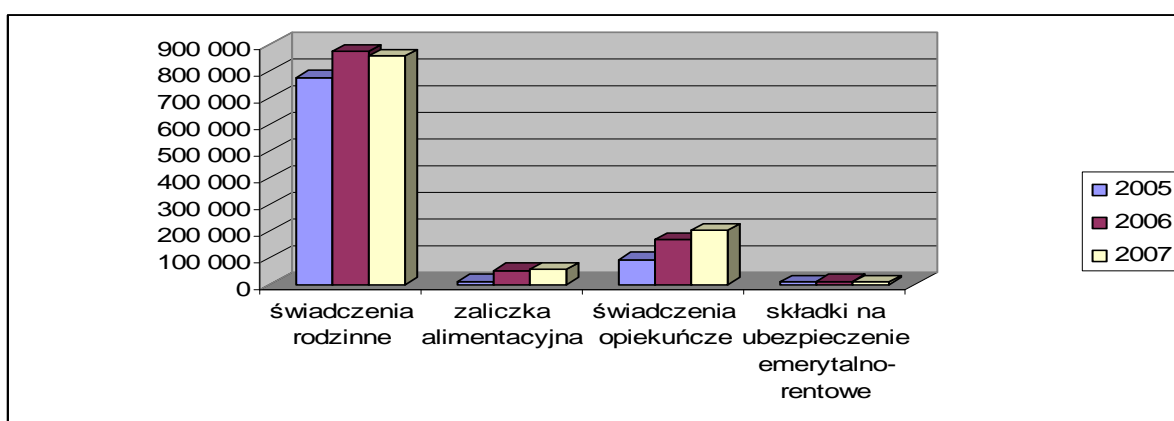
Jednorazowa zapomoga z tytułu urodzenia dziecka-54 000 zł dla 54 rodzin.

Świadczenia opiekuńcze wypłacone na ogólną sumę 203 616 zł w tym:

- zasiłki pielęgnacyjne 145 656 dla 86 rodzin,
- świadczenia pielęgnacyjne 57 960 zł dla 13 rodzin.

Zaliczka alimentacyjna wypłacona na kwotę 57 840 zł dla 18 rodzin.

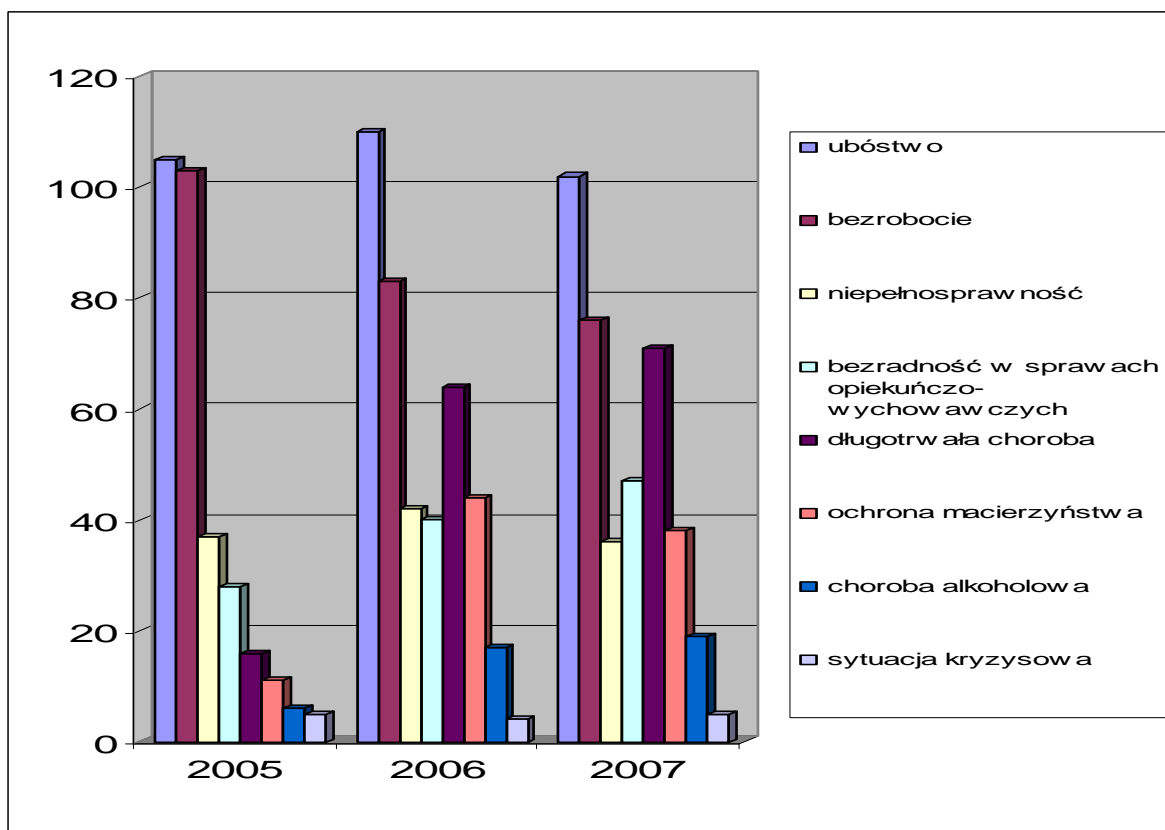
Składki na ubezpieczenia emerytalno – rentowe na kwotę 10 299 zł dla 6 osób.

Wykres 4. Realizacja pomocy w ramach świadczeń rodzinnych - opracowanie własne na podstawie danych GOPS Gilowice.

Zasadniczą przyczyną w związku z którą mieszkańcy wnioskowali w 2007 r. o pomoc z systemu pomocy społecznej jest ubóstwo (102 rodziny). Drugim co do wielkości powodem przyznania pomocy jest bezrobocie (76 rodzin). Brak zatrudnienia, które jest nie tylko indywidualnym problemem człowieka nim dotkniętego, ale niewątpliwie wpływa na życie i funkcjonowanie całej rodziny, jest źródłem problemów i patologii. W miarę przedłużania się okresu pozostawania bez pracy problemy te narastają i rodzą kolejne, takie jak ubóstwo, frustrację, izolację, alkoholizm, czy bezradność życiową. Istotną przyczyną udzielanego wsparcia w gminie jest długotrwała choroba (71 rodzin), bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych (47 rodzin w tym : rodziny niepełne –18, rodziny wielodzietne- 16), niepełnosprawność (36 rodzin), potrzeba ochrony macierzyństwa (38 rodzin w tym wielodzietnych 30), choroby alkoholowej (19 rodzin), oraz inne typu sytuacja kryzysowa (5 rodzin), przemoc w rodzinie (1 rodzina). Należy podkreślić, że wskazano główne przyczyny udzielanej pomocy. Marginalnym natomiast zjawiskiem jest bezdomność, gdzie wskazano 2 osoby, czy trudności po opuszczeniu zakładu karnego – 1 osoba.

Jak wynika z powyższych danych, największym problemem społecznym w gminie jest ubóstwo, bezrobocie, niepełnosprawność, bezradność opiekuńczo-wychowawcza, niepełnosprawność, długotrwała choroba, ochrona macierzyństwa, choroba alkoholowa, które są podstawowymi powodami przyznawania pomocy społecznej.

Wykres 5. Powody przyznania pomocy przez GOPS - opracowanie własne na podstawie danych GOPS Gilowice.

2.7. Kwestia bezrobocia w Gminie Gilowice.

Pod pojęciem bezrobocia (zgodnie z ustawą z dnia 14 grudnia 1994 r. o zatrudnieniu i przeciwdziałaniu bezrobocia oraz późniejszymi zmianami, należy rozumieć osoby nie zatrudnione i nie wykonujące innej pracy zarobkowej, zdolną do podjęcia zatrudnienia w pełnym wymiarze czasu pracy, nie uczącą się w szkole w systemie dziennym, zarejestrowaną we właściwym dla miejsca zamieszkania (stałego lub czasowego) powiatowym urzędzie pracy.

Statystyki dotyczące bezrobocia w znacznym stopniu zniekształcają obraz zjawiska ze względu na duży stopień tak zwanego bezrobocia utajonego oraz powszechności pracy „na czarno”. Bezrobocie powoduje stałe obniżenie się standardu życia wielu ludzi oraz rozszerzanie się obszaru patologii społecznej. Bezrobocie przyczyniając się do zubożenia materialnego, w bezpośredni sposób wpływa na poziom życia rodzin, wywierając negatywne skutki zwłaszcza w postaci dezintegracji rodziny, zmniejszenia

siły wsparcia emocjonalnego i solidarności między członkami rodziny, zwiększenia ryzyka zaistnienia patologii życia społecznego i wykluczenia społecznego.

Długookresowe bezrobocie ma wpływ na ekonomiczną i psychospołeczną sferę życia człowieka bezrobotnego oraz na jego rodzinę. Jednym z pierwszych skutków utraty pracy jest obniżenie standardu życia rodziny, także wtedy, gdy, otrzymywane są świadczenia kompensujące płacę. Sytuacja materialna osób dotkniętych bezrobociem zależy od ich standardu życia w czasie trwania zatrudnienia, a zwłaszcza od posiadanych dóbr trwałego użytku, oszczędności i długów. Duże znaczenie ma poziom, od którego zaczyna się proces degradacji ekonomicznej i społecznej. W najbardziej dramatycznej sytuacji są rodziny świadczeniobiorców pomocy społecznej, które od dawna korzystały z systemu wsparcia socjalnego z powodu: niskich dochodów, wielodzietności, inwalidztwa. Trudności finansowe w takich rodzinach prowadzą do drastycznych ograniczeń wydatków nawet na podstawowe potrzeby bytowe.

Problem bezrobocia dotyczy nie tylko osoby nim dotkniętej, lecz także całej rodziny. Pogorszenie stanu funkcjonowania rodziny jest proporcjonalne do okresu pozostawania bez pracy, co przejawia się problemami opiekuńczo-wychowawczymi, przemocą czy zanikiem autorytetu rodzicielskiego. Może także prowadzić do rozpadu rodziny. W tych okolicznościach pojawia się również groźba przyjmowania przez dzieci negatywnych wzorów osobowych, a w konsekwencji dziedziczenia statusu bezrobotnego.

Wzrost liczby bezrobotnych świadczeniobiorców powoduje przyrost ilości zadań z zakresu pomocy społecznej oraz zwiększenie puli wydatków na udzielanie pomocy. Sytuacja taka wymusza również konieczność dostosowania dotychczasowych form działania do nowych potrzeb. Ponieważ możliwości budżetu państwa i samorządu lokalnego są ograniczone, podstawowego znaczenia w pomocy w wychodzeniu z bezrobocia nabiera praca socjalna, która przyjmuje zróżnicowane formy.

Praca socjalna prowadzona przez pracowników socjalnych to między innymi pomoc w planowaniu nowych koncepcji życia zawodowego, rozbudzanie motywacji do działania ukierunkowanego na zatrudnienie oraz technika kontaktu, która pozwala

na uzależnienie pomocy – formy, wysokości i okresu wypłacania świadczenia – od aktywności bezrobotnego i jego rodziny.

Niepokojący jest wpływ bezrobocia na zachowania patologiczne. Szczególnie niebezpiecznym zjawiskiem staje się przemoc w rodzinie. Długie pozostawanie bez pracy stymuluje procesy dezintegracji życia rodzinnego. Przymusowa bezczynność zawodowa i nieuregulowany tryb życia wyzwalają zachowania dewiacyjne, skierowane na rodzinę i lokalne środowisko społeczne. Negatywne emocje związane z sytuacją bezrobocia przenoszone są na najbliższych – ofiarami przemocy i złego traktowania są najczęściej kobiety i dzieci. Długotrwałe bezrobocie, z jego negatywnymi konsekwencjami psychospołecznymi, wymaga stosowania odpowiednich form oddziaływań.

Według danych Powiatowego Urzędu Pracy w Żywcu na dzień 31 grudnia 2007 r. w Gminie Gilowice pozostawało zarejestrowanych 128 bezrobotnych ogółem z czego 65 stanowiły kobiety. Największą grupę stanowiły osoby z wykształceniem zasadniczym, najmniejsza zaś osoby z wykształceniem wyższym. Ponadto dużą grupę stanowili bezrobotni od 45-54 lat . Najmniejszą zaś osoby w wieku 60-64 lat.

Sytuacja na rynku pracy zależy zarówno od poziomu jak i struktury bezrobocia, którą można rozpatrywać z różnych punktów widzenia. Dostępne dane statystyczne pozwalają na dokonanie charakterystyki struktury bezrobocia ze względu na:

- cechy demograficzne- wiek , płeć,
- kwalifikacje bezrobotnych wyrażone poziomem wykształcenia,
- długość pozostawania bez pracy,
- staż

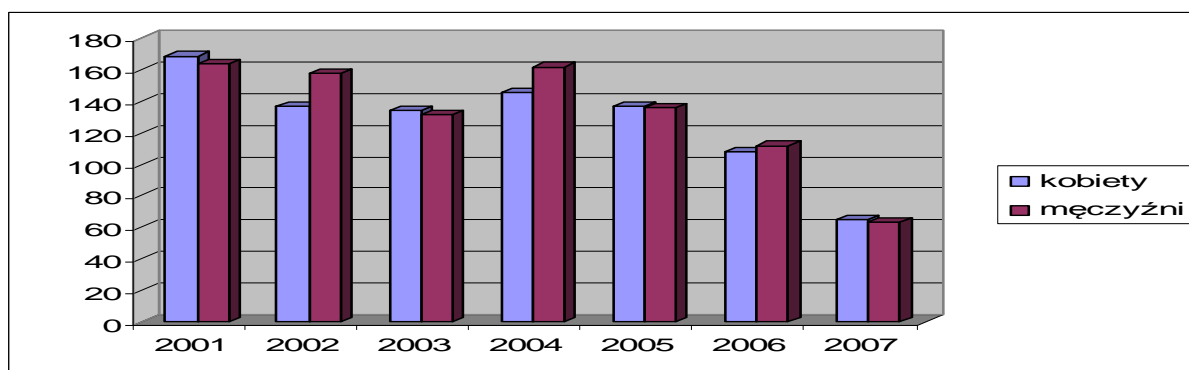
Struktura bezrobocia według płci, która jest podstawowym wyróżnikiem demograficznym wszelkich zbiorowości ludzkich wskazuje, że w okresie od 2001-2004 r. na terenie Gminy Gilowice wśród osób pozostających bez pracy przeważają mężczyźni. Jest to jednak przewaga nieznaczna i wynosi zaledwie 2%. Jednocześnie należy zauważyć, że liczba kobiet i mężczyzn pozostających bez pracy w następnych

latach przeplata się wzajemnie. Największa różnica procentowa pomiędzy obiema płciami miała miejsce w 2002 roku i wynosiła 8,4% na niekorzyść mężczyzn.

Tabela nr 1. Struktura bezrobocia według płci

Struktura według płci	Stan na 31.12.2001r	Stan na 31.12.2002r	Stan na 31.12.2003r	Stan na 31.03.2004r	Stan na 31.12.2005r	Stan na 31.12.2006r	Stan na 31.12.2007r
kobiety	169	137	134	146	137	108	65
mężczyźni	164	158	132	162	136	112	63
ogółem	333	295	266	308	273	220	128

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych statystycznych pochodzących z Powiatowego Urzędu Pracy w Żywcu.

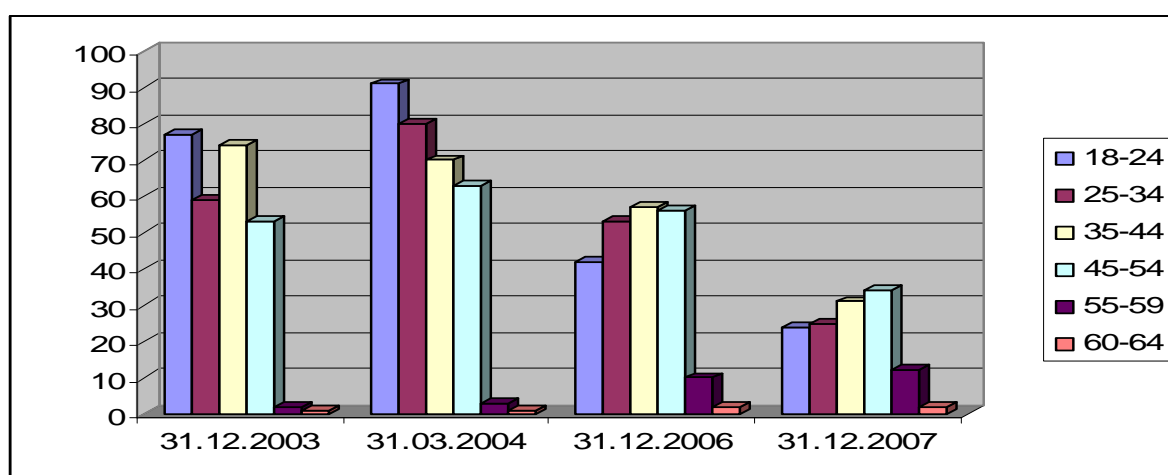

Wykres 6. Struktura bezrobocia według płci- opracowanie własne na podstawie danych z Powiatowego Urzędu Pracy w Żywcu.

Drugą ważną cechą demograficzną rozróżniającą bezrobotnych jest wiek. Analizę tej cechy odniesiemy do okresu przed przystąpieniem Polski do Unii Europejskiej oraz po jej przystąpieniu. Analizie poddane zostaną następujące okresy: 2003 i 2004 rok oraz 2006 i 2007 rok. Jak wskazują dane w tabeli nr 2 w latach 2003-2004 największy procent liczby bezrobotnych stanowi młodzież. Drugą, co do wielkości grupą /2004 r./ są osoby w wieku 25-34 lat, zaraz po nich najbardziej zagrożone są osoby w przedziale wiekowym 35- 44 lat. Tak wysoki udział młodych ludzi, a zwłaszcza młodzieży, wśród osób bezrobotnych powoduje wielkie straty gospodarcze, ponieważ znaczna część najbardziej dynamicznych zasobów pracy pozostaje niewykorzystana. Skutki bezrobocia wśród młodzieży i w sferze ekonomicznej wiążą się m.in. z brakiem możliwości odbycia praktyki zawodowej i zdobycia niezbędnych kwalifikacji praktycznych potwierdzających kwalifikacje

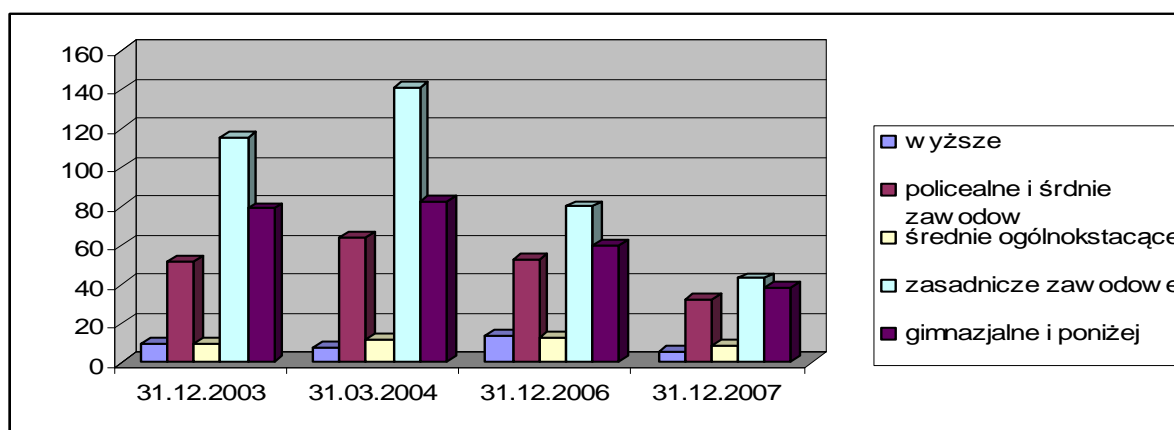
wyuczone Wysokie bezrobocie wśród młodzieży pociąga za sobą trudne do oszacowania straty moralne i skutki psychospołeczne, gdyż bezrobocie wśród młodzieży prowadzi do izolacji, depresji i poczucia nieprzydatności społecznej,¹⁷ rodzi różnego rodzaju patologie zagrażające porządkowi społecznemu. Wraz z wiekiem liczba bezrobotnych stopniowo maleje, bezrobotni, którzy ukończyli 55 lat stanowi tylko niewielki procent osób pozostających bez pracy. Bezrobocie wśród młodych ludzi związane jest również z brakiem potrzebnych kwalifikacji, na które zapotrzebowanie ciągle się zmienia. Natomiast ludzie starsi, posiadający doświadczenie pracują przez wiele lat i starają się utrzymać pracę do osiągnięcia wieku emerytalnego, gdyż utrata pracy, to utrata szans na powrót na rynek pracy.

Po przystąpieniu Polski do Unii sytuacja zmienia się, znacznie spada liczba bezrobotnych w wieku 18-24 lat /prawdopodobnie część z nich wyjechała za granicę/. Znacznie wzrasta liczba bezrobotnych w wieku 45-54 lat. Drugą co do wielkości grupą bezrobotnych są osoby w wieku 35-44 lat. Zaraz po niej są bezrobotni w wieku 25-34 lat. Jest to zjawisko niepokojące, gdyż osoby w tym wieku zazwyczaj żyją w rodzinach, co niekorzystnie wpływa na sytuację materialną tych rodzin i jest przyczyną wielu problemów społecznych, patologii oraz zmusza te osoby i rodziny do korzystania z pomocy ośrodka pomocy społecznej.

Wykres 7. Struktura bezrobocia według wieku- opracowanie własne na podstawie danych z Powiatowego Urzędu Pracy w Żywcu.

¹⁷ B. Puzio-Wacławik.: Problem bezrobocia młodzieży na tle zjawiska bezrobocia w Polsce w okresie transformacji systemowej, w: Prace z zakresu ekonomii, ZN nr 515, Wydawnictwo AE w Krakowie, Kraków 1998.

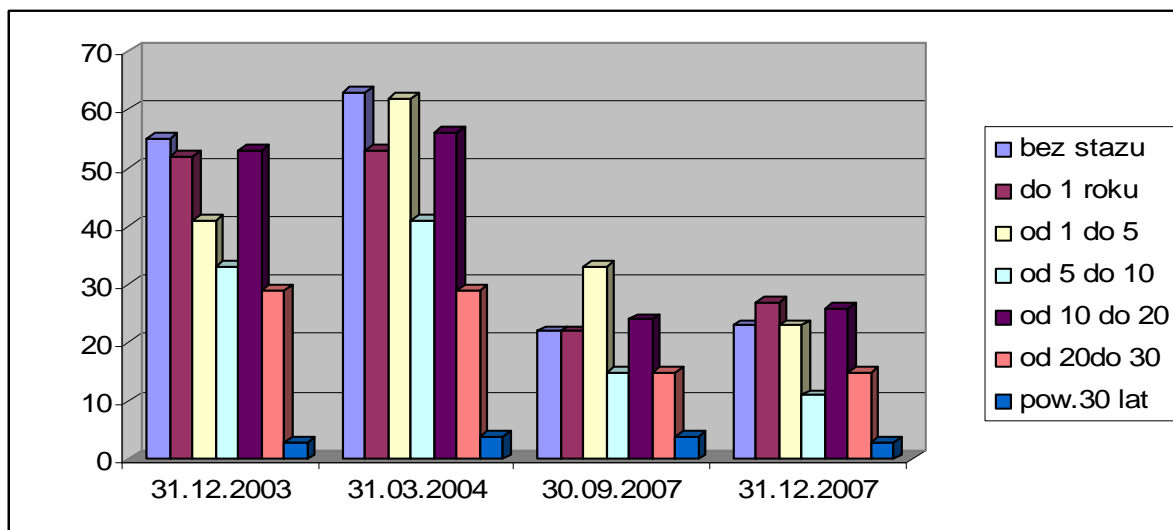

Wykres 8. Struktura bezrobocia według wykształcenia - opracowanie własne na podstawie danych z Powiatowego Urzędu Pracy w Żywcu.

Dostępne dane statystyczne pozwalają na dokonanie **oceny kwalifikacyjnej struktury bezrobocia ze względu na poziom wykształcenia,**

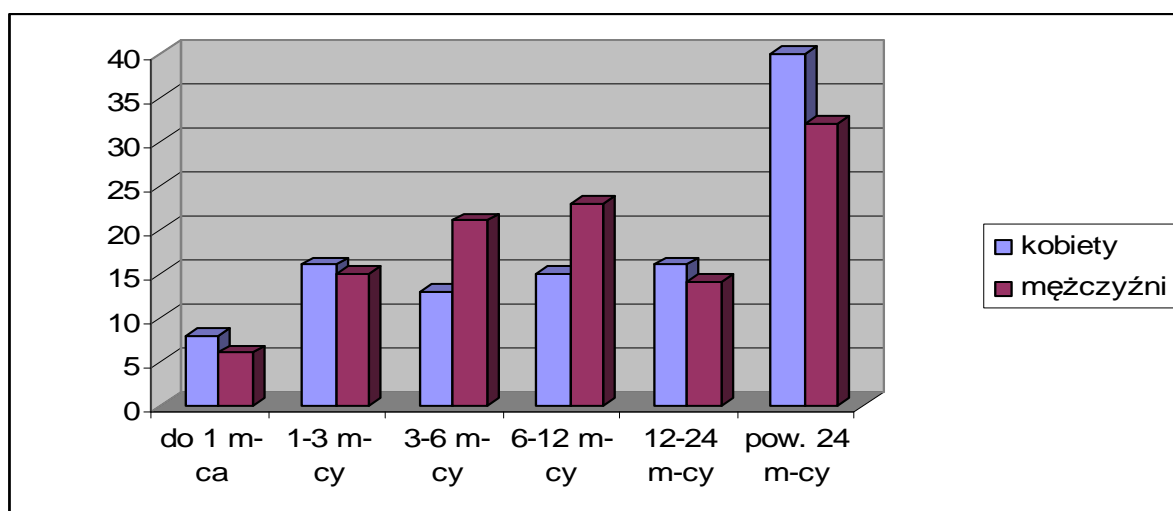
a także ze względu na staż pracy. Z danych dotyczących wykształcenia wynika, że największy udział bezrobotnych stanowiły osoby z ukończoną Zasadniczą Szkołą Zawodową, następnie zaś osoby bez szkolnego przygotowania zawodowego. Odwrotna sytuacja występuje wśród bezrobotnych z wykształceniem wyższym, których udział w ogólnej liczbie pozostających bez pracy utrzymuje się na zbliżonym poziomie. Zaskakującym faktem jest, że większe bezrobocie występuje wśród bezrobotnych mających średnie wykształcenie zawodowe i policealne niż u osób mających wykształcenie średnie ogólne.

Uważa się, że przyczyną tak wysokiego bezrobocia wśród absolwentów Zasadniczych Szkół Zawodowych jest zbyt wąski i nieodpowiadający potrzebom rynku pracy profil nauczania w tego typu szkołach. Niewątpliwie najmniejsze trudności w uzyskaniu zatrudnienia mają kandydaci do pracy legitymujący się wyższym wykształceniem. Obecnie rynek pracy chłonny jest na osoby, które mają wyższe wykształcenie. Jednak i te osoby borykają się z brakiem pracy, gdyż przede wszystkim dla pracodawców oprócz wykształcenia liczy się staż pracy.

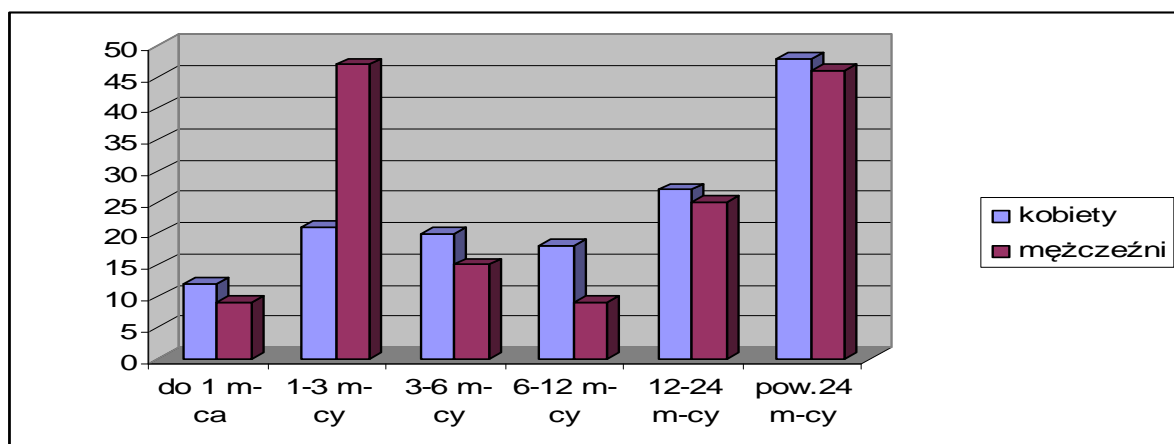

Wykres 9. Struktura bezrobocia według stażu pracy –opracowanie własne na podstawie danych z Powiatowego Urzędu Pracy w Żywcu.

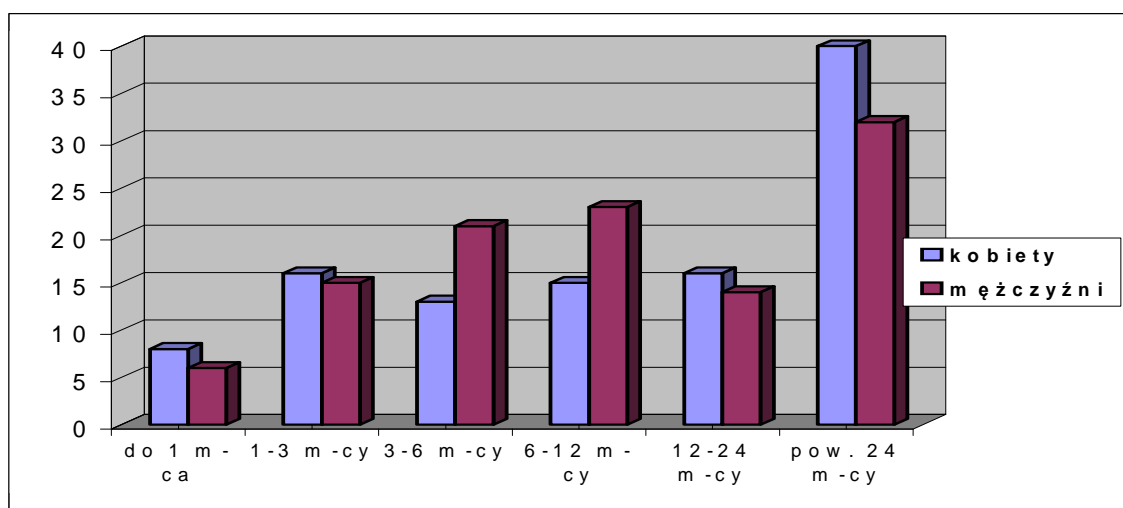
Struktura bezrobocia według stażu pracy stanowi w znacznym stopniu pochodną ich wieku. W strukturze tej zdecydowanie dominują osoby bez stażu pracy. Następną grupę stanowią osoby ze stażem do 1 roku, po nich osoby legitymujące się taką praktyką w wymiarze od 10 do 20 lat a następnie osoby ze stażem od 1- 5 lat. Najmniejszą liczbę osób stanowią bezrobotni, których staż przewyższa 30 lat, są oni najmniej narażeni na bezrobocie.

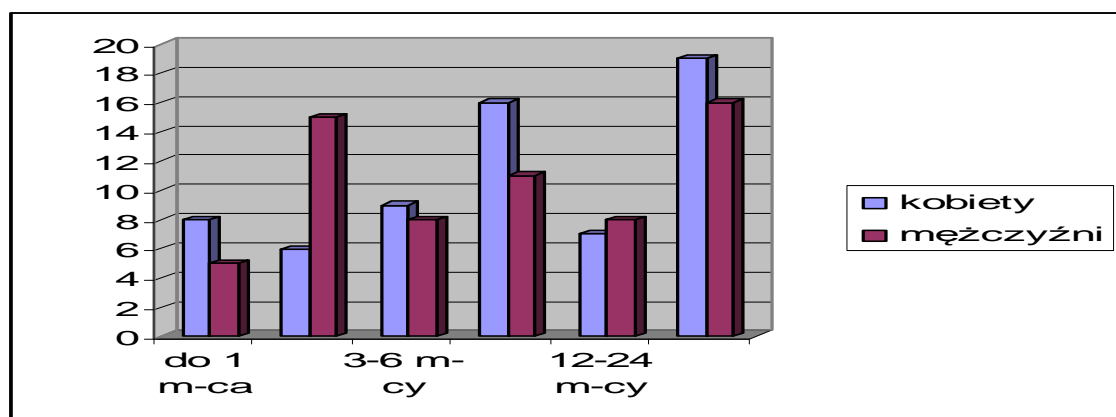
Wykres 10. Struktura bezrobocia według płci i czasu pozostawania bez pracy w 2003 r. –opracowanie własne na podstawie danych pochodzących z Powiatowego Urzędu Pracy w Żywcu.

Wykres 11. Struktura bezrobocia według płci i czasu pozostawania bez pracy w 2004 r. – opracowanie własne na podstawie danych pochodzących z Powiatowego Urzędu Pracy w Żywcu.

Wykres 12. Struktura bezrobocia według płci i czasu pozostawania bez pracy w 2006 r. – opracowanie własne na podstawie danych z Powiatowego Urzędu Pracy w Żywcu.

Wykres 13. Struktura bezrobocia według płci i czasu pozostawania bez pracy w 2007 r. – opracowanie własne na podstawie danych z Powiatowego Urzędu Pracy w Żywcu.

Istotną cechą charakteryzującą bezrobocie ze względu na jego uciążliwość społeczną jest **długość okresu pozostawania bez pracy**. W strukturze tej zdecydowanie dominowało bezrobocie powyżej 24 miesięcy. Bezrobotni o takim okresie pozostawania bez pracy stanowią dużą część populacji. Analiza tej struktury pozwala stwierdzić, że pod tym względem bezrobocie obciąża w znacznym stopniu kobiety niż mężczyzn.

Według licznych badań socjologicznych osoby powyżej 6 miesięcy pozostawania bez pracy znacznie rzadziej wierzą, że zdobędą pracę i że warunki ich życia ulegną poprawie. Ten pesymizm spowodowany jest bezowocnością dotychczasowych starań o uzyskanie pracy, osłabia ich motywacje do dalszego aktywnego poszukiwania pracy, a jednocześnie staje się przyczyną pogłębiania frustracji i zatracenie sensu w dalsze poszukiwanie pracy.

Według danych Powiatowego Urzędu Pracy w Żywcu z terenu Gminy Gilowice zarejestrowanych było na dzień 31.12.2006 r. 11 bezrobotnych z ustalonym stopniem niepełnosprawności w tym 4 kobiety. Natomiast na dzień 30.09.2007 r. bezrobotnych tych było 6 w tym kobiety 3.

2.8. Kwestia dziecka w gminie

Sytuację dziecka na terenie gminy sporządzono na podstawie aktualnych informacji od dyrekcji szkół, informacji o jakości pracy szkół, od pedagoga szkolnego, pracowników socjalnych, członków Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Gilowicach. Polityka społeczna zajmuje się dziećmi jako grupą wymagającą szczególnej troski i ochrony. Działalność na rzecz dzieci polega przede wszystkim na ochronie ich praw, wyrównywaniu szans życiowych poprzez ułatwienie dostępu do oświaty, służby zdrowia, wypoczynku oraz asekurowaniu w obliczu ryzyka życiowego. System opieki nad dziećmi potrzebującymi wsparcia organizują instytucje państwowe, samorządy, organizacje pozarządowe. Na system ten składają się: domy pomocy społecznej dla dzieci specjalnej troski, pogotowia opiekuńcze, domy dziecka, ośrodki szkolno-wychowawcze dla dzieci i młodzieży, ogniska wychowawcze-

placówki środowiskowe zapobiegające niedostosowaniu społecznemu i osamotnieniu dzieci i młodzieży oraz zapewniające pomoc rodzicom mającym trudności w wychowywaniu dzieci, ośrodki adopcyjno-opiekuńcze, rodziny zastępcze, rodzinne domy dziecka, młodzieżowe ośrodki wychowawcze. Wszystkie te placówki wyrównują szansę dzieci i młodzieży, niemniej dziecko, do pełnego i harmonijnego rozwoju swojej osobowości, powinno wychowywać się w środowisku rodzinnym, atmosferze szczęścia, miłości i zrozumienia. Na terenie gminy istnieje Szkoła Podstawowa i Gimnazjum w Gilowicach oraz Zespół Szkół w Rychwałdzie. Szkoły współpracują z poradniami psychologiczno-pedagogicznymi, kuratorem sądowym, Policją, GOPS w Gilowicach, Gminną Komisją Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, organizacjami pozarządowymi. Potrzeby uczniów w zakresie opieki są rozpoznawalne przez wychowawców, pedagoga szkolnego, nauczycieli, pracowników socjalnych. Potrzeby edukacyjne uczniów są rozpoznawane na podstawie analizy opinii poradni psychologiczno-pedagogicznej, indywidualnych konsultacji nauczycieli poszczególnych przedmiotów, rozmów z uczniami, wychowawcami, rodzicami, ankiet diagnostycznych. Placówki oświatowe gminy sygnalizują, że w najpoważniejszym stopniu uczniów dosięgają problemy materialne rodziców, a więc ubóstwo, bieda, bezrobocie rodziców i alkoholizm. Ponadto dostrzegają nieliczne przypadki zaniedbania uczniów przez środowisko rodzinne. Na terenie szkół podstawowych rzadko występują problemy społeczne. Relacje pomiędzy uczniami i nauczycielami są dobre. Praca wychowawcza jest skuteczna. Wysoko ocenia się zapewnienie młodzieży równości szans, pracę wychowawczą, profilaktyczną, opiekuńczą szkoły i jej efekty. Wysoko ocenia się poziom spełnienia standardu dotyczącego promocji szkoły. Na szczególne podkreślenie zasługują: kwalifikacje i rozwój zawodowy nauczycieli, dbałość o bezpieczeństwo uczniów, mała liczba wypadków w szkole. Działania wychowawcze w szkole uwzględniają treści wychowania patriotycznego, obywatelskiego, edukację regionalną, promowanie zdrowego stylu życia, zapobieganie patologiom, przeciwdziałanie agresji. Pomoc dzieciom obejmuje: pomoc w formie dożywiania, wyposażenia dzieci do szkoły, paczek żywnościowych, stypendiów socjalnych. Organizowane są zajęcia terapeutyczne, oraz bogaty program zajęć pozalekcyjnych promujących zdrowy trzeźwy styl. Szkoły posiadają szkolny program

profilaktyki, wspomagający proces wychowawczy. W szkołach nie występują przypadki zażywania narkotyków. Występują sporadyczne przypadki kradzieży, picia alkoholu, palenie papierosów, prawie marginalne wyłudzenia pieniędzy. Do problemów wychowawczych zaliczyć należy wulgaryzmy, agresję, przypadki wyśmiewania i obrażania innych, największym jest używanie przez młodzież wulgarnych słów.

Szkoła Podstawowa w Gilowicach:

Liczba młodzieży uczącej się w szkole: **315** w tym **167** dziewczynek i **168** chłopców.

Uczniowie objęci szczególną opieką pedagoga szkolnego- **16 uczniów**.

Liczba spraw skierowanych do sądu rodzinnego :**0**

Problemy społeczne i wychowawcze	2005	2006	2007
Drobne kradzieże	2	3	0
Picie alkoholu	0	0	0
Zażywanie narkotyków	0	0	0
Wyłudzenie pieniędzy	0	0	0
Palenie papierosów	0	0	0
Agresja	4	4	8
Bójki	6	7	5
Wyśmiewanie i obrażanie innych	5	7	7
Wulgaryzmy	Zjawisko powszechne	Zjawisko powszechne	Zjawisko powszechne
Inne : wagary	1	1	1
Niszczenie mienia	2	1	2

Tabela 2. Opracowanie własne na podstawie danych uzyskanych z Szkoły Podstawowej w Gilowicach.

Gimnazjum w Gilowicach:

Liczba młodzieży uczącej się w szkole: **171** w tym **89** dziewczynek i **82** chłopców.

Uczniowie objęci szczególną opieką pedagoga szkolnego- **8 uczniów**.

Liczba spraw skierowanych do sądu rodzinnego - **3**

Problemy społeczne i wychowawcze	2005	2006	2007
Drobne kradzieże	4	3	2
Picie alkoholu	6	2	2

Zażywanie narkotyków	0	0	0
Wyłudzenie pieniędzy	1	0	1
Palenie papierosów	8	10	12
Agresja	10	10	14
Bójki	4	3	4
Wyśmiewanie i obrażanie innych	9	12	7
Wulgaryzmy	24	17	12
Inne : wagary	8	7	8
Niszczenie mienia	4	3	4

Tabela 3. Opracowanie własne na podstawie danych uzyskanych z Gimnazjum w Gilowicach.

Zespół Szkół w Rychwałdzie:

Liczba młodzieży uczącej się w szkole: **185** w tym dziewczynek **94** chłopców **91**
 Uczniowie objęci szczególną opieką pedagoga szkolnego- **22 uczniów.**

Liczba spraw skierowanych do sądu rodzinnego – **0**

Problemy społeczne i wychowawcze	2005/2006	2006/2007
Drobne kradzieże	0	0
Picie alkoholu	2	3
Zażywanie narkotyków	0	0
Wyłudzenie pieniędzy	0	0
Palenie papierosów	Sygnaly spoza szkoły	Sygnaly spoza szkoły
Agresja	4	8
Bójki	2	9
Wyśmiewanie i obrażanie innych	często	często
Wulgaryzmy	często	często
Inne : wagary		
Niszczenie mienia		

Tabela 4. Opracowanie własne na podstawie danych uzyskanych z Zespołu Szkół w Rychwałdzie.

2.9. Kwestia niepełnosprawności.

W rozumieniu ustawy o pomocy społecznej niepełnosprawność oznacza stan fizyczny, psychiczny lub umysłowy, powodujący trwałe lub okresowe utrudnienie,

ograniczenie bądź uniemożliwienie samodzielnej egzystencji. Tymczasem obecnie niepełnosprawność jest również rozumiana jako wynik barier społecznych, ekonomicznych oraz fizycznych, jakie jednostka napotyka w środowisku zamieszkania. Zbiorowość osób niepełnosprawnych została podzielona na dwie podstawowe grupy: **osoby niepełnosprawne prawnie**, to jest takie, które posiadały odpowiednie, aktualne orzeczenie wydane przez organ do tego uprawniony i osoby **niepełnosprawne tylko biologicznie**, to jest takie, które nie posiadały orzeczenia, ale miały (odczuwalny) całkowicie lub poważnie ograniczoną zdolność do wykonywania czynności podstawowych.

Polityka społeczna powinna promować aktywne działania na wszystkich szczeblach życia społecznego oraz aktywnie wspierać wszelkie działania na rzecz równouprawnienia osób niepełnosprawnych, a także przeciwdziałać ich dyskryminacji i tworzyć mechanizmy wyrównujące szanse życiowe oraz warunki do korzystania z przysługujących im praw. W Gminie Gilowice /według danych Powiatowego Zespołu DS. Orzekania o Niepełnosprawności w Żywcu/ mieszka 134 osób z orzeczonym stopniem niepełnosprawności niepełnosprawnych oraz 24 dzieci z orzeczeniem zaliczającym do osób niepełnosprawnych, zatrudnionych jest 16 osób, zarejestrowanych w PUP 11 osób, biernych zawodowo 29 osób.

Dane z lat 2003, 2004, 2005, 2006 do 30.09.2007 r.							
Orzeczenia osób dorosłych (powyżej 16 lat)-aktualne							
Stopień		Płeć K/M		Wiek			
	Ogółem	K	M	16-25	26-40	41-60	61+
Lekki	52	32	20	8	11	29	4
Umiarkowany	50	24	26	6	8	32	4
Znaczny	32	11	21	6	3	5	18
Razem	134	67	67	20	22	66	26
W tym – wyszczególnienie rodzaju schorzenia –kody chorobowe							
Upośledzenie umysłowe Kod 01-U	Choroby psychiczne Kod 02-P		Narząd mowy/słuchu Kod 03-L		Narząd wzroku Kod 04-0		

6 orzeczeń	17 orzeczeń	13 orzeczeń	17 orzeczeń
Orzeczenia poniżej 16 lat		24 orzeczenia zaliczające do osób niepełnosprawnych	

Tabela 5. Dane uzyskane z Powiatowego Zespołu Ds. orzekania O Stopniu Niepełnosprawności wg stanu na dzień 30.09.2007 r.

Według danych Urzędu Statystycznego w 2001r. / uzyskanych na podstawie spisu powszechnego/w Gminie Gilowice było 830 osób niepełnosprawnych. Na 1000 mieszkańców Gilowic przypadało 145 niepełnosprawnych (w tym osoby pobierające świadczenia ZUS). W ramach tej liczby 78,4% to osoby prawnie niepełnosprawne, natomiast 21,6% tylko biologicznie. Niepełnosprawność jest większa u mężczyzn o 1,7%. Według wieku osób niepełnosprawnych, sytuacja wygląda następująco: w przedprodukcyjnym jest 2,1%, produkcyjnym 55,9%, poprodukcyjnym 42%.

Według danych / na dzień 20.09.2007 r./ Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w Bielsku – Białej na terenie Gminy Gilowice zamieszkują osoby, które mają orzeczoną niezdolność do pracy i pobierają świadczenia ZUS. Poniżej przedstawiamy dane statystyczne dotyczące tych osób:

- liczba świadczeniobiorców, którzy mają orzeczoną całkowitą niezdolność do pracy, oraz są niezdolni do samodzielnej egzystencji- **łącznie 97 osób**, w tym 60 kobiet,
- liczba świadczeniobiorców, którzy mają orzeczoną całkowitą niezdolność do pracy- **łącznie 161 osób** w tym 77 kobiet,
- liczba świadczeniobiorców, którzy mają orzeczoną częściową niezdolność do pracy - **łącznie 293 osoby** w tym 107 kobiet,
- liczba świadczeniobiorców pobierających emeryturę- **łącznie 841 osób** w tym 427 kobiet,
- liczba świadczeniobiorców pobierających świadczenia inwalidzkie- **łącznie 340 osób** w tym 116 kobiet,
- liczba świadczeniobiorców pobierających renty rodzinne – **łącznie 467 osób** w tym 389 kobiet ,

- liczba świadczeniobiorców pobierających świadczenia przedemerytalne- **łącznie 47 osób** w tym 24 kobiety,
- ilość świadczeniobiorców pobierających renty socjalne- **łącznie 37 osób** w tym 16 kobiet.

Na terenie gminy działają Warsztaty Terapii Zajęciowej w Gilowicach (dla dorosłych). Niepełnosprawni mieszkańcy gminy mają możliwość skorzystania z opieki i pomocy w Specjalnym Ośrodku Szkolno-Wychowawczym w Żywcu (dla dzieci), w Zespole Szkolno-Przedszkolnym w Łodygowicach (dla dzieci), w Zakładzie Opiekuńczo-Lecznicznym w Żywcu (dla dorosłych). Z powodu niepełnosprawności z pomocy społecznej skorzystały 37 rodzin. Zasiłki pielęgnacyjne wypłacono dla 54 rodzin.

2.10. Rozwiązywanie problemów alkoholowych

Definiując problem alkoholizmu, przyjmuje się, że jest to całokształt problemów związanych z używaniem napojów alkoholowych. Rozumie się przez to zarówno upośledzenie decyzji dotyczących rozpoczynania picia alkoholu, jak i polegających na niemożności przerwania picia alkoholu. Problem alkoholizmu rozpatrywany jest w dwóch płaszczyznach:

- jako choroba alkoholowa (utrata kontroli picia, niemożność utrzymania się w abstynencji);
- jako zagadnienie spożycia napojów alkoholowych i akceptowanych przez społeczeństwo wzorów picia, co stwarza konieczność poszukiwania alkoholu.

Jedną z grup dysfunkcyjnych, która objęta została pomocą, stanowią osoby uzależnione od alkoholu. Nadużywanie napojów alkoholowych stanowi dziś bezspornie jeden z poważniejszych problemów w naszym społeczeństwie. Szerzące się zjawisko alkoholizmu dotyka wielu mieszkańców kraju i nie respektuje płci, wieku ani statusu intelektualnego. Jego rozmiary i niszczycielskie działanie dają się obserwować wśród klientów pomocy społecznej. Alkoholizm towarzyszy wielu innym problemom społecznym, a nierzadko jest ich przyczyną (ubóstwo, bezrobocie, bezradność w sprawach opiekuńczo wychowawczych, niepełnosprawność, bezdomność i inne). Często też uzależnienie alkoholowe pojawia się w wyniku nieumiejętności poradzenia sobie z pojawiającymi się trudnościami: utratą pracy,

śmiercią kogoś bliskiego, problemami finansowymi czy mieszkaniowymi. Aby eliminować niekorzystny wpływ alkoholizmu na społeczność gminy konieczne jest prowadzenie działań o charakterze profilaktycznym oraz różnych form promocji zdrowego stylu życia, szczególnie wśród młodzieży.

Ustawa o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałania alkoholizmowi oraz ustawa o przeciwdziałaniu narkomanii nakłada na samorządy gminne obowiązek realizacji konkretnych działań, prowadzonych jako zadanie własne w ramach gminnego programu profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych oraz przeciwdziałania narkomanii uchwalanego corocznie przez Radę Gminy. Na realizację zadań określonych w art. 4¹ ust. 1 ustawy o wychowaniu w trzeźwości gminy posiadają własne środki finansowe pochodzące z opłat za korzystanie z zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych. W ramach gminnego programu profilaktyki prowadzi się szeroko rozumianą profilaktykę szczególnie w formie organizacji zajęć pozalekcyjnych, w tym sportowych, różnych form spędzania czasu wolnego przez młodzież połączonych z zajęciami terapeutycznymi, programami profilaktycznymi. Udziela się dotacji organizacjom pożytku publicznego na zadania z zakresu promocji zdrowego trzeźwego stylu życia wśród dzieci i młodzieży.

Na realizację gminnego programu profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych Gmina Gilowice wydała: w 2004 roku - 84 633,16 zł, w 2005r. - 98 776 zł., w 2006 r.- 92 000zł, w 2007 r. -88 292,31zł

Analiza podejmowanych działań i istniejących potrzeb w zakresie rozwiązywania problemów alkoholowych wyraźnie wskazują, że w najbliższych latach wśród priorytetów w lokalnej polityce wobec alkoholu należy wymienić:

1. Kontynuowanie bieżącej pracy GKRPA na której spoczywa obowiązek podejmowania czynności zmierzających do orzeczenia o zastosowaniu wobec osoby uzależnionej od alkoholu obowiązku poddania się leczeniu odwykowemu. Zgodnie z art. 24 ustawy postępowanie zobowiązujące do podjęcia leczenia odwykowego dotyczy osób, które w związku z nadużywaniem alkoholu powodują rozpad życia rodzinnego, demoralizację małoletnich, uchylają się od pracy oraz systematycznie zakłócają spokój lub porządek publiczny. Priorytetowym zadaniem komisji jest interwencja w sprawach przemocy domowej, rozpoznawanie zaburzeń życia

rodzinnego wywołanych nadużywaniem alkoholu i stosowaniem przemocy. Oznacza to, że sam fakt uzależnienia od alkoholu nie może stanowić samoistnej podstawy do zobowiązania danej osoby do podjęcia leczenia odwykowego, lecz stanowi temu towarzyszyć muszą także negatywne zachowania w sferze społecznej. O zastosowaniu procedury zobowiązania do leczenia wobec osoby uzależnionej stanowi sąd rejonowy, właściwy do miejsca zamieszkania lub przebywania.

2. Przestrzeganie prawa obrotu napojami alkoholowymi.

Zgodnie z art. 14 cytowanej ustawy zabrania się spożywania napojów alkoholowych na ulicach, placach i w parkach, w punktach sprzedaży tych napojów, z wyjątkiem miejsc przeznaczonych do ich spożycia na miejscu. Zgodnie z art. 15 ust.1 ustawy o wychowaniu w trzeźwości zabrania się sprzedaży i podawania napojów alkoholowych: 1) osobom, których zachowanie wskazuje, że znajdują się w stanie nietrzeźwości, 2) osobom do 18 lat, 3) na kredyt lub pod zastaw. Zgodnie z art. 18 cytowanej ustawy nieprzestrzeganie określonych w ustawie zasad sprzedaży i podawania napojów alkoholowych, złamania zakazów promocji i reklamy tych napojów może być podstawą do cofnięcia zezwolenia na sprzedaż napojów alkoholowych i wniesienia aktu oskarżenia do sądu po przeprowadzeniu postępowania dowodowego przez policję.

3. Zwiększenie dostępności pomocy terapeutycznej dla osób uzależnionych od alkoholu, współuzależnionych i osób zagrożonych uzależnieniem.

W Gminie Gilowice działa Punkt Konsultacyjny w budynku OSP dostępny dla klientów w każdy wtorek tygodnia w godzinach popołudniowych, a warunki lokalowe zgłaszającym się do niego osobom gwarantują dyskrecję. Oferta punktu stała się bardziej interdyscyplinarna, jej zadaniem jest: zdiagnozowanie problemów całej rodziny i zaplanowanie pomocy dla wszystkich jej członków, motywowanie i informowanie zarówno o możliwości podjęcia leczenia osób uzależnionych, jak i terapii osób współuzależnionych, motywowanie osób pijących ryzykownie i szkodliwie ale nieuzależnionych, do zmiany szkodliwego wzorca picia, udzielanie wsparcia osobom po zakończonym leczeniu odwykowym przez udział w grupie

wsparcia, rozpoznanie zjawiska przemocy domowej i udzielenie stosownego wsparcia i informacji o możliwościach uzyskania pomocy.

Gmina Gilowice dzięki zawartym porozumieniom z Zamkniętym Oddziałem Leczenia Odwykowego Alkoholików w Bulowicach i Ośrodkiem Leczenia Uzależnień w Żywcu ma możliwość w krótkim czasie zaoferować osobom zainteresowanym leczenie dobrowolne zamknięte i otwarte. Z takiej możliwości korzystają osoby z naszej gminy.

4. Prowadzenie profilaktycznej działalności informacyjnej i edukacyjnej w zakresie rozwiązywania problemów alkoholowych i przeciwdziałania narkomanii, w szczególności dla dzieci i młodzieży, w tym prowadzenie pozalekcyjnych zajęć sportowych, zajęć promujących zdrowy trzeźwy styl życia jako element profilaktyki I stopnia oraz różnych form spędzania czasu wolnego przez dzieci i młodzież.

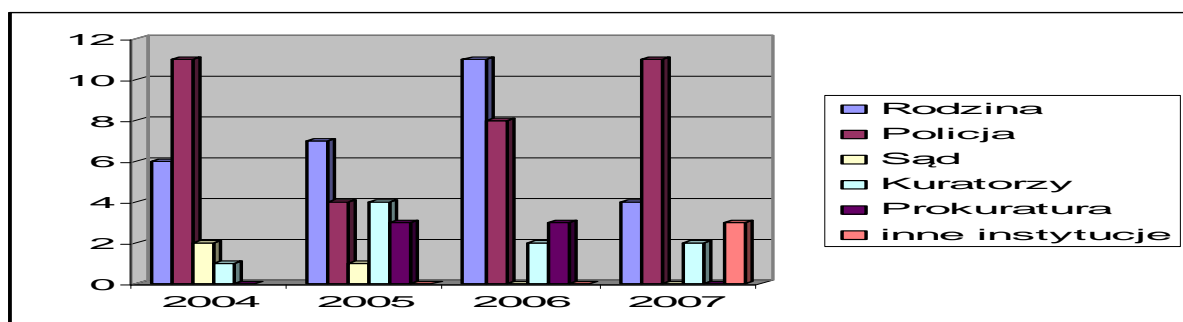
Tworzenie gminnego programu profilaktyki problemowej dla dzieci i młodzieży wymaga świadomego, celowego i długoterminowego planowania przedsięwzięć. Należy dążyć do tworzenia zintegrowanego systemu profilaktyki gminnej. Szczególnie cenne są środowiskowe programy profilaktyczne czynnie angażujące wiele grup danej społeczności (młodzież, rodziców, wychowawców, pedagogów, przedstawicieli instytucji i organizacji działających na terenie gminy, samorząd, sprzedawców napojów alkoholowych).

Gmina Gilowice w ramach gminnego programu profilaktyki od kilku lat prowadzi działania w tym zakresie przy dużym zaangażowaniu nauczycieli, wychowawców, przedstawicieli instytucji i organizacji oraz przychylności organów gminy. W 2008 r. planowana jest kontynuacja tych działań. W ramach gminnego programu młodzież z Gilowic i Rychwałdu weźmie udział w zajęciach profilaktycznych w szkole, oraz zajęciach pozalekcyjnych skierowanych na rozwijanie zainteresowań i promujących zdrowy trzeźwy styl życia / muzyczne, plastyczne, teatralne, edukacyjne, sportowe / także w okresie ferii zimowych i wakacji /półkolonie/. Część zajęć poprowadzą nauczyciele przeszkoleni do realizacji programów

profilaktycznych, a pozostałe zajęcia poprowadzą osoby posiadające odpowiednie kwalifikacje oraz opiekunowie świetlic pozalekcyjnych. Młodzież będzie miała możliwość bezpłatnego udziału w tych programach. Wzorem lat ubiegłych planuje się w szkołach zorganizować Dzień Sportu połączony z Dniem Dziecka i licznymi konkursami, zawodami sportowymi i nagrodami dla uczestników. Wyjazdy na basen oraz wycieczki krajoznawczo-turystyczne szczególnie w okresie półkolonii to kontynuowany od kilku lat program. Zajęcia pozalekcyjne sportowe na sali gimnastycznej /program „profilaktyka przez sport”/ to także jeden z elementów programu. W celu rozszerzenia działań związanych promocją zdrowego trzeźwego stylu życia udziela się dotacji organizacjom pożytku publicznego na organizację zajęć pozalekcyjnych dla młodzieży.

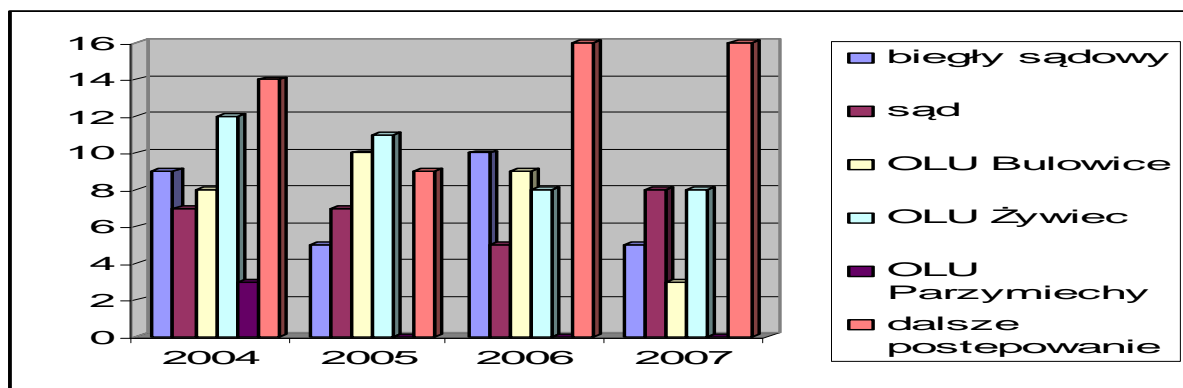
Realizacja programu przyczynia się do promocji zdrowego trzeźwego stylu życia, rozwijania kultury fizycznej w naszej gminie. Pozwala też wyjść naprzeciw zainteresowaniom mieszkańców w tym zakresie oraz promować gminę jako miejsce przyjazne dla dzieci, młodzieży oraz całej rodziny także w zakresie sportu i atrakcji turystycznych.

Analizując liczbę i strukturę wniosków skierowanych do komisji wobec osób nadużywających alkoholu dostrzega się, że liczba tych wniosków systematycznie wzrasta. W okresie od 1991 r. do 31.12.2007 r. komisja prowadziła postępowanie w stosunku do 154 osób z problemami alkoholowymi. Odnośnie jednej osoby wpływało kilka wniosków z różnych instytucji. Świadczy to o dotkliwych skutkach nadużywania alkoholu.

Wykres 14. Liczba i struktura wniosków skierowanych do Komisji- opracowanie własne na podstawie danych z GKRPA.

W stosunku do osób zainteresowanych i osób dla których interwencja nie przyniosła spodziewanych efektów podjęto następujące działania : osoby te skierowano do biegłego sądowego, do sądu, do Zamkniętego Oddziału Leczenia Odwykowego w Bulowicach, do Ośrodka Leczenia Uzależnień w Żywcu, na zajęcia terapeutyczne w Punkcie Konsultacyjnym w Gilowicach.

Wykres 15 . Podejmowane działania przez Komisję w stosunku do osób uczestniczących w postępowaniu.

Analizując wnioski zauważa się, że połowa osób wobec których podejmowane są interwencje jest w wieku 40-50 lat . W tym przedziale wiekowym występujące już wyraźnie problemy alkoholowe w życiu tych osób świadczą o co najmniej 20 – letnim okresie picia i samoniszczenia, cierpienia zadanego najbliższymi , oraz strat społecznych .Stąd konieczna staje się edukacja dorosłych o wczesnych objawach i skutkach alkoholizmu oraz kto i gdzie może udzielić pomocy-potrafi skutecznie leczyć, aby nie trzeba było czekać 20 lat na wystąpienie zaawansowanych objawów alkoholizmu i znalezienia się w sytuacji w której uwolnienie się z uzależnienia jest niezmiernie trudnym i kosztownym przedsięwzięciem, jednak możliwym. Z wniosków skierowanych do Komisji wynika, że zaledwie kilka osób posiada jeszcze pracę- źródło utrzymania siebie czy też rodziny. Obecnie rynek pracy eliminuje w coraz większym stopniu osoby nadużywające alkoholu ze swojego środowiska. Problemy alkoholizmu przesuwają się w strefę bezrobocia i skutecznie utrudniają poszukiwanie pracy i możliwości leczenia. Jeśli jest sprawą oczywistą – usuwanie alkoholizmu ze środowiska pracy to, jeszcze bardziej uzasadnione ekonomicznie i społecznie byłoby najpierw leczyć, wykorzystując motywację utraty pracy. Postępująca degradacja nie tylko zawodowa osób zwolnionych w rzeczywistości na skutek problemów alkoholowych jakie doświadczają ogranicza możliwości

znalezienia pomocy i z czasem problemy alkoholizmu zostają przesunięte do ośrodka pomocy społecznej. W tym miejscu należy wyraźnie stwierdzić, że jakakolwiek pomoc socjalna łagodzi jedynie skutki alkoholizmu i prowadzi do wyuczonej bezradności alkoholika i jego rodziny, utrwała patologię podopiecznego ośrodka.

2.11. Kwestia przestępczości

Przestępczość jest jednym z tych zjawisk społecznych, które odciskają dotkliwie piętno na funkcjonowaniu lokalnej społeczności. Jest to margines życia społecznego, ale intensywność zdarzeń oraz częstotliwość, z jaką występują, mogą mieć wpływ na formowanie się postaw i zachowań ludzi tworzących społeczność Gminy Gilowice. Z przeprowadzonej analizy stanu zagrożenia za okres od 2004 r. do 2007r. wynika, że na terenie działania Komisariatu Policji w Gilowicach w 2005 r. stwierdzono 114 przestępstw i wykroczeń. Najczęściej popełnianymi wykroczeniami w 2005 r. były: kolizje drogowe- 31, nietrzeźwi kierujący-28, włamania- 10, wypadki drogowe- 9, Zarejestrowano również 8 przypadków kradzieży, 4 przypadki niszczenia mienia, 2 pożary. W ciągu całego roku skierowano 54 wnioski do Sądu Grodzkiego, oraz odwieziono 12 osób na Izbę Wytrzeźwień. W porównaniu do 2004 r. prawie o 50% wzrosła liczba nietrzeźwych kierowców i spraw skierowanych do sądu, wzrosła także liczba wypadków drogowych. Liczba pozostałych przestępstw i wykroczeń zmalała.

Zagadnienie	2004			2005		
	Gilowice	Rychwałd	Razem	Gilowice	Rychwałd	Razem
Rozboje						0
Zgwałcenia						0
Narkotyki			0			0
Bójki, pobicia	5		5			
Kradzież z włamaniem	9	4	13	4	6	10
Kradzież	9	2	11	3	5	8
Zniszczenia mienia	3	2	5	2	2	4
Nietrzeźwy kierujący	13	1	14	25	3	28
Pożary		2	2	1	1	2
Wypadki drogowe	3	3	6	7	2	9
Ranni	4	3	7	8	2	10

Zabici			0			0
Kolizje drogowe	28	6	34	26	5	31
Wnioski do Sadu Grockiego	29	5	34	42	12	54
Izba Wyrzeźwień	10	2	12	11	1	12

Tabela 6. Zestawienie danych dotyczących przestępczości na terenie Gminy Gilowice w latach 2004 i 2005-opracowanie własne na podstawie danych z Komisariatu Policji w Gilowicach.

Zagadnienie	2006			2007		
	Gilowice	Rychwałd	Razem	Gilowice	Rychwałd	Razem
Rozboje			0	1		1
Zgwałcenia			0			0
Narkotyki			0			0
Bójki, pobicia			0	2		2
Kradzież z włamaniem	5	2	7	4		4
Kradzież	12	2	14	7		7
Zniszczenia mienia	7	1	8	2		2
Nietrzeźwy kierujący	11	1	12	9	1	10
Požary	3	3	6	1		1
Wypadki drogowe	3	4	7	3	2	5
Ranni	3	4	7	4	3	7
Zabici			0	1		1
Kolizje drogowe	24	3	27	17	6	23

Tabela 7. Zestawienie danych dotyczących przestępczości na terenie Gminy Gilowice w latach 2006 i 2007 -opracowanie własne na podstawie danych z Komisariatu Policji w Gilowicach.

Na podstawie dokonanej analizy przestępczości na terenie Gminy Gilowice od 2006 r. zauważa się znaczny spadek liczby nietrzeźwych kierowców oraz kolizji drogowych. Zmalała także liczba kradzieży. Liczba pozostałych przestępstw i wykroczeń utrzymuje się w normie.

2.12 Identyfikacja najważniejszych problemów społecznych

Identyfikacja problemów społecznych jest jednym z najważniejszych elementów każdego postępowania diagnostycznego, mającego określić zasadnicze problemy

i ewentualne kierunki ich rozwiązywania. Podstawowym narzędziem badawczym, za pomocą którego identyfikowano problemy społeczne były dane zebrane od osób reprezentujących wybrane instytucje lokalne, radnych oraz mieszkańców gminy. Zbadano atuty i potencjał rozwoju gminy, słabe strony gminy, wybrano najważniejsze problemy społeczne gminy. Za najważniejsze problemy w gminie uznano bezrobocie i związane z nim ubożenie rodzin oraz brak perspektyw na przyszłość. Ważnym problemem jest również bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzeniu gospodarstwa domowego, zwiększająca się niepełnosprawność osób oraz znieczulica społeczna. Według mieszkańców widocznym i narastającym problemem jest alkoholizm i jego negatywne skutki. Istotnym problemem dla gminy jest również niszczenie zasobów naturalnych, mienia społecznego, zanieczyszczanie środowiska. Za szczególnie narażonych na problemy społeczne uznano ubogie rodziny dotknięte bezrobociem, wielodzietne, z dzieckiem upośledzonym, niewydolne opiekuńczo oraz matki samotnie wychowujące dzieci, osoby starsze, samotne, niepełnosprawne, dzieci i młodzież. Zwrócono także uwagę na problem osób przewlekle chorych, rodzin, których członkowie wyjeżdżają do pracy za granicę oraz osób w wieku poprodukcyjnym o niskich dochodach.

2.13 ANALIZA SWOT

Bardzo użyteczną metodą przy określaniu priorytetów rozwojowych jest coraz powszechniej stosowana w pracach nad strategią analiza SWOT. Nazwa SWOT jest akronimem angielskich słów **Strengths** (mocne strony), **Weaknesses** (słabe strony), **Opportunities** (szanse w otoczeniu), **Threats** (zagrożenia w otoczeniu). Analiza SWOT jest efektywną metodą identyfikacji słabych i silnych stron organizacji oraz badania szans i zagrożeń, jakie stoją przed organizacją. Analizę tę można z powodzeniem zastosować do dowolnego przedsięwzięcia, włącznie z programowaniem strategicznym.

Wnikliwe opracowanie SWOT jest istotnym etapem procesu planowania strategicznego. Przy właściwym opracowaniu stanowi punkt wyjściowy dla określania celów strategicznych oraz projektów socjalnych.

Analiza SWOT została przygotowana w miejscowym Ośrodku Pomocy Społecznej. Przedstawione poniżej czynniki obejmują:

siły – wewnętrzne uwarunkowania o pozytywnym wpływie na sytuację społeczną,

słabości – wewnętrzne uwarunkowania o negatywnym wpływie na sytuację społeczną,

szanse – zewnętrzne uwarunkowania o pozytywnym wpływie na realizację celów,

zagrożenia – zewnętrzne uwarunkowania o negatywnym wpływie na realizację celów.

Wynik prac obrazują prezentowane poniżej zestawienia. Dodać należy, że w analizie SWOT odniesiono się wyłącznie do kwestii społecznych.

kwestia dzieci, młodzieży i rodziny

Mocne strony	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> • współpraca instytucji zajmujących się problematyką i profilaktyką dzieci i młodzieży, w tym także w kierunku zagospodarowania czasu wolnego • komunikacja instytucji pozarządowych z rządowymi, • aktywne działania pracowników służb społecznych na rzecz pomocy dzieciom , młodzieży i rodzinie • wspieranie przez samorząd organizacji pozarządowych i grup nieformalnych pracujących na rzecz dzieci, młodzieży i rodziny, • samorząd prowadzi działania 	<ul style="list-style-type: none"> • nieadekwatna do potrzeb liczba zatrudnionych pracowników merytorycznych w systemie pomocy społecznej, • nie powołuje się nowych organizacji pozarządowych na terenie gminy, • niedostateczna liczba specjalistów do pracy z dziećmi i rodziną, • na terenie gminy nie działają placówki resocjalizacyjne, • niedostateczne warunki do prowadzenia skutecznej pracy socjalnej, • niedostateczna ilość ośrodków wsparcia dla rodzin w kryzysie,

<p>zapobiegających dysfunkcjom rodziny,</p> <ul style="list-style-type: none"> • wykorzystywanie potencjału zawodowego i naukowego swoich pracowników. • tradycje regionalne, w tym zakorzeniona wartość rodziny, • wzrost aspiracji edukacyjnych, • inwestowanie rodziców w wykształcenie i rozwój dzieci, • zaangażowanie młodzieży w działalność organizacji pozarządowych, • wzrost liczby dzieci i młodzieży posiadających komputer z internetem w domu , 	<ul style="list-style-type: none"> • dziedziczenie niskiego statusu społecznego, • migracje zarobkowe obejmujące głównie młodych mężczyzn, • postępujące rozluźnianie się więzi między generacjami, • zanik autorytetów moralnych i relatywizowanie wartości, • niedostateczne wypełnianie funkcji opiekuńczej i wychowawczej przez rodziców, • brak infrastruktury społecznej niezbędnej do łączenia aktywności zawodowej kobiet z obowiązkami rodzinnymi (żłobki, przedszkola), • konsumpcyjny styl życia, • ograniczone możliwości nabywania nowych mieszkań przez młode rodziny, wysoki koszt mieszkań i czynszów, • brak mieszkań socjalnych, • brak prozdrowotnego stylu życia dla rodzin .
--	--

Szanse	Zagrożenia
---------------	-------------------

<ul style="list-style-type: none"> • wzrasta znaczenie organizacji pozarządowych na rzecz pomocy dzieciom , młodzieży i rodzinie, • wzrasta świadomość społeczna władz samorządowych, • członkostwo Polski w Unii Europejskiej i Programy Funduszy Strukturalnych szansą na poprawę polityki społecznej na rzecz dzieci, młodzieży i rodziny, • decentralizacja władzy sprzyjająca pomocy społecznej dzieciom i młodzieży, • niewystępowanie zjawiska rozpadu więzi społecznych i zaniku kontroli społecznej, • nie występowanie marginalizacji i alienacji grup i osób, • współpraca między szkołą a rodziną jest na zadowalającym poziomie, • szkoły we współpracy z samorządem i organizacjami pozarządowymi prowadzą programy profilaktyczne i zagospodarowanie czasu wolnego dzieci i młodzieży. 	<ul style="list-style-type: none"> • istnienie zjawiska wyuczonej bezradności , • wychowywanie do konsumpcyjnego stylu życia dzieci i młodzieży, • bezrobocie osób młodych, w średnim wieku i absolwentów, • brak wykształcenia i przygotowania zawodowego młodych osób bezrobotnych, • niedobór placówek związanych ze spędzaniem czasu wolnego, niedobór odpowiednich urządzeń sportowych i rekreacyjnych dla dzieci i młodzieży i rodzin, • niewystarczający poziom współpracy pomiędzy szkołą a rodziną, • występują zagrożenia funkcjonowania rodziny, • brak dostatecznej opieki medycznej- profilaktyki i promocji zdrowia wśród dzieci i młodzieży, • środki publiczne są niewystarczające, • deficyt mieszkań, • wysokie bezrobocie, w tym
---	--

	<p>długotrwałe powodujące wzrost dysfunkcji w rodzinach,</p> <ul style="list-style-type: none"> • niewystarczające wsparcie finansowe ze strony państwa, • lansowanie w mediach nietrwałego modelu związku ,konsumpcyjnego i prestiżowego stylu życia , relatywizowanie wartości .
--	--

kwestia osób bezrobotnych

Mocne strony	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> • wzrasta wykształcenie jako wartość, • przygotowanie pracowników pomocy społecznej do pracy z osobami bezrobotnymi jest odpowiednie, • władze lokalne dostatecznie współpracują z organizacjami pozarządowymi, • władze lokalne i pracownicy pomocy społecznej aktywizują osoby bezrobotne, • osoby bezrobotne podnoszą swoje kwalifikacje i umiejętności dzięki środkom pozyskanym w ramach funduszy unijnych - POKL 	<ul style="list-style-type: none"> • wysokie bezrobocie długotrwałe wśród mężczyzn i kobiet, • występowanie zjawiska dziedziczenia bezrobocia, • osoby bezrobotne długotrwałe nie podnoszą kwalifikacji, • wysoki wskaźnik ludności z wykształceniem podstawowym i zasadniczym zawodowym, • dysfunkcje rodziny spowodowane długotrwałym bezrobociem, • narastające zjawisko patologii społecznej związane z utratą pracy, • wysoki procent liczby bezrobotnych pozostających bez prawa do zasiłku,

<ul style="list-style-type: none"> • osoby bezrobotne wykazują aktywność w poszukiwaniu pracy, 	<ul style="list-style-type: none"> • wysoki procent liczby bezrobotnej młodzieży, • wysoki procent liczby bezrobotnych osób w średnim wieku, • wysoki procent liczby bezrobotnych wśród osób z wykształceniem zawodowym i poniżej,
---	---

<ul style="list-style-type: none"> • Szanse 	<ul style="list-style-type: none"> • Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> • nierozwijanie się zjawiska wykluczenia społecznego w niektórych grupach społecznych lub/i w układzie geograficznym, • istnienie lokalnych i regionalnych działań skierowanych do długotrwale bezrobotnych, • rozeznanie skali bezrobocia, • wysoki potencjał szkolnictwa wyższego, • rozwój nowych i aktywnych form pomocy osobom bezrobotnym i wykluczonym społecznie (kluby pracy, centra integracji społecznej), • możliwość pozyskiwania środków 	<ul style="list-style-type: none"> • wzrost bezrobocia długotrwałego, • wzrost bezrobocia wśród młodzieży i osób w średnim wieku, • wzrost zjawiska dziedziczenia bezrobocia, • nie wzrasta mobilność geograficzna, • nie wzrastanie na obszarach wiejskich dostępności kształcenia ustawicznego, • występowanie zjawiska nielegalnego zatrudnienia, • brak strategii i koncepcji tworzenia miejsc pracy ,

<p>finansowych przez samorządy ze źródeł unijnych,</p> <ul style="list-style-type: none"> • tworzenie zróżnicowanych programów i alternatywnych form zatrudnienia, • emigracja zarobkowa osób młodych i wyedukowanych za granicę. 	
---	--

kwestia osób niepełnosprawnych

Mocne strony	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> • dobry przepływ informacji pomiędzy podmiotami pomocowymi, • kampanie społeczne na rzecz osób niepełnosprawnych, • zwiększenie funduszy na rzecz osób niepełnosprawnych, • dofinansowanie programów z Funduszy Strukturalnych, • realizacja programów samorządowych na rzecz aktywizacji zawodowej osób niepełnosprawnych, • rozpowszechnianie pozytywnych wzorców postaw filantropijnych i charytatywnych w środowisku, 	<ul style="list-style-type: none"> • deficyt organizacji pozarządowych w sferze niepełnosprawności, • słabe zaangażowanie osób niepełnosprawnych w działalność samopomocy, • istnienie barier utrudniających pełen udział osób niepełnosprawnych w życiu społecznym, • niedostateczna baza rehabilitacyjna dla osób niepełnosprawnych, • niski poziom wykształcenia osób niepełnosprawnych w porównaniu do poziomu wykształcenia całego społeczeństwa.

<ul style="list-style-type: none"> • dostateczne rozpoznawanie potrzeb osób niepełnosprawnych w kontekście środowiska lokalnego, 	
---	--

Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> • wzrasta społeczna akceptacja dla osób niepełnosprawnych, • rozwój form edukacyjnych dostosowanych do rodzaju niepełnosprawności (od dziecka po osoby dorosłe), • upowszechnianie w mediach problematyki osób niepełnosprawnych, • likwidowanie barier architektonicznych, • zwiększenie funduszy na rzecz osób niepełnosprawnych, • dofinansowanie programów z Funduszy Strukturalnych. • ustawodawstwo przyjazne osobom niepełnosprawnym, rozwój ustawodawstwa sprzyjającego aktywizacji zawodowej osób niepełnosprawnych, • malejąca ilość barier 	<ul style="list-style-type: none"> • rosnąca liczba osób niepełnosprawnych, • ograniczone możliwości rynku pracy dla osób niepełnosprawnych, • słaby rynek pracy chronionej, • niska aktywność pracodawców w zakresie zatrudnienia i aktywności zawodowej osób niepełnosprawnych, • niedostateczne zachęty prawne do zatrudniania osób niepełnosprawnych, • standaryzacja usług socjalnych dla osób niepełnosprawnych, • niesprzyjająca pomocy osobom niepełnosprawnym sytuacja ekonomiczno-gospodarcza kraju, • wzrost zapotrzebowania na placówki opieki stacjonarnej, usługi opiekuńcze i stacjonarne,

<p>architektonicznych i urbanistycznych,</p> <ul style="list-style-type: none"> • wzrost świadomości społecznej dotyczącej barier społecznych i architektonicznych, • Realizacja programów samorządowych na rzecz aktywizacji zawodowej osób niepełnosprawnych., • Konieczność dostosowania standardów usług i instytucji do wymogów UE . 	<ul style="list-style-type: none"> • bariery architektoniczne urbanistyczne.
--	---

kwestia ludzi starszych

Mocne strony	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> • Religijność osób starszych pozwalająca im na zachowanie dobrego samopoczucia, • duże poczucie więzi sąsiedzkiej i zawodowej, • doświadczenie życiowe, • dyspozycyjność, • dostęp do jednostek organizacyjnych pomocy społecznej, • wystarczająca liczba pracowników ośrodków pomocy społecznej 	<ul style="list-style-type: none"> • Zaawansowany proces starzenia się społeczeństwa, • wzrost świadczeniobiorców pomocy społecznej, • słaby dostęp do małych form pomocy społecznej, • zwiększa się liczba osób w wieku poprodukcyjnym, • niski poziom życia osób starszych, • brak ofert pracy dla osób starszych mieszkających na wsi, • wzrastające zjawisko rozpadu

<p>zajmujących się problematyką osób starszych,</p> <ul style="list-style-type: none"> • prawidłowy obieg informacji o formach pomocy społecznej, • dobra dostępność do domów pomocy społecznej. 	<p>rodzin wielopokoleniowych,</p> <ul style="list-style-type: none"> • znaczne obniżenie realnych dochodów emerytów przez utrzymywanie bezrobotnych członków rodzin, • samotność i izolacja społeczna osób starszych, • brak obsługi w prowadzeniu gospodarstw domowych wśród osób wymagających takich form pomocy, • nieumiejętność wykorzystania czasu wolnego dla rozwoju osobistego i kulturowego.
--	--

Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> • szkolenie kadry realizującej pomoc osobom starszym, • uwrażliwianie systemu oświaty na problemy osób starszych, • niewzrastająca liczba osób samotnych, • niewystępowanie problemu ujawniających się enklaw starości, • niewzrastanie patologii społecznej wśród osób starszych, • niemigrowanie ludzi młodych na 	<ul style="list-style-type: none"> • niedostateczna koordynacja działań podmiotów na rzecz osób starszych, • niedostateczne rozpoznanie potrzeb wśród osób starszych, • nieprawidłowa polityka mieszkaniowa, • istnienie niekorzystnych zjawisk demograficznych, • niesprzyjająca pomocy osobom starszym ogólna sytuacja

<p>inne tereny,</p> <ul style="list-style-type: none"> • zmiana modelu funkcjonowania rodziny, • wysoka świadomość społeczna dotycząca osób starszych, • system prawny jest szansą w poprawie warunków życia osób starszych., • koncentracja specjalistycznych placówek służby zdrowia (klinik i szpitali specjalistycznych), • możliwość dofinansowania programów na rzecz osób starszych z Funduszy Strukturalnych, • rozwój organizacji pozarządowych działających w imieniu i na rzecz osób starszych, 	<p>finansowa kraju,</p> <ul style="list-style-type: none"> • niewystępowanie pozytywnego wpływu wzrostu gospodarczego kraju na pomoc społeczną, • brak profilaktyki niepełnosprawności w wymiarze fizycznym skierowanej do osób starszych, • niedostatek świadczeń leczniczych i diagnostycznych dla osób starszych, • niedostosowanie do potrzeb społecznych rynku usług opiekuńczych, • migracje osób młodych za granicę, • zbyt mała w stosunku do potrzeb liczba gerontologów i lekarzy geriatrów oraz miejsc w szpitalach geriatrycznych, • bariery urbanistyczne i architektoniczne umożliwiające mobilność,
--	---

kwestia osób uzależnionych

Mocne strony	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> • kadra przygotowana 	<ul style="list-style-type: none"> • brak miejsc pobytu dla ofiar

<p>do pracy z osobami uzależnionymi,</p> <ul style="list-style-type: none"> • dostateczna baza lokalowa, • funkcjonowanie bazy leczenia odwykowego, • prawidłowe wykorzystywanie środków pochodzących z zezwoleń, • współpraca pomiędzy władzami lokalnymi i regionalnymi a organizacjami pozarządowymi w obszarze uzależnień, • właściwy przepływ informacji pomiędzy organizacjami działającymi w obszarze uzależnień, • dobra współpraca z kościołem. 	<p>przemocy,</p> <ul style="list-style-type: none"> • brak organizacji pozarządowych pomagających osobom uzależnionym, • obniżenie wieku inicjacji alkoholowej, • niechęć do podejmowania leczenia przez uzależnionych, • wykluczenie społeczne osób uzależnionych.
--	---

Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> • traktowanie uzależnienia jako problemu społecznego, • wspólna praca fachowców różnych dziedzin na rzecz przeciwdziałania uzależnieniom, • wystarczające możliwości, by sprostać potrzebom w zakresie uzyskiwania pomocy w dziedzinie uzależnień, 	<ul style="list-style-type: none"> • Negatywne wzory spożywania alkoholu, • pojawianie się nowych rodzajów uzależnień, • łamanie zakazu sprzedaży napojów alkoholowych nieletnim, • łatwy dostęp osób nieletnich do napojów alkoholowych i narkotyków,

<ul style="list-style-type: none"> • kampanie społeczne na rzecz zapobiegania i przeciwdziałania uzależnieniom, • zwiększająca się świadomość zagrożeń związanych z uzależnieniami, • rozwój świetlic socjoterapeutycznych i środowiskowych, • wzrost świadomości społecznej dotyczącej przemocy w rodzinie, • wzrost ofert zagospodarowania czasu wolnego przez dzieci, młodzież i rodziny, • dobrze rozwinięta sieć środowisk samopomocowych, 	<ul style="list-style-type: none"> • wzrost czynników wzmacniających zjawisko uzależnień (bezrobocie, ubóstwo), • niedobór środków finansowych na zagospodarowanie czasu wolnego dla dzieci i młodzieży, • niedobór środków finansowych na działania profilaktyczne i leczenie osób uzależnionych, • kampanie reklamowe alkoholu w massmediach i na billboardach, • niewystarczająca wiedza o problemach uzależnień pracodawców, pracowników służby zdrowia i przedstawicieli innych zawodów, • niedobór placówek pomagającym uzależnionym: (dzieciom i młodzieży, dorosłym).
---	---

kwestie osób bezdomnych

Mocne strony	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> • Możliwość określenia liczby bezdomnych, • posiadanie wiedzy na temat miejsc grupowania się osób bezdomnych, 	<ul style="list-style-type: none"> • Brak indywidualnych programów wychodzenia z bezdomności, • występowanie problemu bezdomności,

<ul style="list-style-type: none"> • stosowanie działań zapobiegających bezdomności, • dostateczne angażowanie służb do działań na rzecz bezdomnych, • nie stosowanie podziału na bezdomnych swoich i obcych, 	<ul style="list-style-type: none"> • brak standaryzacji usług dla osób bezdomnych, • brak mieszkań socjalnych,
--	--

Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> • Dostępność do programów rządowych przeciwdziałających bezdomności, • współpraca z organizacjami pozarządowymi a instytucjami samorządowymi i rządowymi, • obiektywizm w przedstawianiu zjawiska bezdomności w mediach lokalnych, • akceptowanie przez społeczeństwo osób bezdomnych, 	<ul style="list-style-type: none"> • Nie posiadanie programów w zakresie budownictwa socjalnego, • nie wpływanie systemu gospodarczego na problem bezdomności w gminie.

rozwój kadr i służb pomocowych

Mocne strony	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> • Wsparcie Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w rozwiązywaniu lokalnych problemów społecznych, 	<ul style="list-style-type: none"> • Niewyspecjalizowani pracownicy kompleksowo zajmujący się rodzinami z różnymi problemami, • przeciążenie pracowników

<ul style="list-style-type: none"> • wyspecjalizowana kadra pracowników pomocy społecznej, • prowadzenie pracy socjalnej z rodziną, • umiejętności zawodowe pracowników pomocy społecznej nabyte poprzez uczestnictwo w licznych szkoleniach dotyczących: pracy z rodziną , dziećmi, osobami zagrożonymi wykluczeniem społecznym oraz nowych form pracy socjalnej z wykorzystaniem środków unijnych, • podnoszenie kwalifikacji zawodowych przez pracowników pomocy społecznej. 	<p>socjalnych ilością zadań,</p> <ul style="list-style-type: none"> • nieistnienie w powiecie placówek opiekuńczo-wychowawczych. • brak placówek oświatowych zajmujących się kształceniem w zakresie usług opiekuńczych.
---	--

Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> • odpowiednie przygotowanie absolwentów przez szkolnictwo zawodowe do potrzeb rynku w zakresie służb pomocy społecznej, • stałe doskonalenie zawodowe pracowników pomocy społecznej, 	<ul style="list-style-type: none"> • niewystarczająca ilość wykwalifikowanej kadry w stosunku do potrzeb i zmieniających się standardów pomocy świadczonej przez gminne ośrodki pomocy.

2.14. ZASOBY UMOŻLIWIAJĄCE ROZWIĄZYWANIE PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH

Zasobami umożliwiającymi rozwiązywanie problemów społecznych określamy instytucje znajdujące się na terenie gminy lub obejmujące swym zasięgiem działania jej mieszkańców, które funkcjonują w obszarze polityki społecznej i rozwiązują dane problemy. Są to zarówno jednostki samorządowe, jak i niepubliczne, na przykład organizacje pozarządowe

Baza pomocowa istniejąca na terenie gminy	
1. Instytucje pomocowe działające na terenie gminy:	<ul style="list-style-type: none"> • Komisariat Policji w Gilowicach, • Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Gilowicach, • Urząd Gminy Gilowice, • Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, • Zespół Szkół w Rychwałdzie, • Szkoła Podstawowa i Gimnazjum w Gilowicach, • Przedszkole Publiczne w Gilowicach i Rychwałdzie
2. Placówki pomocowe działające na terenie gminy:	<ul style="list-style-type: none"> • Gminny Ośrodek Zdrowia w Gilowicach, • Warsztaty terapii Zajęciowej w Gilowicach, • Punkt Konsultacyjny Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Gilowicach,

	<ul style="list-style-type: none"> • Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych
3. Organizacje pozarządowe działające na terenie gminy:	<ul style="list-style-type: none"> • LKS „BESKID”, • PKS „Olimpijczyk”, • CIOS ADAMEK, • LUKS, • KROKUS Rychwałd, • Regionalny Zespół Pieśni i Tańca-Gilowianka
4. Kluby, domy kultury, świetlice, inne... działające na terenie gminy:	<ul style="list-style-type: none"> • Gminny Ośrodek kultury w Gilowicach, • Gminna Biblioteka Publiczna w Gilowicach z filią w Rychwałdzie, • Świetlica Pozalekcyjna w Gilowicach-Rozciętej, • Świetlica Pozalekcyjna w Rychwałdzie

2.15. PODSUMOWANIE CZĘŚCI DIAGNOSTYCZNEJ

Dokonujący diagnozy problemów społecznych na terenie gminy zespół korzystał z szeregu możliwości, jakie stwarza funkcjonowanie jednostek organizacyjnych samorządu terytorialnego, jednostek pozarządowych oraz instytucji współdziałających w szeroko rozumianym obszarze polityki społecznej. Nie poprzestając na analizie źródeł zastanych, którymi dysponują Ośrodek Pomocy Społecznej, Policja, Powiatowy

Urząd Pracy i inne, korzystano obficie z bardzo wskazanych przy sporządzaniu analiz diagnostycznych źródeł wywołanych, tj. badań ankietowych i analizy SWOT. Sumując uzyskane informacje i nakładając wyniki diagnozy na zakres możliwości kompetencyjnych samorządu, możemy wskazać najważniejsze obszary problemowe, których rozwiązanie powinno stać się przedmiotem działań samorządu lokalnego, a jest treścią części programowej niniejszego dokumentu.

3. Część Programowa

3.1 Priorytety i założenia polityki społecznej Gminy Gilowice

Kwestia rozwiązywania problemów społecznych stanowi część opracowania dotyczącego Strategii Rozwoju dla Gminy Gilowice. Przyjęty horyzont czasowy obejmuje lata 2006-2020. Perspektywa czasowa obowiązywania niniejszego dokumentu została skomunikowana z głównymi dokumentami strategicznymi wpływającymi na rozwiązywanie lokalnych problemów to jest Narodowym Planem Rozwoju oraz Narodową Strategią Polityki Społecznej wyznaczającymi działania i możliwość ubiegania się o środki zewnętrzne do 2020 roku. Ponadto dokument ten musi być zgodny z Krajowym Planem Działania Na Rzecz Integracji Społecznej, Strategią Wojewódzką W Zakresie Polityki Społecznej do Roku 2020 i Powiatową Strategią Rozwiązywania Problemów Społecznych W Powiecie Żywieckim. Okres ten pozwoli na zrealizowanie zaplanowanych zamierzeń, na dokonanie oceny skuteczności obranych kierunków zmian oraz pozwoli ocenić efektywność tworzonych nowych struktur pomocy społecznej na terenie powiatu. Inspiracją do proponowanych w tej pracy koncepcji decyzji strategicznych w obszarze polityki społecznej była mało eksponowana w literaturze, acz bardzo inspirująca praca Tadeusza Szumlewicza w której cytowany Autor kreśli cztery modele tejże polityki: **interwencji społecznej** (usuwanie luk, braków i negatywnych zjawisk społecznych oraz rozładowywanie napięć społecznych), **antycypacji społecznej** (działania uprzedzające zagrożenia), **dystrybucji społecznej** (dostęp do dóbr i usług społecznych według preferencji społecznych) i **integracji społecznej** (wspieranie czynników sprzyjających integracji i eliminowanie (osłabianie /neutralizowanie dezintegrację społeczności). U podstaw

formułowania zasad ogólnych i celów polityki społecznej przyjęto ramy koncepcyjno-strategiczne programu lokalnej polityki społecznej dla Gminy Gilowice.

Zasady ogólne:

1. Zasada pomocniczości:

- Władze publiczne koncentrują się na tych zadaniach, których nie można przekazać innym podmiotom i które winny być wypełnione przez sektor publiczny, zgodnie z interesem publicznym.
- Resztę własnych uprawnień (ustawy, rozporządzenia, uchwały władz gminnych) władze publiczne powinny delegować na najniższe szczeble realizacyjne.

2. Zasada solidaryzmu:

- Rozłożenie na wszystkich członków społeczności obciążeń związanych z takimi zadaniami, jak edukacja, bezpieczeństwo, komunikacja, ochrona środowiska, kultura itp. Oraz z zagrożeniami, które niesie choroba, niepełnosprawność, przestępczość, wykojenie i tym podobne (redystrybucja).

3. Zasada sprawiedliwości i równej dostępności:

- Akceptacja równości w dostępie do urządzeń infrastruktury społecznej oraz świadczeń i usług publicznych bez względu na cechy położenia społecznego.
- Mieszkańcy mają prawo oczekiwać zaspokojenia swych potrzeb w obrębie społeczności, zwłaszcza wsparcia w sytuacjach trudnych.
- Władze publiczne dążą do rozwoju infrastruktury społecznej na miarę potrzeb obywateli.

4. Zasada współodpowiedzialności podmiotów.

- Współodpowiedzialność wszystkich aktywnych na scenie publicznej podmiotów za kształt i realizację polityki społecznej- władz publicznych, organizacji pozarządowych oraz beneficjentów polityki społecznej.
- Kooperacja wielu podmiotów w zaspokajaniu potrzeb społecznych i rozwiązywaniu problemów społecznych
- Uznanie równoważności świadczeń i usług dostarczanych przez instytucje sektora publicznego (rządowe, samorządowe), prywatnego i organizacje pozarządowe.

- Adresaci programów polityki społecznej są aktywnym partnerem i podmiotem w podejmowaniu decyzji na temat zastosowanych wobec nich procedur i rozwiązań oraz w działaniach służących rozwiązywaniu własnych problemów.
5. Zasada aktywnego uczestnictwa obywateli i partnerstwa (partycypacja społeczna):
 - Włączanie obywateli w rozwiązywanie istotnych dla społeczności problemów.
 - Współuczestnictwo w życiu społeczności sprzyjać ma edukacji obywatelskiej i generowaniu postaw prospołecznych sprzyjających traktowaniu przestrzeni gminy z jej mieszkańcami jako swojej gminy.
 6. Zasada uniwersalizmu i selektywności w wyborze celów i działań:
 - Realizowanie zadań adresowanych do ogółu mieszkańców gminy przy równoczesnym dostrzeganiu ważnych życiowo i funkcjonalnie potrzeb mniejszych grup społecznych i /lub jednostek (specyficzność).
 7. Zasada promowania profilaktyki przed interwencją :
 - Promowanie / preferowanie programów i działań służących usuwaniu przyczyn zagrożeń bezpieczeństwa ogólnego i socjalnego.
 - Stosowanie w ograniczonym zakresie taktyki doraźnego reagowania na problemy socjalne i ujawniające się w ostrej formie przejawy patologii społecznej (leczenie skutków).
 8. Zasada ciągłości działania:
 - Gwarantowanie trwałości, jakości i efektywności rozwiązań systemowych służących minimalizowaniu i /lub eliminowaniu źródeł zagrożenia bezpieczeństwa socjalnego.
 9. Zasada jawności i przejrzystości działania podmiotów :
 - Zgodnie z prawem obywateli do bezpieczeństwa , wyboru, dostępu do informacji (między innymi przez stosowanie ustawy o finansach publicznych, ustawy o dostępie do informacji publicznej i ustawy o ochronie danych osobowych).

3.2 Cele główne (misja):

1. Funkcjonalna społeczność- zaradni obywatele:
 - Stwarzanie /wspieranie / wzmacnianie warunków sprzyjających aktywności indywidualnej i zbiorowej stanowiącej podstawę utrzymania oraz osiągnięcia

przynajmniej minimum gwarantującego egzystencję odpowiadającą współczesnemu rozumieniu godności osoby ludzkiej (gospodarka, rynek pracy, instytucje publiczne, system wsparcia społecznego).

- Wzmacnianie wszelkich form rzecznictwa interesów i potrzeb osób / grup, które utraciły samodzielność / niezależność i / lub którym grozi społeczne wykluczenie i marginalizacja- rzecznictwo w interesie jednostek i grup będących w słabszej pozycji wobec innych (na ogół nie z własnej woli i winy) nie jest decydowaniem lub działaniem za klienta- oznacza ono raczej mandat dla ochrony jego praw i dostarczenie informacji oraz wsparcia umożliwiającego podjęcie przez zainteresowanego decyzji najlepszych z możliwych.
2. Poprawa warunków i jakości życia mieszkańców gminy:
- Rozbudowa / poprawienie zasobów i funkcjonowania infrastruktury społecznej (urządzenia i instytucje służące zaspakajaniu potrzeb).
 - Rozwijanie zróżnicowanych i zindywidualizowanych form wsparcia społecznego, pomocy społecznej i opieki środowiskowej (w tym zwłaszcza zakresie wspieranie organizacji pozarządowych).
3. Wzmacnianie potencjału społeczności, jej instytucji i zasobów:
- Poszerzanie i stabilizowanie zasobów społecznych.
 - Pierwszeństwo dla działań sprzyjających maksymalizowaniu potencjału człowieka / grupy i ujawnianiu różnorodnych form zaradności jednostkowej / grupowej (edukacja, aktywizacja, partycypacja).
 - Stwarzanie pola aktywności obywatelskiej i wspieranie organizacyjno- finansowe działalności służącej wzmacnianiu i / lub odzyskiwaniu zdolności do samodzielnego funkcjonowania przez ludzi znajdujących się przejściowo w trudnej sytuacji.
4. Wzmacnianie potencjału jednostek / grup:
- Rozszerzenie / wspieranie zasobów służących rozwojowi i osiągnięciu samodzielności, niezależności oraz zdolności do samoopieki i samopomocy- odbudowa / wspieranie naturalnej sieci pierwotnych kontaktów i stosunków społecznych, jako istotnego elementu zasobów społecznych.

- Promowanie programów służących dostarczeniu narzędzi zmiany własnego życia sprzyjających rozwojowi / kreatywność / niezależność / (miedzy innymi poradnictwo indywidualne i grupowe, asystowanie w działaniach modelujących zachowania jednostkowe i zbiorowe oraz w procesie aranżowania zmian).
5. Wyprzedzanie zdarzeń i / lub minimalizowanie możliwych do przewidzenia ich skutków:
 - Wspieranie rozwoju i przeciwdziałanie stanom grożącym degradacją społeczną, utratą bezpieczeństwa socjalnego i / lub samodzielności życiowej, bądź niezależności, (profilaktyka i prewencja, praca socjalna, monitorowanie i ewaluacja programów socjalnych).
 6. Przeciwdziałanie dyskryminacji, marginalizacji i wykluczeniu społecznemu:
 - Preferowanie rozwiązań prawno-instytucjonalnych służących wsparciu jednostek / grup znajdujących się w potrzebie (zwłaszcza udziału organizacji pozarządowych), eliminujących lub redukujących groźbę społecznego odrzucenia, a także ograniczenie do minimum naznaczające odbiorców świadczenia, uprawnienia, ulgi i przywileje.
 7. Koordynacja zadań polityki społecznej gminy i włączanie ich w ogólną politykę lokalną (polityki szczegółowe, strategie sektorowe).

3.3. cele strategiczne

Priorytety i założenia polityki społecznej Gminy Gilowice

Sytuacja gospodarcza ,demograficzna, proces globalizacji, spadek aktywności społecznej, narastanie problemów dewiacyjnych wśród dzieci i młodzieży oraz problemów wychowawczych rodziny i instytucji pozarodzinnych wywoływane trudnościami adaptacyjnymi młodego pokolenia, narastanie osób / grup szczególnego ryzyka, nakazywały przyjęcie przez podmioty lokalnej sceny publicznej Gminy Gilowice priorytetów strategicznych lokalnej polityki społecznej (celów strategicznych). Bardzo użyteczną metodą przy określaniu priorytetów w pracach nad strategią była analiza SWOT. Nazwa SWOT jest akronimem angielskich słów *strengths* (mocne strony), *weaknesses* (słabe strony), *opportunities* (szanse w otoczeniu), *threats* (zagrożenia w otoczeniu). Analiza SWOT jest efektywną metodą

identyfikacji słabych i silnych stron organizacji oraz badania szans i zagrożeń, jakie stoją przed organizacją. Analizę tę można z powodzeniem zastosować do dowolnego przedsięwzięcia, włącznie z programowaniem strategicznym. Wnikliwe opracowanie SWOT było istotnym etapem procesu planowania strategicznego, oraz stanowiło punkt wyjściowy do określenia celów strategicznych. Przedstawione w niej czynniki obejmują: siły-wewnętrzne uwarunkowania o pozytywnym wpływie na sytuację społeczną, słabości-wewnętrzne uwarunkowania o negatywnym wpływie na sytuację społeczną, szanse- zewnętrzne uwarunkowania o pozytywnym wpływie na realizację celów, zagrożenia- zewnętrzne uwarunkowania o negatywnym wpływie na realizację celów. W analizie SWOT odniesiono się wyłącznie do kwestii społecznych takich jak: kwestia rodziny, dzieci i młodzieży, osób bezrobotnych, osób niepełnosprawnych i długotrwale chorych, ludzi starszych, osób uzależnionych, osób bezdomnych, kwestia rozwoju kadr i służb pomocowych. Sumując uzyskane informacje i nakładając wyniki diagnozy na zakres możliwości kompetencyjnych samorządu, możemy wskazać najważniejsze obszary problemowe, których rozwiązanie powinno stać się przedmiotem działań samorządu lokalnego, a jest treścią części programowej niniejszego opracowania.

Priorytety strategiczne lokalnej polityki społecznej to:

I. Rodzina, dzieci i młodzież.

II. Programy adresowane – ubóstwo, bezrobocie, bezdomność, długotrwała choroba i / lub niepełnosprawność, dewiacje i patologie społeczne, przestępczość i przemoc, stany nadzwyczajne wywołane klęskami żywiołowymi i / lub zdarzeniami losowymi zagrażającymi natychmiastową lub nieodległą w czasie utratą bezpieczeństwa fizycznego i socjalnego jednostek / grup i społeczności.

III. Osoby niepełnosprawne- zasada ingerencji społecznej w celu poprawy / ochrony warunków życia oraz statusu społecznego osób niepełnosprawnych.

IV. Seniorzy- zasada kompensacji oraz solidarności międzypokoleniowej.

I. Polityka społeczna adresowana do rodziny, dzieci i młodzieży oznacza zorganizowane celowe działania władz publicznych i innych podmiotów publicznych, służące ochronie dobra rodziny, warunków życia i rozwoju młodego pokolenia oraz

tworzeniu, utrzymaniu i poprawie podstaw równego startu życiowego ludzi młodych, stwarzającego szansę budowy i wykorzystania potencjału jednostkowego i pokoleniowego, umożliwiającego podejmowanie odpowiedzialności za rozwój indywidualny i przyszły standard życia oraz miejsce w strukturze społecznej. Rodzina – to naturalne i pierwsze środowisko „uspołecznienia” (socjalizacji) jednostki ludzkiej. Wartość i ranga rodziny znajduje potwierdzenie w artykułach 18, 47, 48, ust.1., 53 ust. 3., 71 ust. 1. Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, w szczególności w tym ostatnim artykule znajduje się zapis: „Państwo w swej polityce społecznej (...) uwzględnia dobro rodziny.(...)”. Preambuła Konstytucji mówi o „tych uniwersalnych wartościach (...) prawdy, sprawiedliwości, dobra i piękna, których źródłem jest Bóg. A nadto art. 72 ust. 1 brzmi: „Rzeczypospolita Polska zapewnia ochronę praw dziecka. Każdy ma prawo żądać od organów władzy publicznej ochrony dziecka przed przemocą, okrucieństwem, wyzyskiem i demoralizacją.”

Celem działań skierowanych do rodziny, dzieci i młodzieży jest przede wszystkim
(cel szczegółowy):

- 1 Poprawa sytuacji materialnej rodzin, wspieranie działań gwarantujących odbudowanie ich ekonomicznej samodzielności i niezależności, zwiększenie zdolności zaspokajania minimum potrzeb materialnych.
- 2 Podniesienie pozycji społecznej i kulturowej rodzin, pogłębienie i umocnienie więzi w rodzinie, umocnienie kształtowania niezrelatywizowanych wartości, wspomaganie jej funkcji opiekuńczej i wychowawczej, zapewnienie rodzicom zasadniczego wpływu na edukację i wychowanie dzieci, systematyczne podnoszenie poziomu i jakości kształcenia przez szeroko rozumianą edukację, promocję, profilaktykę, poradnictwo rodzinne.
- 3 Zabezpieczenie warunków środowiskowych i medycznych dla zdrowia i siły biologicznej rodzin.
- 4 Ograniczenie oddziaływania zjawisk alkoholizmu i narkomanii oraz innych zagrożeń i patologii społecznych.
- 5 Prowadzenie konsekwentnej polityki opiekuńczo-wychowawczej tam, gdzie wspieranie lub wyręczenie rodziny jest niezbędne /prowadzenie środowiskowej opieki i pomocy dziecku, współpraca z sądem rodzinnym i opiekuńczym /.

- 6 Kształtowanie ogólnych warunków życia i rozwoju oraz dostępu dzieci i młodzieży do infrastruktury społecznej, a także usług i świadczeń społecznych (położenie materialne rodziny, zdrowie, edukacja, uczestnictwo w kulturze i życiu publicznym, rekreacja i wypoczynek, bezpieczeństwo).
- 7 Stwarzanie równych szans edukacyjnych i wychowawczych.
- 8 Wspieranie rodziny oraz instytucji oświatowych w procesie wychowania i socjalizacji.
- 9 Tworzenie warunków umożliwiających pełne i aktywne uczestnictwo w kulturze oraz życiu społecznym (zwłaszcza w roli obywatela).
- 10 Tworzenie warunków i narzędzi budowania twórczych postaw i przedsiębiorczości, wrażliwości społecznej, umiejętności funkcjonowania w relacjach z innymi ludźmi, niezależności, poczucia kontroli nad własnym życiem oraz rozwiązywania problemów.
- 11 Umacnianiu poczucia przynależności i akceptacji, przeciwdziałającej alienacji, marginalizacji i społecznemu wykluczeniu.
- 12 Ochronie przed deprawacją, nadużyciami, przemocą i wykołajaniem społecznym.
- 13 Budowaniu więzi ze społeczeństwem globalnym i społecznością lokalną, w tym zwłaszcza więzi międzypokoleniowej.

Polityka społeczna adresowana do rodziny, dzieci i młodzieży przysporzyć ma z jednej strony umiejętności, kompetencji społecznych i samodzielności pokoleniom wchodzącym w dorosłość, z drugiej zaś wymaga działań będących odpowiedzią na dokonujące się w środowisku społeczno-wychowawczym przemiany wywołane: niestabilną i szybko zmieniającą się sytuacją gospodarczą, procesem globalizacji, deficytami zdrowotnymi, spadkiem aktywności społecznej, wzrostem zachowań dewiacyjnych i patologii społecznej, oraz narastaniem kłopotów wychowawczych w rodzinie i instytucjach pozarodzinnych.

Przyjęcie takiego priorytetu strategicznego stanowi szansę ustabilizowania na wiele lat działań władz publicznych w sferze socjalnej i przysporzy umiejętności, kompetencji społecznych i samodzielności pokoleniom wchodzącym w dorosłe życie.

Istotnym składnikiem tak rozumianej polityki społecznej jest promocja programów służących budowaniu odpowiedzialności.

Gminna polityka powinna wspierać programy uczące przyjmowania odpowiedzialności za :

- Życie własne : jak żyć, pracować, bawić się / dziś, w przyszłości, w swoim środowisku i gdziekolwiek /.
- Materialne, fizyczne, emocjonalne i duchowe zdrowie.
- Wzrost, rozwój, poprawę własnego położenia, edukację i doświadczenie.
- Przyszłość, szczególnie w perspektywie nieuchronności starzenia się.
- Młode pokolenie musi nauczyć się odpowiedzialności za siebie i innych, pełnej lub częściowej samoopieki i samopomocy od pierwszych dni swego życia.

Odpowiedzialni za realizację kierunków działań:

Rada Gminy i Urząd Gminy, jednostki organizacyjne samorządu gminnego, Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej.

Środki Finansowe:

Budżet samorządu lokalnego, środki pozyskane z funduszy zewnętrznych: rządowych, pozarządowych, programów celowych.

Partnerzy:

Instytucje rządowe, naukowe, samorządowe, organizacje społeczne ze szczególnym uwzględnieniem organizacji pożytku publicznego

II. Programy adresowane polityki społecznej gminy (cel szczegółowy) obejmują zorganizowaną, celową działalność władz publicznych i innych podmiotów społecznych kierowaną do osób / grup szczególnego ryzyka zapobiegającą znalezieniu się poniżej progu bezpieczeństwa socjalnego i / lub utraty podstawowych związków społecznych, służącą odbudowie, poprawie i / lub utrzymaniu standardu życia, statusu społecznego tych obywateli, którym z uwagi na pojawiające się trudności i problemy zagrażać może:

- utrata kontroli nad zdarzeniami i własnym życiem,
- utrwalenie warunków prowadzących do ubóstwa,
- degradacja społeczna,

- pozostawanie poza głównym nurtem życia społecznego (marginalizacja),
- wykluczenie społeczne.

Do kategorii szczególnego ryzyka zalicza się: ubóstwo, bezrobocie, bezdomność, długotrwałą chorobę i / lub niepełnosprawność, uzależnienia, dewiacje i patologie społeczne, przestępczość i przemoc, stany nadzwyczajne wywołane klęskami żywiołowymi, zdarzeniami losowymi zagrażającymi natychmiastowa lub nieodległą w czasie utratą bezpieczeństwa fizycznego i socjalnego jednostek / grup i społeczności. Ogólnie mówiąc, programy adresowane polityki społecznej nakierowane są na zapobieganie i / lub wychodzenie z bezradności przejawiającej się w poczuciu utraty osobistej kontroli nad zdarzeniami i sytuacjami życiowym (nad własnym życiem), będącej wypadkową:

- wcześniejszych zdarzeń i doświadczeń życiowych (bezrobocie, uzależnienia, dewiacje i patologie, choroby, niepełnosprawność, uzależnienia, ubóstwo i tym podobne);
- głębokości doznanych „urazów”;
- poprzednich wzorów przystosowania i skuteczności podjętych działań;
- aktualnych sposobów dostosowania się do wymagań wynikających z konkretnej, bieżącej sytuacji;
- systemu wsparcia w środowisku społecznym.

Bezradności jednostek / grup mogą sprzyjać lub ją pogłębiać istniejące rozwiązania prawne, dysfunkcjonalność instytucji oraz globalne lub środowiskowe normy, wzory zachowań i komunikacji społecznej (bezradność instytucjonalno- normatywna). Nieefektywność instytucji może potęgować u jednostki poczucie bezsilności i braku równowagi w relacjach z otoczeniem. Programy adresowane przynieść muszą zatem opartą na wartościach, legislacyjno- instytucjonalną odpowiedź na problemy i potrzeby mieszkańców znajdujących się w trudnej , kryzysowej sytuacji, której uniknięcie i / lub przezwyciężenie wymaga:(cel szczegółowy)

1. kształtowania ogólnych warunków rozwoju i życia mieszkańców gminy,
2. wsparcia z zewnątrz (pomoc kręgów społecznych, organizacji i instytucji społecznych),

3. odbudowy/ wspierania warunków umożliwiających odzyskanie / utrzymywanie samodzielności w rozwiązywaniu problemów życiowych i / lub radzeniu sobie w sytuacjach kryzysowych,
4. kształtowania / wspierania warunków sprzyjających aktywności społecznej,
5. wspomaganie jednostek / grup dotkniętych problemami w radzeniu sobie z zadaniami rozwojowymi,
6. stwarzania możliwości sprostowania obecnym i przyszłym zagrożeniom socjalnym oraz problemom związanym ze zmianami zachodzącymi w społeczności i społeczeństwie globalnym.

Odpowiedzialni za realizację kierunków działań:

Rada Gminy i Urząd Gminy, jednostki organizacyjne samorządu gminnego, Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej.

Środki Finansowe:

Budżet samorządu lokalnego, środki pozyskane z funduszy zewnętrznych: rządowych, pozarządowych, programów celowych.

Partnerzy:

Instytucje rządowe, naukowe, samorządowe, organizacje społeczne ze szczególnym uwzględnieniem organizacji pożytku publicznego.

Cele i kierunki działań dotyczących profilaktyki i rozwiązywania problemów uzależnień na terenie gminy są realizowane zgodnie z przyjmowanym corocznie przez Radę Gminy Gminnym Programem Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych i Narkomanii zawierającym szczegółowe wskazania w tym zakresie.

III. Polityka społeczna wobec niepełnosprawności i osób niepełnosprawnych (cel szczegółowy) to zorganizowane, kompleksowe i międzysektorowe działania władz publicznych i innych podmiotów społecznych, służące kształtowaniu /poprawie / ochronie warunków i jakości życia oraz statusu społecznego osób niepełnosprawnych, a także umożliwiające jednostkom z ograniczoną sprawnością dostęp do niezbędnych świadczeń i usług zdrowotno-socjalnych oraz rozwiązań technologiczno- organizacyjnych utrzymujących i / lub zwiększających szansę niezależnego funkcjonowania oraz aktywnego udziału ludzi niepełnosprawnych

w życiu społecznym. Realizacja polityki społecznej na rzecz osób niepełnosprawnych winna być wsparta odpowiednią infrastrukturą legislacyjno- instytucjonalną, która będzie narzędziem procesu rehabilitacji leczniczej, psychologicznej, społecznej i zawodowej nastawionej na :

1. Zapewnienie osobom niepełnosprawnym i ich rodzinom pełnych i równoprawnych warunków do samodzielnego, aktywnego i niezależnego uczestnictwa w każdej sferze życia społecznego.
2. Rekonstrukcję / usprawnienie / kompensację utraconych / uszkodzonych / ograniczonych w wyniku błędu genetycznego , choroby lub urazu funkcji psychomotorycznych, intelektualnych oraz ról społecznych.
3. Maksymalizację potencjału niepełnosprawnej jednostki i jej społecznego otoczenia.
4. Pomoc i poradnictwo w zakresie dostarczania osobom niepełnosprawnym narzędzi niezbędnych do zmiany własnego życia.
5. Integrację osób niepełnosprawnych ze społeczeństwem .

Rehabilitacja obejmuje różne formy wsparcia wspomagające osoby niepełnosprawne w wypełnianiu przypisanych im ról społecznych, takie jak: poradnictwo społeczne, prawne i psychologiczne oraz edukacje i przygotowanie zawodowe wraz z tworzeniem miejsc pracy, a także umożliwiające samodzielną lokomocję, komunikowanie się z otoczeniem i prowadzeniem niezależnego, codziennego życia.

Odpowiedzialni za realizację kierunków działań:

Rada Gminy i Urząd Gminy, jednostki organizacyjne samorządu gminnego, Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej.

Środki Finansowe:

Budżet samorządu lokalnego, środki pozyskane z funduszy zewnętrznych: rządowych, pozarządowych, programów celowych.

Partnerzy:

Instytucje rządowe, naukowe, samorządowe, organizacje społeczne ze szczególnym uwzględnieniem organizacji pożytku publicznego

IV. Polityka wobec starości i ludzi starych (cel szczegółowy) oznaczać winna z kolei zespół celowych działań władz publicznych i innych podmiotów społecznych, służących tworzeniu, poprawie i / lub utrzymaniu statusu społecznego, bezpieczeństwa i jakości życia osób starszych oraz możliwości ich udziału w kulturze i życiu społecznym, zwiększającego szansę prowadzenia przez najstarsze pokolenie aktywnego i niezależnego życia. To oparta na wartościach, legislacyjno-instytucjonalna odpowiedź na przemiany w strukturze społeczno- demograficznej społeczeństwa i będące ich pochodną zmiany w systemach społecznych: (cele szczegółowe)

1. kształtowaniu ogólnych warunków rozwoju i życia najstarszego pokolenia,
2. zaspokajaniu potrzeb ludzi starszych, oraz udzieleniu pomocy finansowej, rzeczowej, w naturze, oraz w formie szeroko rozumianej pracy socjalnej, rozwój placówek infrastruktury społecznej udzielającej świadczeń dla osób i rodzin starszych znajdujących się w trudnej sytuacji materialno- bytowej, zdrowotnej i rodzinnej, zapewnienie świadczeń rehabilitacyjnych,
3. zapewnieniu starości pozycji równoprawnej z innymi fazami życia,
4. kształtowaniu stosunków między pokoleniami,
5. harmonizowaniu i godzeniu interesów poszczególnych pokoleń,
6. kształtowaniu pozytywnego obrazu starości w świadomości społecznej,
7. stwarzaniu możliwości sprostania aktualnym i przyszłym sytuacjom oraz problemom związanym ze starzeniem się zbiorowości.
6. Pomoc i poradnictwo w zakresie dostarczania osobom niepełnosprawnym narzędzi niezbędnych do zmiany własnego życia.
7. Integrację osób niepełnosprawnych ze społeczeństwem .

Odpowiedzialność za tworzenie warunków rozwoju społeczności nie może spoczywać wyłącznie na systemie zabezpieczenia społecznego, lecz musi być rozłożona na wszystkie działy administracji rządowej i samorządowej. Tak rozumiana polityka służy szeroko rozumianemu rozwojowi społecznemu, jak: gospodarka, zatrudnienie i rynek pracy, mieszkalnictwo, edukacja, zdrowie, rodzina i gospodarstwo domowe, kultura, sport- rekreacja- wypoczynek, transport, komunikacja oraz bezpieczeństwo. W odniesieniu do strategii polityki społecznej konieczne jest

odpowiednio do przyjętych założeń i priorytetów zaprojektowanie i określenie wkładu programów polityk szczegółowych.

Odpowiedzialni za realizację kierunków działań:

Rada Gminy i Urząd Gminy, jednostki organizacyjne samorządu gminnego, Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej.

Środki Finansowe:

Budżet samorządu lokalnego, środki pozyskane z funduszy zewnętrznych: rządowych, pozarządowych, programów celowych.

Partnerzy:

Instytucje rządowe, naukowe, samorządowe, organizacje społeczne ze szczególnym uwzględnieniem organizacji pożytku publicznego

Krytyczna analiza dokumentów programowych powstających na poziomie kraju, województwa czy powiatu pozwala na skuteczniejsze programowanie działań na poziomie lokalnym w taki sposób, by nie powielać pewnych działań, ale wpisywać się własnymi propozycjami programowymi w już funkcjonującą rzeczywistość formalnoprawną. W metodologii opracowania dokumentu należy określić **działania wstępne**: ramy prawne i wartości którymi będziemy się kierować w strategii gminnej, należy dokonać analizy: dokumentów ogólnokrajowych, strategii województwa, strategii powiatowej. Następnie musi być dokonana **diagnoza** problemów społecznych na terenie gminy. W diagnozie należy uwzględnić źródła zastane (dane statystyczne, dane ośrodka pomocy społecznej, dane powiatowego urzędu pracy, dane policji, inne), źródła wywołane (analiza SWOT, badanie ankietowe problemów społecznych i sytuacji dziecka w środowisku szkolnym), analizę zasobów (instytucje samorządowe, organizacje pozarządowe). Następnym działaniem jest **programowanie**, które wynika z wstępnych działań i diagnozy. Programowaniu towarzyszy **misja** w której zawarte są **cele strategiczne**. Każdy cel strategiczny zawiera **cele szczegółowe** z których wynikają **kierunki działań, programy i projekty**.

3.4. MONITORING I WDRAŻANIE STRATEGII

MONITORING I EWALUACJA

Skuteczność funkcjonowania przyjętej strategii zależy będzie od:

- monitoringu i ewaluacji,
- budowy programów celowych rozwijających przyjęte kierunki działań.

Monitoring i ewaluacja zapisów strategicznych polegają na systematycznej ocenie realizowanych działań oraz modyfikacji kierunków działania w przypadku istotnych zmian społecznych, które mogą pojawić się poprzez zmianę regulacji prawnych czy też narastanie poszczególnych dolegliwości społecznych.

Całościowa ocena wymaga odpowiedzi na pytania o zgodność ocenianej polityki z przyjętymi wartościami i zasadami. Ewaluacja jest działalnością z natury normatywną, gdyż z jednej strony wykorzystuje się w niej istniejące normy, z drugiej zaś w jej wyniku mogą pojawić się propozycje wprowadzenia nowych norm i procedur. Jest także działalnością instrumentalną, ponieważ jej podstawowym celem jest dostarczenie podmiotom polityki społecznej praktycznej wiedzy potrzebnej przy podejmowaniu decyzji.

Elementami skutecznego monitoringu i ewaluacji będą przede wszystkim

- **zespół wdrażający strategię.**

Zespół został powołany przez Wójta Gminy Gilowice odrębnym zarządzeniem, a w jego skład wchodzi: Sekretarz Gminy, Kierownik Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej, Dyrektor Zespołu Szkół w Rychwałdzie, Z-ca Dyrektora Szkoły Podstawowej w Gilowicach, Pedagogzy szkolni, Przewodniczący Komisji Polityki Społecznej i Ekologii, Przewodnicząca Gminnej Komisji Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych.

- **Roczna ocena wdrażania strategii.**

Zespół wdrażający strategię winien się zbierać przynajmniej raz w roku i ocenić poziom wdrażania poszczególnych celów i kierunków działań. Zespół swoją ocenę

powinien przekazać Wójtowi i Radzie Gminy , sugerując przyjęcie proponowanych rozwiązań, np. programów celowych.

4. UWAGI KOŃCOWE

Strategia integracji i rozwiązywania problemów społecznych będzie skuteczna, o ile przedstawiciele samorządu lokalnego znajdą zasoby umożliwiające budowę i realizację programów celowych zgodnych z przyjętymi kierunkami działań. Programy można realizować w okresach rocznych, dłuższych lub krótszych, w zależności od charakteru danego projektu.

Przy budowie projektów znaczenie będą miały środki, które Rada Gminy rocznie będzie przeznaczała na ten cel. Projekty można realizować w ramach:

- a. własnych zasobów samorządu, dotacji celowych, funduszy strukturalnych (np. projekty GOPS),
- b. poprzez organizacje pozarządowe,
- c. poprzez inne instytucje zewnętrzne.

Projekty i programy mogą być przyjmowane przez Radę Gminy stosownymi uchwałami.

Projekty i programy realizowane w ramach strategii powinny być zgodne z przyjętymi kierunkami działań. Ponadto powinna je cechować:

1. Efektywność – jest to jedna z najbardziej pożądanых cech polityki społecznej i jednocześnie kryterium jej oceny. Stosowana jest w polityce społecznej w znaczeniach nadawanych jej przez ekonomię, prakseologię i socjologię. Jest to relacja między osiągniętymi bądź planowanymi celami (korzyściami) danego działania a ponoszonymi lub planowanymi nakładami. Można tego dokonać dwoma sposobami: osiągając maksymalny stopień realizacji celu przy danym nakładzie zasobów (zwiększenie wydajności) lub używając minimalnego nakładu środków, by w jak największym stopniu zbliżyć się do realizacji celu (oszczędzanie zasobów). Efektywne

programy, realizowane w ramach strategii, rozwiązują jedną kwestię społeczną, nie przyczyniając się do powstania nowych. Służą zachowaniu równowagi między interesami różnych grup społecznych oraz podnoszą poziom zaspokajania potrzeb społeczeństwa, oszczędnie i wydajnie dysponując posiadanymi środkami.

2. Skuteczność – jest to zgodność między stanem rzeczy, określanym jako skutek danego działania, a zakładanym celem. Skuteczność jest stopniowalna: za skuteczne uznaje się nie tylko działania, których skutki są tożsame z celem, ale i te, które zbliżają do jego osiągnięcia. Skuteczność jest oceną, dla której punktem odniesienia jest wzorzec stanu docelowego.

Ten stan docelowy w polityce społecznej może być postrzegany bardziej konkretnie – jako pożądane i zaplanowane zmiany w jakiejś dziedzinie życia społecznego (np. ograniczanie obszarów biedy).

3. Celowość – jest to cecha oznaczająca dotarcie z danym programem do środowiska osób rzeczywiście go potrzebujących. Ocena celowości powinna się opierać na rzetelnie przeprowadzonej diagnozie problemu.

Zapisy zawarte w strategii będą realizowane w ramach kierunków poszczególnych działań, w zależności od posiadanych przez samorząd i pozyskanych z zewnątrz środków finansowych.

Inne dokumenty programowe w zakresie lokalnej polityki społecznej powinny być zgodne z wytyczonymi w niniejszym dokumencie celami strategicznymi i kierunkami działań. W szczególności powinny je rozwijać i uszczegóławiać. Odnosi się to do programów przyjmowanych przez organy samorządu corocznie, jak i dokumentów wieloletnich, m.in. do: Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych i Narkomanii, Programu Profilaktyki i Opieki Nad Dzieckiem i Rodziną, Programu Współpracy z Organizacjami Pozarządowymi, Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie.

Część wstępna napisana pod kierunkiem naukowym
prof. dr hab. Ryszarda M. Małajnego

Autor dokumentu mgr Kazimiera Szwed- st. pracownik socjalny Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Gilowicach.

Autor niniejszego dokumentu pragnie złożyć serdeczne podziękowania tym wszystkim, którzy przyczynili się do identyfikacji najważniejszych problemów społecznych środowiska lokalnego oraz ma nadzieję na dalszą współpracę prowadzącą do zmiany społecznej.

Przewodniczący Rady
Jan Małysiak